

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ (1990-2010)»**

Α ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ
Β ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΒΑΡΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΟΛΟΣ 2011

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 9591/1
Ημερ. Εισ.: 28-06-2011
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΔΕ
2011
ΓΑΤ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους δύο επιβλέποντες καθηγητές της διπλωματικής μου εργασίας, τον κ. Ανδρουλάκη Γεώργιο και κ. Γκόβαρη Χρήστο που μέσα από τη διδασκαλία των μαθημάτων τους με βοήθησαν στο να ευαισθητοποιηθώ ακόμα περισσότερο σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και των γλωσσικών πολιτικών που μπορεί να κρύβονται πίσω από αυτά και να ασχοληθώ εκτενέστερα με το θέμα μέσω της εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας. Θα ήθελα επίσης, να ευχαριστήσω ξεχωριστά τον κ. Ανδρουλάκη για την καθοδήγησή του και τις πολύτιμες συμβουλές του για τη συνεχή βελτίωση της εργασίας μου.

Τέλος θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου, που όλα αυτά τα χρόνια μου συμπαραστέκονται ηθικά και οικονομικά, γεγονός που μου επέτρεψε να διεκπεραιώσω με επιτυχία τις σπουδές μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ – ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9
1.1 Επισήμανση του όρου διαπολιτισμικός	9
1.2 Επισήμανση του όρου διαπολιτισμικότητα.....	10
1.3 Η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	12
1.4 Η έννοια της πολυπολιτισμικής αγωγής.....	14
2 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	15
2.1 Αιτίες δημιουργίας	15
2.2 Στόχοι.....	16
2.3 Βασικές αρχές.....	19
3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ	22
3.1 Το αφομοιωτικό μοντέλο	22
3.2 Το μοντέλο της ενσωμάτωσης	23
3.3 Το πολυπολιτισμικό μοντέλο.....	23
3.4 Το αντιρατσιστικό μοντέλο	24
3.5 Το διαπολιτισμικό μοντέλο	25
4 ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	27
4.1 Ν. 1894/1990 (Φ.Ε.Κ. 110/16-02-1990, τ. Α') : Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα.	27
4.2 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.2/378/Γ1/1124/08.12.1994 (ΦΕΚ 930/14-12-1994, τ.Β') : Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.....	29
4.3 Υπουργική Απόφαση αρ. ΣΤ/11 (Φ.Ε.Κ. 171Β/18-03-1996) : Σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ.	30

4.4	Νόμος 2413/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-06-1996, τ. Α') : Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.....	30
4.5	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/35/Γ1/1058 (Φ.Ε.Κ. 1143/29-10-1998, τ. Β') : Μετατροπή και μετονομασία δημόσιων σχολείων σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.	33
4.6	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/20/Γ1/708 (Φ.Ε.Κ. 1789/28-09-1999, τ. Β') : Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.	36
4.7	Νόμος 2790/2000 (Φ.Ε.Κ. 24/16-02-2000, τ. Α') : Αποκατάσταση των παλιννοστώντων ομογενών από την τέρως Σοβιετική Ένωση.	40
4.8	Νόμος 2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-03-2000, τ. Α') : Θέματα ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και μειονοτικής εκπαίδευσης.....	42
4.9	Εγκύκλιος της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. αρ. 99540/Γ1/16-9-2003 : Εφαρμογή Προγράμματος "Εκπαίδευση Παλιννοστώντων και Αλλοδαπών Μαθητών"- το Έργο με μια ματιά.	45
4.10	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/211/3403/Ζ1 (Φ.Ε.Κ. 48/16.01.2004, τ. Β') : Συγκρότηση και λειτουργία αποκεντρωμένων γραφείων του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.....	48
4.11	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/27221/116648/Ζ1/15.10.2004 : Πρόσκληση εκπαιδευτικών για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα.	49
5	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	50
6	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ	52
7	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	54
7.1	Ν. 1894/1990 (Φ.Ε.Κ. 110/16-02-1990, τ. Α') : Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα.	54
7.2	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.2/378/Γ1/1124/08.12.1994 (ΦΕΚ 930/14-12-1994, τ.Β') : Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.....	55
7.3	Υπουργική Απόφαση αρ. ΣΤ/11 (Φ.Ε.Κ. 171Β/18-03-1996) : Σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ.	59
7.4	Νόμος 2413/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-06-1996, τ. Α') : Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.....	60
7.5	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/35/Γ1/1058 (Φ.Ε.Κ. 1143/29-10-1998, τ. Β') : Μετατροπή και μετονομασία δημόσιων σχολείων σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.	66
7.6	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/20/Γ1/708 (Φ.Ε.Κ. 1789/28-09-1999, τ. Β') : Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.	67

7.7	Νόμος 2790/2000 (Φ.Ε.Κ. 24/16-02-2000, τ. Α') : Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση.	75
7.8	Νόμος 2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-03-2000, τ. Α') : Θέματα ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και μειονοτικής εκπαίδευσης.....	76
7.9	Εγκύκλιος της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. αρ. 99540/Γ1/16-9-2003 : Εφαρμογή Προγράμματος "Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών"- το Έργο με μια ματιά.	81
7.10	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/211/3403/Ζ1 (Φ.Ε.Κ. 48/16.01.2004, τ. Β') : Συγκρότηση και λειτουργία αποκεντρωμένων γραφείων του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.	105
7.11	Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/27221/116648/Ζ1/15.10.2004 : Πρόσκληση εκπαιδευτικών για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα.	106
7.12	Παρουσίαση στοιχείων του Προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση» για την περίοδο 2006-2008.....	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....		123

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο βασικός στόχος του πονήματος αυτού είναι η αναζήτηση των γλωσσικών πολιτικών στα προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του Ελληνικού Υπουργείου Παιδείας την εικοσαετία 1990 έως 2010. Η εστίαση γίνεται στη συγκεκριμένη εικοσαετία διότι στο τέλος της δεκαετίας του 1980 και κατά τη διάρκεια του 1990 η Ελλάδα μετατρέπεται από χώρα αποστολής μεταναστών, σε χώρα υποδοχής τόσο παλιννοστούντων Ελλήνων όσο και αλλοδαπών εργαζομένων (νόμιμα ή παράνομα) με τα μέλη των οικογενειών τους. Αυτή η αντιστροφή των μεταναστευτικών τάσεων την δεκαετία του '90 μετέτρεψε όλες τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου και μεταξύ αυτών και την Ελλάδα σε χώρες υποδοχής των πραγματικών ξένων και σήμανε την βίαιη αμφισβήτηση των πρότυπων πρόσληψης της ετερότητας στους χώρους εργασίας και κυρίως της εκπαίδευσης, δηλαδή στα περιβάλλοντα, όπου το μαθησιακό φαινόμενο και η ανάπτυξη της υποκειμενικότητας κυριαρχούν. Ως εκ τούτου η ανάπτυξη προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης την περίοδο εκείνη κρίθηκε απαραίτητη.

Ο βασικός λοιπόν, στόχος της εργασίας αυτής (αναφέρθηκε παραπάνω) επιτυγχάνεται μέσα από την αυτούσια αναφορά στη σχετική με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση νομοθεσία την εικοσαετία 1990-2010 καθώς και μέσα από την ανάλυση και σύγκριση των επιμέρους νόμων και υπουργικών αποφάσεων που την διέπουν προκειμένου να εντοπιστούν οι εκάστοτε γλωσσικές πολιτικές. Αυτή η αναφορά προήλθε από συστηματική βιβλιογραφική έρευνα και μελέτη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέχρι πριν δυο δεκαετίες θα θεωρούσε κανείς υπερβολικό να μιλάμε στην Ελλάδα, μια από τις πλέον ομοιογενείς πληθυσμιακά χώρες, για «πολυπολιτισμική» κοινωνία. Σήμερα όχι απλώς δεν είναι υπερβολικό, αλλά είναι μια πραγματικότητα, κατά την οποία διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες κάνουν εμφανή την παρουσία τους σε διάφορες περιοχές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, και αποτελούν μέρος της κοινωνικής δομής της χώρας μας.

Όπως ήταν φυσικό, ο πολιτισμικός αυτός πλουραλισμός επηρέασε και την πολιτισμική σύνθεση του ελληνικού σχολείου, εξαναγκάζοντας την ελληνική πολιτεία να πάρει μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Έτσι, το σύγχρονο ελληνικό σχολείο βρέθηκε αντιμέτωπο με το πρόβλημα της διγλωσσίας. Τα νέα δεδομένα που προέκυψαν στην εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών έγινε προσπάθεια να αντιμετωπιστούν με ειδικά προγράμματα, βασισμένα στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Πανταζής, Νάσαινας και Τσίγκα, 2004).

Στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η δημιουργία δικαιότερων όρων μόρφωσης για τους μαθητές με διαφορετικό πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο. Σκοπός της είναι η ανατροπή της σημερινής κατάστασης, η οποία επιβάλλει στους μαθητές αυτούς ένα μονόδρομο προσαρμογής στο ελληνικό σχολείο (Κουμανταράκη, 2005). Αυτό προϋποθέτει την έναρξη μιας διαδικασίας προσαρμογής του σχολείου σε όφελος του, πολυπολιτισμικού πλέον, μαθητικού πληθυσμού (Μάρκου, 1997, 74· Πολίτου, 1999, 1-3).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, κατά μια περισσότερο επίκαιρη αντίληψη, θεωρείται από μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων η βάση για οποιαδήποτε μορφή αντιρατσιστικής αγωγής (Νικολάου, 2000). Ταυτόχρονα, η αντιμετώπιση της πιθανότητας ανάπτυξης εκπαιδευτικού ρατσισμού θεωρείται ότι μειώνει ή αναστέλλει το συνεπακόλουθο του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό κάνει ακόμα πιο σημαντική την ύπαρξη ενός θεσμικού πλαισίου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ένα τέτοιο πλαίσιο θα πρέπει ουσιαστικά να αντιμετωπίζει σε βάθος και με ευρύτητα τα διάφορα επίπεδα στα οποία είναι δυνατό να εμφανιστούν στοιχεία κοινωνικού ρατσισμού (Παπαπέτρου, 2004, 4).

Στη χώρα μας, το πλαίσιο αναφοράς των πολιτικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης διαγράφεται μέσα από τις θεματικές/άρθρα του Νόμου 2413/96. Αξίζει να τονίσουμε ότι από τις δεκαπέντε περίπου σελίδες του νόμου μόνο μία αναφέρεται στη «διαπολιτισμική αγωγή» ευρύτερα (Δαμανάκης, 1997, 81-82).

Στο επίπεδο της διδακτικής μεθοδολογίας και των παιδαγωγικών πρακτικών, ο νόμος δεν θέτει κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο. Μόνο γενικές αρχές αναδύονται και αφορούν, καταρχάς, τη συσχέτιση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας με κάθε μορφή διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Στο επίπεδο του διδακτικού υλικού, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και μέχρι τη δραστηριοποίηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μέσα από προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπόνησε το «Αναλυτικό Πρόγραμμα της Διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας σε Παλιννοστούντες και Αλλοδαπούς Μαθητές». Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή του προγράμματος αυτού, το σχολείο θα πρέπει μέσα από κατάλληλα προγράμματα και ανάλογο διδακτικό υλικό να βοηθήσει τα παιδιά αυτά στην ομαλή τους ένταξη στη σχολική ζωή.

Αξίζει να τονιστεί εδώ ότι υλοποιήθηκαν και άλλα ερευνητικά προγράμματα, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε., και εκπονήθηκαν εγχειρίδια και διδακτικό υλικό για διαφορετικές «πολιτισμικά» ομάδες μαθητών (μουσουλμάνων, τσιγγανοπαίδων, παλιννοστούντων, ομογενών, αλλοδαπών).

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ – ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1 Επισήμανση του όρου διαπολιτισμικός

Πριν διευκρινιστεί η έννοια Διαπολιτισμική Εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητο να αναφερθεί η σημασία του όρου “Διαπολιτισμικός”, ο οποίος χρησιμοποιείται ως επιθετικός προσδιορισμός, δίνοντας μια νέα διάσταση στην έννοια της Αγωγής.

Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν την οριοθέτηση του όρου και τη διαφοροποίησή του από τον όρο “πολυπολιτισμικός”. Έτσι, μερικοί με τον όρο “πολυπολιτισμικός” υπονοούν ένα απλό χαρακτηρισμό της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών, ενώ με τον όρο “διαπολιτισμικός” εκφράζουν τη σχέση και τους συσχετισμούς μεταξύ των πολιτισμών. Σύμφωνα με τον Porcher στην εννοιολόγηση του διαπολιτισμικού διακρίνεται μια συνέχεια συσχετισμών των διαφόρων πολιτισμών, η οποία δεν καθορίζεται και δεν προσδιορίζεται απλουστευτικά από μια παράλληλη βίωση.

Η χρήση του όρου “διαπολιτισμικός” υπονοεί απαραίτητα, εφόσον αποδοθεί στην πρόθεση “διά” η πλήρης σημασία της, την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την πραγματική αλληλεγγύη. Δίνει σοβαρές προεκτάσεις στην έννοια της Αγωγής εξετάζοντας την πολύπλοκη διαδικασία της κοινωνικοποίησης του ανθρώπου από μια καινούρια οπτική γωνία σε μια κοινωνική πολυπολιτισμική πραγματικότητα.

Η διαπολιτισμική αντίληψη δεν εξαντλεί ωστόσο, την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση του ατόμου στη μετάδοση εμπειριών, γνώσεων, παραδόσεων και αξιών. Ο στόχος που διαφαίνεται είναι η διαμόρφωση κοινωνικών ατόμων ικανών να αντιλαμβάνονται, να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν τα αντιφατικά και πολλαπλά ερεθίσματα.

Οι κοινωνικές επιστήμες κατά γενική ομολογία, αποδίδουν τα συμπτώματα της ομαδικής και ατομικής αποδιοργάνωσης και τη σύγχυση που βιώνουν ιδιαίτερα τα νεαρά μέλη μιας κοινωνίας στο λεγόμενο πολιτισμικό κενό, στο ιδεολογικό κενό και, κατά την καθημερινή έκφραση, στην κρίση των αξιών.

1.2 Επισήμανση του όρου διαπολιτισμικότητα

Είναι απαραίτητο να οριοθετήσουμε εννοιολογικά τον όρο διαπολιτισμικότητα. Και αυτό γιατί ο όρος αυτός είναι από τους πλέον ταλαιπωρημένους, παλινδρομώντας μεταξύ πολιτισμικού οικουμενισμού και πολιτισμικής σχετικότητας, έχοντας στο μεταξύ συνδεθεί τόσο με την αφομοιωτική, όσο και τη διαχωριστική – πολυπολιτισμική θεώρηση. Ο περισσότερος κόσμος τον αντιλαμβάνεται, και ασφαλώς λανθασμένα, ως τη, με οποιονδήποτε τρόπο, ενασχόληση με τα θέματα της ετερότητας και τη διαχείριση αυτής. Ειδικά στο χώρο της εκπαίδευσης, η διαπολιτισμικότητα συνδέεται με την παρουσία αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία και για το μέσο πολίτη της χώρας μας ο όρος παραπέμπει σχεδόν αυτονόητα στην εκπαίδευση των μαθητών αυτών.

Ωστόσο, η διαπολιτισμικότητα είναι ένας από τους πολλούς τρόπους διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας και δε θα πρέπει να συγχέεται ούτε με την αφομοίωση, αλλά και ούτε με τον πολιτισμικό σχετικισμό. Μια αφομοιωτική πολιτική δεν δέχεται την ετερότητα ως ενδεχόμενη κατάσταση και όταν αυτή προκύπτει, το μέλημα του κράτους μέσω των ιδεολογικών και διοικητικών του μηχανισμών είναι η εξισορρόπηση του συστήματος με την ομογενοποίηση. Στον πολιτισμικό σχετικισμό έχουμε ακριβώς το αντίθετο αφού η ισότητα των πολιτισμών αποτελεί τη θεμελιώδη θέση αυτής της κατεύθυνσης. «Κάθε πολιτισμός μπορεί να αξιολογηθεί μόνο με βάση τους δικούς του προσανατολισμούς και τις αξίες του...» και ως εκ τούτου η φροντίδα του κράτους είναι η δημιουργία και η προστασία του απαραίτητου ζωτικού χώρου για την ανάπτυξη του κάθε πολιτισμού, μέσα από έναν αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη, για συνταγματικά κατοχυρωμένη ισότητα των εθνοτικών ομάδων και για την ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτισμικών ταυτοτήτων.

Η διαπολιτισμικότητα, αντίθετα, αποδεχόμενη την ετερότητα ως υπαρκτή κατάσταση, που δεν έχει μάλιστα προκύψει στις μέρες μας, αλλά υφίσταται διαχρονικά, θέτει ως προτεραιότητα τη δημιουργία εκείνου του σχολικού περιβάλλοντος που θα χαρακτηρίζεται από:

- Την αποδοχή και το σεβασμό της ιδιαιτερότητας του άλλου.
- Τη δημιουργία κλίματος επικοινωνίας και συνεργασίας.
- Τη φροντίδα για παροχή ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην γνώση αλλά και την κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική ζωή.

Αυτή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο με τη συνύπαρξη και τη συνεκπαίδευση όλων των

παιδιών μέσα σ' ένα σχολικό περιβάλλον όπου δεν θα επικρατούν σχέσεις επιβολής του ισχυρότερου πάνω στον ασθενέστερο, αλλά, αντίθετα, θα αντλεί περιεχόμενο από εκείνο το δημοκρατικό πνεύμα της ισονομίας, της ισοπολιτείας, και της ισότιμης αντιμετώπισης. Η πολιτισμική ιδιαιτερότητα των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, όταν δεν αναφέρεται αποκλειστικά στο γλωσσικό παράγοντα, την άγνοια δηλαδή της εθνικής ή κυρίαρχης γλώσσας, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα προόδου μέσα στο σχολικό πλαίσιο. Αλλά και όταν υφίσταται πρόβλημα γλώσσας, το σχολείο δεν θα πρέπει να εξαντλεί την παρέμβασή του μόνο στην κατεύθυνση της επαρκούς εκμάθησης των ελληνικών από τον αλλοδαπό μαθητή. Όπως αναφέρει ο Μάρκου, οι αλλόφωνοι μαθητές φοιτούν στο σχολείο όχι για να μάθουν τη γλώσσα, αλλά για τους ίδιους λόγους που φοιτούν και όλοι οι υπόλοιποι μαθητές: για να μορφωθούν.

Αντιλαμβάνεται λοιπόν, κανείς ότι οι παραπάνω θέσεις ανατρέπουν παγιωμένες αντιλήψεις περί διαπολιτισμικών σχολείων και εκπαίδευσης των μαθητών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Συνεπώς, κάθε σχολείο, είτε φοιτούν σ' αυτό αλλοδαποί, παλινοστούντες, τσιγγάνοι, μουσουλμάνοι μαθητές είτε όχι, είναι εν δυνάμει διαπολιτισμικό, με την έννοια ότι οφείλει να καλλιεργεί συγκεκριμένο και σαφώς προσδιορισμένο ήθος, το οποίο συνάδει με τις αρχές και τις αξίες αφενός του πολιτισμού μας και αφετέρου με αυτές της διαπολιτισμικότητας.

1.3 Η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Εικόνα 1: Γεωγραφική κατανομή των σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Ο όρος “διαπολιτισμική εκπαίδευση” πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60 στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική των Η.Π.Α. και λίγο αργότερα του Καναδά. Στην ελληνική βιβλιογραφία εμφανίζεται για πρώτη φορά στη δεκαετία του '80 και συνδέεται με την (επαν)ένταξη των παλιννοστούντων μαθητών στο ελληνικό σχολείο και τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο.

Η γενικευμένη χρήση του όρου διαπολιτισμική εκπαίδευση δημιουργεί την εντύπωση ότι υπάρχει μια ενιαία γενικά αποδεκτή διαπολιτισμική θεωρία. Κάτι τέτοιο προφανώς δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Όπως επισημαίνει ο Αθ. Παππάς (1998 : 291) “είναι αδύνατο να δοθεί ένας σύντομος, σαφής, καθολικά αποδεκτός ορισμός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης”.

Σύμφωνα με τις Ε. Κανακίδου και Β. Παπαγιάννη (1994 : 15-16), η έννοια της διαπολιτισμικής αγωγής δεν αναφέρεται μόνο στην αγωγή/εκπαίδευση, αλλά και γενικότερα στην νοοτροπία του κάθε ανθρώπου, η οποία επηρεάζει τον χαρακτήρα και την πράξη μιας σχετικής αγωγής/εκπαίδευσης, καθώς επίσης και τις αντιλήψεις που καθορίζουν τους εκπαιδευτικούς στόχους. Για το λόγο αυτό η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική θα έπρεπε να ξεκινά ήδη από το νηπιαγωγείο με στόχο την προετοιμασία

των παιδιών στο διαπολιτισμικό διάλογο και τη διαπολιτισμική κατανόηση. Στις επόμενες βαθμίδες ο στόχος μπορεί να είναι η εμπάθυνση και η εδραίωση αυτών των ικανοτήτων. Γενικότερα, στη διάρκεια της παιδικής ηλικίας πρέπει πρωτίστως να θεμελιωθεί η ετοιμότητα αναγνώρισης του διαφορετικού, για να μπορέσει να αναπτυχθεί αργότερα, στη διάρκεια της εφηβείας, η ικανότητα διαπολιτισμικής κατανόησης και διαλόγου.

Σύμφωνα με την Pentini (2005 : 42), η διαπολιτισμική εκπαίδευση αφορά στο θέμα της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας μεταξύ ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές κουλτούρες και δεν είναι απαραίτητο να συνδέουμε τη διαπολιτισμική εκπαίδευση αποκλειστικά με το φαινόμενο της μετανάστευσης. Γενικά, όταν μιλούμε για διαπολιτισμική επικοινωνία, σημαίνει ότι άτομα με διαφορετική κουλτούρα, γλώσσα ή συνήθειες έρχονται σε επαφή. Οπωσδήποτε, όταν δεν υπάρχουν στοιχεία αντιπαλότητας, η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποκαλύπτει έναν εξαιρετικά σημαντικό χώρο που δίνει τη δυνατότητα του πνευματικού και πολιτισμικού ανοίγματος. Ειδικότερα στο χώρο του σχολείου η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η οποία είναι προορισμένη να καλύψει τις ανάγκες των μικρών μεταναστών, αποκαλύπτει μια εκπαιδευτική ευκαιρία για όλους.

Σύμφωνα, με την άποψη που διατυπώνει ο Παπάς (1998 : 301) για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, “στοχεύει στην καθιέρωση μιας κοινωνίας με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση, με πνεύμα αμοιβαιότητας και ισότητας στα κοινωνικά μέλη, αλληλοαποδοχή των εκατέρωθεν αξιών και ακόμα την άποψη των βασικών δικαιωμάτων που έχουν τα κοινωνικά όντα, σύμφωνα με το Χάρτη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων”.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση λοιπόν, βασιζόμενη σε ανθρωπιστικές αξίες μεταξύ των άλλων σκοπεύει: α) στη μεταρρύθμιση του σχολείου, ώστε όλοι οι μαθητές να απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες, β) στην καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι σε άτομα με διαφορετική εθνική, πολιτισμική, φυλετική και θρησκευτική προέλευση, γ) στην ενίσχυση του αυτοσυναισθήματος και της εμπιστοσύνης των μαθητών για συμμετοχή και επιτυχία και δ) στην καλλιέργεια ικανότητας του ατόμου να εξετάζει κοινωνικά φαινόμενα υπό το πρίσμα διάφορων πολιτισμών και όχι μόνο του κυρίαρχου (Παπάς, 1998, σ.322).

Συμπερασματικά, ο όρος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σημαίνει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους πολιτισμούς, που είναι συνυφασμένη με τις διαδικασίες της

ανταλλαγής, της αλληλεγγύης και της υπέρβασης ορίων.

1.4 Η έννοια της πολυπολιτισμικής αγωγής

Οι όροι πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα δεν είναι ταυτόσημοι. Η πολυπολιτισμικότητα είναι το δεδομένο, ενώ η διαπολιτισμικότητα είναι το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει στην πολυπολιτισμικότητα, αλλά δεν απορρέει αυτόματα από αυτή (Δαμανάκης, 2001 : 39).

Πολυπολιτισμική αγωγή, κατά τους Ζώνιου και Χαράμη (1997 : 21-22), είναι η προετοιμασία για τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές πραγματικότητες που τα άτομα βιώνουν σε πολιτισμικά ποικίλες και πολύπλοκες ανθρώπινες συναντήσεις. Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση θα μπορούσε να περιλάβει εμπειρίες οι οποίες:

- Προάγουν αναλυτικές και αξιολογικές ικανότητες για την αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως συμμετοχική δημοκρατία, ρατσισμός και σεξισμός και την ισότητα της ισχύος.
- Αναπτύσσουν ικανότητες για διευκρίνιση των αξιών, συμπεριλαμβανομένης της μελέτης της εμφανούς και αφανούς μεταβίβασης των αξιών.
- Εξετάζουν τις δυναμικές των ποικίλων πολιτισμών και τις επιπτώσεις για την ανάπτυξη διδακτικών στρατηγικών.
- Εξετάζουν τις γλωσσικές αποκλίσεις και τις διάφορες μορφές μάθησης ως βάση για την ανάπτυξη των κατάλληλων διδακτικών στρατηγικών.

Η πολυπολιτισμική κατάσταση, λοιπόν, που επικρατεί στις χώρες υποδοχής, είναι συνέπεια της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού στις χώρες αυτές και αποτελεί την αφετηρία της διαπολιτισμικής ιδέας.

2 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Αιτίες δημιουργίας

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση έδωσε παιδαγωγική διέξοδο σε προβλήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που εμφανίζονται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η συνύπαρξη ατόμων από διαφορετικούς πολιτισμούς υπαγόρευσε στις κυβερνήσεις των πολυπολιτισμικών – πολυεθνικών κρατών τη λήψη κατάλληλων εκπαιδευτικών πολιτικών και μέτρων ώστε να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τις διάφορες πολιτισμικές ομάδες και να τις εντάξουν ομαλότερα στην κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα κάθε κράτους.

Τα αίτια μιας τέτοιας εξέλιξης είναι σύνθετα. Θα μπορούσαμε να απαριθμήσουμε, ανάμεσα σε άλλα, την εμφάνιση μιας νέας, πιο διευρυμένης προσέγγισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις προκλήσεις και κατακτήσεις των περιφερειακών εθνικισμών, την ανάπτυξη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, την αναγνώριση των αρχών του δικαιώματος στη διαφορά και την ισότητα των παραδοσιακών, εθνοτικών μειονοτήτων και τέλος, τα αιτήματα και τις απαιτήσεις,

ολοένα και πιο προβεβλημένα, και υπογραμμισμένα των μεταναστών, κύρια αυτών που δεν προέρχονται από ευρωπαϊκές χώρες. Στο βάθος όλων αυτών, βρίσκεται η αποδοχή της ετερότητας ως κατάσταση και η ανάγκη, πια, να τη διαχειριστούμε, σε επίπεδο κοινωνίας, κράτους, οικονομίας, εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την Ελλάδα συγκεκριμένα, η κύρια αιτία για τη δημιουργία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ήταν η μεγάλη προσέλευση μεταναστών και Παλιννοστούντων Ελλήνων. Πιο συγκεκριμένα, από την δεκαετία του 1980 η ανομοιογένεια του μαθητικού δυναμικού στα ελληνικά σχολεία της γενικής εκπαίδευσης άρχισε να αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς. Αρχικά λόγω της παλιννόστησης Ελλήνων μεταναστών στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και στη συνέχεια λόγω της αθρόας προσέλευσης μεταναστών από τις βαλκανικές, ευρωπαϊκές αλλά και άλλες χώρες στην Ελλάδα

προς τα τέλη της ίδιας δεκαετίας και στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μετά την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού. Οι παλιννοστούντες Έλληνες και οι αλλοδαποί, που ήρθαν και που εξακολουθούν κατά καιρούς να έρχονται, είχαν μαζί και την οικογένειά τους οι περισσότεροι. Κατά συνέπεια τα παιδιά τους έπρεπε να αρχίσουν ή να συνεχίσουν τη φοίτησή τους σε ελληνικά σχολεία.

Η αλλαγή αυτή στη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού δημιούργησε προβλήματα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα γενικότερα αλλά και στα σχολεία ειδικότερα, στα οποία το ποσοστό των αλλόγλωσσων και αλλοδαπών μαθητών ήταν αυξημένο. Το εκπαιδευτικό σύστημα “αναστατώθηκε” γιατί βρέθηκε ανέτοιμο γι’ αυτές τις αλλαγές. Η Ελλάδα για αιώνες ήταν κατεξοχήν χώρα “εξαγωγής” ανθρώπινου δυναμικού και ξαφνικά βρέθηκε να υποδέχεται στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές του 1990 χιλιάδες μετανάστες από διάφορες χώρες.

Η νέα αυτή κατάσταση εκτός από τα προβλήματα στον οικονομικό, κοινωνικό, εργασιακό, ψυχολογικό τομέα, δημιούργησε προβλήματα αναγκαστικά και στην εκπαίδευση. Τα παιδιά των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων έπρεπε να βοηθηθούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα, για να παρακολουθήσουν τα ελληνικά σχολεία και να βοηθηθούν, επίσης, ώστε η προσαρμογή τους στο σχολείο και τον ευρύτερο περίγυρο να είναι ομαλή.

2.2 Στόχοι

Ιστορικές, ανθρωπολογικές, παιδαγωγικές και κοινωνιολογικές έρευνες έχουν προβάσει, μέσα από πολυάριθμες μελέτες, ως κεντρικό και οικουμενικό το φαινόμενο της Αγωγής, η οποία λειτουργεί σ’ όλες τις κοινωνίες ως κοινωνικό αγαθό και κοινωνική αξία, ως ένα σύστημα δηλαδή ηθικών αρχών με κύριο στόχο την απαραίτητη κάλυψη των αναγκών της επικοινωνίας, της κοινωνικοποίησης και της μετάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς ανθρώπων και ομάδων.

Είναι απαραίτητο να γίνει ένας διαχωρισμός μεταξύ της Παιδαγωγικής ως επιστήμης και της εκπαιδευτικής πράξης σχετικά με τους στόχους που επιδιώκουν, αφού ουσιαστικά πρόκειται για δύο διαφορετικά επίπεδα κοινωνικών διαδικασιών.

Η Παιδαγωγική ως επιστήμη εμφανίζεται σ’ ένα επίπεδο θεωρητικής σκέψης και κριτικής ανάλυσης που αντλεί το υλικό της από την εκπαιδευτική πρακτική, αφού ανιχνεύσει, την οποία όμως και

καθοδηγεί. Απώτερος σκοπός της παιδαγωγικής επιστήμης είναι να εφοδιάσει την εκπαιδευτική πρακτική, αφού ανιχνεύσει τις ανάγκες της με ερμηνευτικά, εννοιολογικά και μεθοδολογικά πλαίσια, ώστε να κάνει δυνατή τη μεγιστοποίηση της δυναμικής αντιστοιχίας κοινωνικών αναγκών και των μέσων που διατίθενται για την κάλυψη αυτών των αναγκών.

Η εκπαίδευση εκφράζεται μέσα από τη σχέση δύο κοινωνικών ρόλων, διδάσκοντος – διδασκόμενου, σε μια διαδικασία ανάπτυξης και εμπλουτισμού των προσωπικών ικανοτήτων και της προσωπικότητας των εταίρων της εκπαιδευτικής πράξης.

Η Αγωγή, η Παιδαγωγική και η εκπαιδευτική πράξη αποκτούν διαπολιτισμικές διαστάσεις μέσα από τις κοινωνικοϊστορικές συνθήκες της εξέλιξης των κοινωνιών σε χώρους συνάντησης πολλών και διαφορετικών πολιτισμών. Έτσι ο διαπολιτισμικός χαρακτήρας της Αγωγής επικεντρώνεται σε 4 άξονες, που αποτελούν ταυτόχρονα και τους στόχους της: α) στη διαμόρφωση θετικών αντιλήψεων για τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών, β) στην αλληλεγγύη, γ) στο σεβασμό, ως ισότιμων, των άλλων πολιτισμών, δ) στην αγωγή στην ειρήνη.

Δεξιότητες που μπορούν να θεωρηθούν στόχοι της διαπολιτισμικής μάθησης σύμφωνα με τον Helmut Essinger¹ είναι:

1. Η ενσυναίσθηση

Είναι η ικανότητα να μπαίνουμε στη θέση του άλλου και να βιώνουμε τις εμπειρίες και τα συναισθήματά του, αφήνοντας κατά μέρος τις δικές μας αντιλήψεις και συμπεριφορές, με σκοπό να τον κατανοήσουμε και να του συμπαρασταθούμε (Goleman, 1998:149). Είναι επιθυμητό (στο πλαίσιο της ενσυναίσθησης) να συμμετέχουμε στις συναισθηματικές εμπειρίες ενός ατόμου, όχι όμως και να ταυτιζόμαστε μαζί του.

2. Η ανοχή αντιφάσεων

Η ανοχή αντιφάσεων είναι στην πραγματικότητα μια άλλη πλευρά της ενσυναίσθησης. Αποτελεί μια ενεργητική στάση απέναντι σε αυτόν που αγωνίζεται να υπάρξει, ενώ θεωρείται επίσης ως «ικανότητα συναισθηματικής και νοητικής τοποθέτησης στον άλλο πολιτισμό». Στα πλαίσια της ανοχής αντιφάσεων εκδηλώνονται στάσεις προσωπικής αποδοχής του άλλου, ανεξάρτητα από τη συμφωνία

---

¹ H. Essinger (1990), «Interkultureller Erziehung in multiethnischen Gesellschaften». Die H. Essinger (1990), «Interkultureller Erziehung in multiethnischen Gesellschaften». Die Brücke, 52, sel.22-31.

ή τη διαφωνία που έχει να κάνει με επιμέρους απόψεις. Από μια άλλη οπτική, «ανοχή αντιφάσεων θεωρείται η εκτίμηση και αποδοχή διαφορετικών αντιλήψεων, αρχών και κοινωνικοπολιτισμικών αξιών» (Αλκηστις, 2008:105).

3. Η κριτική στάση

Η έκφραση κριτικών στάσεων μας δίνει τη δυνατότητα να τοποθετούμαστε πάνω από ρόλους και κανόνες συμπεριφοράς, να αποδεχόμαστε ή να απορρίπτουμε, να αλλάζουμε ή να επεξηγούμε τους κανόνες αυτούς, τις θέσεις ή τα πολιτισμικά στοιχεία που μελετούμε. Η κριτική στάση δεν έχει να κάνει με την επικριτική στάση, αλλά αποτελεί μια εκδήλωση συμπεριφοράς ή έκφραση άποψης για εποικοδομητικό, ειλικρινή και «δίκαιο» διάλογο. Στις περιπτώσεις που οι κριτικές στάσεις εκφράζονται από την πλευρά των μαθητών απέναντι στον εαυτό τους και απέναντι στο πολιτισμικό τους κεφάλαιο, αποκτούν πολύ μεγάλη αξία όταν λειτουργούν ενισχυτικά προς τον εαυτό και προς το οικείο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη την ετερότητα. Στον αντίποδα των κριτικών στάσεων βρίσκονται οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, στα οποία ήδη αναφερθήκαμε.

4. Η επικοινωνία - ανταλλαγή

Οι ικανότητες επικοινωνίας – ανταλλαγής αφενός αποτελούν κύριο συστατικό στοιχείο της ταυτότητας του «εγώ» και αφετέρου συνιστούν προϋπόθεση και «κινητήρια δύναμη» για την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, της ανοχής αντιφάσεων και της κριτικής στάσης.

Η επιτυχής επικοινωνία προϋποθέτει τη διάθεση για διάλογο και συνεννόηση παρά τις διαφορετικές απόψεις που μπορεί να υπάρχουν εξαιτίας των διαφορετικών πολιτισμικών και κοινωνικών αξιακών κωδικών. Κάθε φορά που η επικοινωνία είναι ανύπαρκτη ή ελλιπής, η αυτοεκτίμηση βλάπτεται και η λύση προβλημάτων παρεμποδίζεται.

Όπως διατείνεται ο Νικολάου (2000: 288-289), η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει κυρίως την αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών, καθώς και την απόκτηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα σε ένα πλαίσιο ανεκτικότητας, αποδοχής της ετερότητας και της διάθεσης για διάλογο και συνεργασίες.

Συμπερασματικά, θετική επικοινωνία καταγράφεται στις περιπτώσεις που ακούμε και μας ακούνε «ενεργητικά» (με προσοχή και ενδιαφέρον), που όχι μόνο προβάλλουμε το «δικό μας» πολιτισμικό κεφάλαιο, αλλά αποδεχόμαστε (και επιδιώκουμε) την προβολή των πολιτισμικών κεφαλαίων και των άλλων, γνωρίζοντας πως καθένας έχει να μάθει και να ωφεληθεί από την αμοιβαία επικοινωνία.

2.3 Βασικές αρχές

Η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική προτείνει τις αρχές της ισότητας και της αναγνώρισης ως τις βασικές αρχές οργάνωσης της σχολικής ζωής έτσι ώστε οι διαφορές (γλωσσικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές) να μην λειτουργούν ως κριτήρια διάκρισης, αλλά ως ευκαιρίες μάθησης.

Η αντίληψη περί ισότητας στη Διαπολιτισμική Παιδαγωγική διαφέρει από αυτή του παραδοσιακού σχολείου καθώς προϋποθέτει την κριτική αναγνώριση της διαφοράς. Στο παραδοσιακό σχολείο η ισότητα επιδιώκεται μέσα από την πολιτισμική αφομοίωση, στην ουσία μέσα από την απάλειψη ή αντιστάθμιση των διαφορών. Σύμφωνα με αυτή τη λογική ίσοι είμαστε όταν γίνουμε ίδιοι.

Η αντιμετώπιση των μαθητών από οικογένειες μεταναστών σαν να μη διαφέρουν σε τίποτα από τους ημεδαπούς είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε άνιση μεταχείριση των πρώτων καθώς δεν θα ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες, προϋποθέσεις και τα ενδιαφέροντα μάθησης αυτών.

Από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής η διασφάλιση ουσιαστικά ίσων ευκαιριών προϋποθέτει μια συγκεκριμένη μορφή αναγνώρισης των διαφορών. Ορίζοντας γενικά την έννοια της αναγνώρισης μπορούμε να πούμε ότι αυτή αναφέρεται σε πρακτικές αποδοχής και κατανόησης του πολιτισμού των μεταναστών σε συνδυασμό με την παροχή δικαιωμάτων και δυνατοτήτων συμμετοχής στο δημόσιο χώρο. Η αποδοχή είναι απαραίτητα προϋπόθεση για να νιώσει βέβαιο το άτομο για τα ιδιαίτερα γνωρίσματά και να αντιληφθεί τον εαυτό του ως πλήρες και ιδιαίτερο κοινωνικό μέλος. Σε καμιά περίπτωση όμως η αναγνώριση δεν μπορεί να ταυτιστεί με την άκριτη αποδοχή μιας κουλτούρας ή μιας ταυτότητας.

Η αναγνώριση στοχεύει στη στήριξη των υποκειμένων για να εκφράσουν τη διαφορετικότητά τους όπως αυτά την διαμορφώνουν και τη νοηματοδοτούν και προϋποθέτει συνάμα την ετοιμότητα κριτικής αντιπαράθεσης με κάθε είδους ταυτίσεις και αυτοκατηγοριοποιήσεις.

Βιώματα αναγνώρισης μπορούν να αποκομίσουν οι μαθητές μέσα από ένα πλέγμα δράσεων που μπορούν να λάβουν χώρα στο σύνολο των λειτουργιών και πρακτικών του σχολείου. Αναφερόμαστε εδώ ειδικότερα στα πεδία της σχολικής κουλτούρας, της διδακτέας ύλης, των μεθόδων διδασκαλίας, της αξιολόγησης των σχολικών επιδόσεων, των σχέσεων του σχολείου με τους γονείς και την

κοινότητα. Ως σημεία αναφοράς για την κατανόηση των αναγκών για αναγνώριση στο χώρο του σημερινού σχολείου μπορούν να χρησιμεύσουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Δημιουργούν οι πρακτικές του σχολείου τις απαραίτητες για την εξέλιξη της υποκειμενικότητας των μαθητών γνωστικές και συναισθηματικές σχέσεις αλληλεγγύης; Δημιουργούν, με άλλα λόγια, ένα περιβάλλον με κεντρικά γνωρίσματα αυτά της συμμετοχής, των δημοκρατικών δομών επικοινωνίας, της ανοιχτής σχολικής κουλτούρας και του κλίματος εμπιστοσύνης;
2. Παρέχονται ευκαιρίες και δυνατότητες στους «διαφορετικούς» μαθητές να ανακαλύψουν στα περιεχόμενα διδασκαλίας στοιχεία της προσωπικής τους ταυτότητας (π.χ. διγλωσσία) και της οικογενειακής τους κουλτούρας (π.χ. θρησκεία) και να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι ευρύτερες κοινωνικές σχέσεις επηρεάζουν τη ζωή τους;
3. Είναι το σχολείο αλληλέγγυο στις προσπάθειες των «διαφορετικών» μαθητών να αντισταθούν και να ξεπεράσουν βιώματα διάκρισης και διαχωρισμού;
4. Δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές να αντιπαρατεθούν σε θέματα αξιών και ηθικής;
5. Ποιες διαδικασίες αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων λαμβάνει υπόψη του το σχολείο και τι κάνει για να αποδυναμωθούν;
6. Πώς θα αποδυναμώσει το σχολείο την κυρίαρχη εικόνα του «ξένου» και τις πρακτικές που συμβάλλουν στην κατασκευή του;
7. Ποιες δυνατότητες παρέχει στο σύνολο των μαθητών για την κατασκευή μιας κοινής, πέρα από τις όποιες διαφορές, ταυτότητας;
8. Παρέχονται στους μαθητές δυνατότητες αντιπαραθέσης με κοινωνικές προσδοκίες περί κανονικότητας και ομοιογένειας;

Τα ζητήματα αναγνώρισης που τίγονται από τα παραπάνω ερωτήματα, καθιστούν σαφές ότι το σχολείο καλείται να λειτουργήσει ως χώρος οικοδόμησης γνώσεων και ανάπτυξης ατομικών ικανοτήτων που θα επιτρέψουν στους μαθητές να εμπλακούν σε διαδικασίες διαλογικής αναζήτησης όρων για την ορθολογική διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων εντός και εκτός του σχολείου. Για τη Διαπολιτισμική Παιδαγωγική έχει σημασία να συγκροτηθούν οι παιδαγωγικές πρακτικές ως σχέσεις αλληλεγγύης με στόχο να υποστηριχθούν οι μαθητές στην αναζήτηση, κατασκευή και αμοιβαία αποδοχή ενός κοινού και πλουραλιστικού ορίζοντα αξιών και προσανατολισμών. Οι προσπάθειες συγκρότησης ενός κοινά αποδεκτού πλαισίου προσανατολισμών θα είναι επιτυχείς στο μέτρο που οι

μαθητές κατορθώσουν να τοποθετηθούν κριτικά απέναντι στα πολιτισμικά τους αυτονόητα. Η κριτική στάση απέναντι στα «αυτονόητα» πρότυπα αντίληψης της πραγματικότητας αποτελεί βασική προϋπόθεση προσέγγισης του «άλλου» πολιτισμού και κατά συνέπεια κεντρικό στόχο της διαπολιτισμικής μάθησης.

Συνοψίζοντας οι βασικότερες αρχές στις οποίες βασίζεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι:

- 1) Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση (empathy), κατά την οποία ένα άτομο σταδιακά μπαίνει στη θέση του άλλου ατόμου, με το οποίο διαλέγεται και αντιλαμβάνεται καλύτερα πως νοιώθει εκείνο.
- 2) Εκπαίδευση για αλληλεγγύη, ενθαρρύνοντας το άτομο να συνοικοδομήσει τη συλλογική συνείδηση και παράλληλα να παραμερίσει τις κοινωνικές ανισότητες και αδικίες υπερβαίνοντας τα όρια της ομάδας, της φυλής και του κράτους.
- 3) Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό, δηλαδή καλλιέργεια αλληλοσεβασμού των ατόμων ενός πολιτισμού προς τα άτομα άλλων πολιτισμών.
- 4) Εκπαίδευση εναντίον του εθνοκεντρισμού. Προσπάθεια δηλαδή απαλλαγής από εθνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις που εμποδίζουν την επικοινωνία των λαών μεταξύ τους (Μάρκου 1997, Νικολάου 2000).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση μακροπρόθεσμα μπορεί να ενισχύσει την ανθρωπιστική κατεύθυνση του ελληνικού σχολείου, με την προϋπόθεση αφενός αλλαγής της εθνοκεντρικής κατεύθυνσης της εκπαιδευτικής πολιτικής και υιοθέτησης οικουμενικών αξιών και αφετέρου με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να αναπτύξουν θετικές στάσεις προς τη διαπολιτισμικότητα (Κοσσυβάκη, 1998).

Επιπρόσθετα, η διαπολιτισμική εκπαίδευση βασιζόμενη σε ανθρωπιστικές αξίες μεταξύ των άλλων σκοπεύει: α) στη μεταρρύθμιση του σχολείου, ώστε όλοι οι μαθητές να απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες, β) στην καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι σε άτομα με διαφορετική εθνική, πολιτισμική, φυλετική και θρησκευτική προέλευση, γ) στην ενίσχυση του αυτοσυναίσθηματος και της εμπιστοσύνης των μαθητών για συμμετοχή και επιτυχία και δ) στην καλλιέργεια ικανότητας του ατόμου να εξετάζει κοινωνικά φαινόμενα υπό το πρίσμα διαφόρων πολιτισμών και όχι μόνο του κυρίαρχου (Παπάς, 1998, σελ. 322).

3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Οι χώρες υποδοχής μεταναστών στην προσπάθεια τους να συμβάλλουν στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην κοινωνική πραγματικότητα της χώρας ανέπτυξαν εκπαιδευτικές πολιτικές ποικίλων προσεγγίσεων που θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε στα ακόλουθα πέντε εκπαιδευτικά μοντέλα.

3.1 Το αφομοιωτικό μοντέλο

Με τον όρο “αφομοίωση” εννοείται η διαδικασία μέσα από την οποία άτομα διαφορετικής εθνικής ή φυλετικής προέλευσης αλληλεπιδρούν και συμμετέχουν στην καθημερινή ζωή μιας ευρύτερης κοινωνίας χωρίς να παίζει ρόλο η εθνική τους προέλευση. Μια ολοκληρωμένη μορφή αφομοίωσης είναι ταυτόσημη με την ανυπαρξία εθνικών ή φυλετικών χαρακτηριστικών που διαχωρίζουν τη δομή μιας πολυεθνικής – πολυφυλετικής κοινωνίας. Ως αφομοίωση ορίζεται επίσης, το τελικό στάδιο της όλης διαδικασίας επιπολιτισμού (acculturation) που ακολουθεί τα στάδια της επαφής, της σύγκρουσης και της προσαρμογής (Μάρκου, 1998, σελ.6).

Βασική θέση της αφομοιωτικής προσέγγισης είναι ότι το έθνος αποτελεί ένα ενιαίο από πολιτισμική και πολιτική άποψη σύνολο. Οι όποιοι μεταναστευτικοί πληθυσμοί πρέπει να απορροφηθούν από τον ντόπιο ομοιογενή πολιτισμό, για να μπορέσουν να συμμετέχουν ισοδύναμα στη διαμόρφωση και διατήρηση της κοινωνίας (Νικολάου, 2000, σελ.120).

Το μοντέλο αυτό κυριάρχησε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Όλοι οι μαθητές, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εθνική και πολιτισμική τους προέλευση, πρέπει να αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους εξασφαλίζουν συμμετοχή στο κοινό εθνικό πολιτισμό. Μόνο μέσο για την επίτευξη αυτού του σκοπού θεωρείται η εκμάθηση της επίσημης γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας υποδοχής.

3.2 Το μοντέλο της ενσωμάτωσης

Ο όρος “ενσωμάτωση” υποδηλώνει συνήθως την αναγνώριση ότι κάθε μεταναστευτική ομάδα είναι φορέας ενός πολιτισμού που δέχεται και ασκεί ταυτόχρονα επιδράσεις στην κοινωνία υποδοχής συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία μιας νέας πολιτισμικής έκφρασης. Κάτω από αυτό το σκεπτικό η ενσωμάτωση μπορεί να υπονοεί τη διαδικασία κατά την οποία η παράδοση της εθνικής ομάδας αποτελεί μέρος της νέας εθνικής ταυτότητας στο βαθμό που δεν ταράζει τις πολιτισμικές αρχές της κυρίαρχης κοινωνίας. Στη συγκεκριμένη προσέγγιση υπάρχει σύνδεση των πολιτισμικών διαφορών και αναγνώριση της πολιτισμικής ετερότητας σε βαθμό όμως που να μην κινδυνεύουν οι πολιτισμικές παραδοχές της κυρίαρχης κοινωνίας. Η ανοχή της πολιτισμικής ετερότητας αφορά θρησκευτικές πεποιθήσεις, ήθη, έθιμα, μουσική, γιορτές κλπ. που δεν αποτελούν το βασικό δομικό υπόβαθρο της κοινωνίας (Μάρκου, 1998, σελ. 10-12).

Στο χώρο της εκπαίδευσης πέρα από την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας δημιουργούνται προγράμματα σχολικής και κοινωνικής ενίσχυσης των μεταναστών παιδιών, για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωσή τους στο σχολείο και στην κοινωνία. Από τους υποστηρικτές του μοντέλου πιστεύεται ότι η γνώση από τα παιδιά των μεταναστών των πολιτισμικών και ιστορικών στοιχείων θα βοηθήσει στην αναγνώριση της διαφοροποίησης, στον τρόπο ζωής, τη θρησκεία κ.α., κάτι που θα διευκολύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης και θα αποτρέψει τα λάθη από την άγνοια (Γεωργογιάννης, 1999, σελ.47-48)

3.3 Το πολυπολιτισμικό μοντέλο

Τη δεκαετία του 1970 έγινε αντιληπτό ότι η αφομοίωση και η ενσωμάτωση δεν απαντούσαν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο σχολείο. Για το λόγο αυτό έγινε μετατόπιση από τα εθνοκεντρικά μοντέλα προς τον πολιτισμικό πλουραλισμό, η οποία είναι γνωστή στις Επιστήμες της Αγωγής ως “πολυπολιτισμική εκπαίδευση”. Οι υποστηρικτές του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού

μοντέλου θεωρούν ότι η κοινωνική συνοχή προωθείται με την αναγνώριση των πολιτισμικών

ιδιαιτεροτήτων των μεταναστευτικών ομάδων και τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού πλαισίου, μέσα στο οποίο θα μπορούν να συνυπάρχουν και να αναπτύσσονται όλοι οι πολιτισμοί, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ενότητα και η συνοχή της (Νικολάου, 2000,σελ.125).

Το παιδί είναι αναγκαίο να γνωρίζει τον εθνικό του πολιτισμό και την εθνική του παράδοση, προκειμένου να βελτιωθεί η σχολική του επίδοση και να υπάρξουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες για όλα τα παιδιά. Έτσι δημιουργούνται εκπαιδευτικά προγράμματα που λαμβάνουν υπόψη τις γλωσσικές και πολιτισμικές δραστηριότητες των παιδιών, τα οποία στοχεύουν στην καλλιέργεια του σεβασμού και της ανοχής των ατόμων με διαφορετική εθνική, πολιτισμική, φυλετική και θρησκευτική προέλευση. Εδώ, τα κοινωνικά φαινόμενα δεν διαμορφώνονται μόνο από τον κυρίαρχο πολιτισμό, αλλά από κάθε πολιτισμό χωριστά και από όλους μαζί ως ενιαίο σύνολο (Μάρκου, 1997, σελ.230. Παπάς, 1998, σελ.236).

3.4 Το αντιρατσιστικό μοντέλο

Αυτό το μοντέλο αναπτύχθηκε το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 κυρίως στην Αγγλία και την Αμερική. Οι υποστηρικτές του τονίζουν τη σημασία της συλλογικότητας και του κοινωνικού συνόλου επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στους θεσμούς και τις δομές της κοινωνίας από όπου εμφανίζεται ο θεσμικός ρατσισμός που σε όλες τις εκφάνσεις του περιορίζει τις ευκαιρίες και τις επιλογές των μεταναστευτικών ομάδων. Εκτός από τις στάσεις των ατόμων επομένως, πρέπει να αλλάξουν οι δομές της εκπαίδευσης και της κοινωνίας ώστε να εξαλειφθούν οι φυλετικές διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών (Γεωργογιάννης, 1999, σελ.49).

Το αντιρατσιστικό μοντέλο εκπαίδευσης έχει ως βασικούς στόχους:

- > την ισότητα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την φυλετική/εθνική τους προέλευση κάτι που προϋποθέτει το μετασχηματισμό των δομών και των συστημάτων που ευνοούν την ανισότητα,
- > τη δικαιοσύνη που το κράτος οφείλει να παρέχει σε όλους δίνοντας ίσες ευκαιρίες ζωής, ανάπτυξης και συμμετοχής σε όσα η κοινωνία προσφέρει,
- > τη χειραφέτηση και απελευθέρωση του ανθρώπου από τα ρατσιστικά πρότυπα των καταπιεζόμενων και των καταπιεστών.

3.5 Το διαπολιτισμικό μοντέλο

Το συγκεκριμένο μοντέλο θεωρείται το επικρατέστερο σε σχέση με τα προηγούμενα μιας και “διαπερνά τους πολιτισμούς και μέσα από την ειρηνική αυτή αισθητοποίηση των αξιακών και πολιτισμικών του στοιχείων καταλήγει σε μια αλληλοαποδοχή, μέσα σε πνεύμα αλληλεξάρτησης και συναντίληψης για την αυτοπραγμάτωση ατόμων και λαών” (Παπάς, 1998, σελ.296).

Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης αναπτύσσεται και αυτό στη δεκαετία του 1980 κυρίως στην Ευρώπη. Ενώ ο προσδιορισμός «πολυπολιτισμικός» χρησιμοποιείται για να εκφράσει μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα και τη διαδικασία εξέλιξής της, ο όρος «διαπολιτισμικός» δηλώνει μια διαλεκτική σχέση, μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας ανάμεσα σε άτομα διαφόρων εθνικών μεταναστευτικών ομάδων (Μάρκου, 1998, σελ.24-25).

Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης εμφανίζεται τη δεκαετία του 1980 κυρίως στην Ευρώπη. Το συμβούλιο της Ευρώπης, η Unesco και η Ευρωπαϊκή Ένωση εννοούν τον όρο ως αρχή που διαπερνά το σχολικό πρόγραμμα αλλά και ως δράση για την επίτευξη της ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση και την κοινωνία (Γεωργογιάννης, 1999, σελ.50).

Σε αυτήν την κατεύθυνση η τελική έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκπαίδευση και την πολιτισμική ανάπτυξη των μεταναστών (Council of Europe, The CDCC's Project No 7: The Education and Cultural Development of Migrants (Final Report), Strasburg, 1986) ορίζει τη διαπολιτισμική προσέγγιση με βάση τα παρακάτω στοιχεία:

- Στην πλειονότητα τους οι κοινωνίες μας είναι πολυπολιτισμικές με τάσεις διεύρυνσης της πολυπολιτισμικότητας.
- Κάθε πολιτισμός έχει τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που πρέπει να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστά.
- Η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί ένα εν δυνάμει προνόμιο.
- Για να αξιοποιηθεί το προνόμιο της πολυπολιτισμικότητας πρέπει να διασφαλιστεί η αλληλεπίδραση ανάμεσα στους διάφορους πολιτισμούς – χωρίς να εξαφανίζεται η ιδιαίτερη ταυτότητα κανενός – και η μετατροπή της πολυπολιτισμικής κατάστασης σε διαπολιτισμική.

Στην ίδια έκθεση ως βασικά χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναφέρονται τα εξής:

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση:

- Αποτελεί βασική αρχή και στόχο που διέπει κάθε σχολική δραστηριότητα.
- Πεδίο αναφοράς της είναι η άμεση εμπειρία των παιδιών στις χώρες υποδοχής.
- Διευρύνει τους υφιστάμενους εκπαιδευτικούς στόχους του σχολείου.
- Προκαλεί την αμοιβαία επίδραση των πολιτισμών των χωρών καταγωγής και υποδοχής.
- Δημιουργεί προϋποθέσεις για αποδοχή της νέας πολιτισμικής πραγματικότητας και της δυναμικής της στις χώρες υποδοχής.
- Προξενεί επανεξέταση, αναθεώρηση και διεύρυνση των κοινωνιοκεντρικών και εθνοκεντρικών κριτηρίων του σχολείου.
- Διευρύνει την οπτική μέσα από την οποία θεωρούνται η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, τα παιδιά και οι ενήλικες.
- Αποτελεί μέσο για την αξιολόγηση των ευκαιριών στη ζωή και για την επίτευξη της μέγιστης κοινωνικής και οικονομικής ένταξης (Μάρκου, 1997, σελ.239-240).

Ο Helmut Ensinger σε άρθρο του μας δίνει τις βασικές αρχές που διέπουν την διαπολιτισμική εκπαίδευση οι οποίες είναι η κατανόηση της διαφορετικότητας, η αλληλεγγύη που παραμερίζει την κοινωνική ανισότητα και αδικία, ο σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα με την αλληλεπίδραση των πολιτισμών και η εξάλειψη του εθνικιστικού τρόπου σκέψης ώστε οι διαφορετικοί λαοί να μπορέσουν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

4 ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στον 21^ο αιώνα η παιδαγωγική επιστήμη βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα μεγάλο στοίχημα: να μετασχηματίσει τη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία σε διαπολιτισμική δημοκρατική κοινωνία, τις θεμελιώδεις αξίες της οποίας όλοι οι πολίτες θα μπορούν να συμμερίζονται και να ταυτίζονται μαζί τους. Αυτό που στην ουσία διαφοροποιεί τις διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις για την ετερότητα των σύγχρονων κοινωνιών είναι το ζήτημα της ισορροπίας ανάμεσα στην ενότητα και την ετερότητα του εθνικού κράτους. Όσοι αντιτίθενται στη διαπολιτισμική προσέγγιση θεωρούν ότι πολιτικές που επιτρέπουν τη διατήρηση πολιτισμικών στοιχείων των μεταναστών αναγκαστικά υποσκάπτουν τις αξίες του ευρύτερου εθνικού πολιτισμού. Η διαπολιτισμική προσέγγιση έρχεται, ανάμεσα στα άλλα, να διαβεβαιώσει ότι η αναγνώριση της ετερότητας δεν υποσκάπτει τις προσπάθειες για την εδραίωση κοινών πολιτισμικών αξιών, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες. Τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν δεσμεύσεις και ταυτίσεις με το εθνικό κράτος μόνο όταν αυτό αναγνωρίζει, αντανακλά και δίνει αξία στους ίδιους και την πολιτισμική τους κληρονομιά. Έτσι δεν υπάρχει δομική σύγκρουση ή αντίθεση ανάμεσα στην αναγνώριση της ετερότητας και τη διατήρηση της ενότητας.

4.1 Ν. 1894/1990 (Φ.Ε.Κ. 110/16-02-1990, τ. Α') : Τάξεις Υποδοχής και Φρονιστηριακά Τμήματα.

Από τη δεκαετία του '80 έγιναν προσπάθειες να αντιμετωπιστεί το θέμα της παροχής ειδικής διδασκαλίας σε παλιννοστούντες – τότε – Έλληνες μαθητές/-τριες με τη μορφή της φοίτησης των ενδιαφερομένων στα Σχολεία Απόδημων Ελληνοπαίδων, στις Τάξεις Υποδοχής και στα Φρονιστηριακά Τμήματα. Οι δύο τελευταίες κατηγορίες μέτρων κινούνται στο πνεύμα της σχετικής με την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης – η οποία εκδόθηκε το 1977 αλλά τέθηκε σε ισχύ το 1981 – που περιλαμβάνει δύο κύρια σημεία: α) ότι τα κράτη – μέλη οφείλουν να δημιουργήσουν Τάξεις Υποδοχής στις οποίες η διδασκαλία να είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες των αλλόγλωσσων μαθητών/-τριών, και β) ότι τα κράτη – μέλη οφείλουν να λάβουν μέτρα σε συνεργασία με τις αρχές της χώρας προέλευσης ώστε να παρέχεται στους/στις αλλοδαπούς/-ες μαθητές/-τριες η δυνατότητα διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης. Τα μέτρα αυτά που εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι σήμερα έχουν υποστεί

βεβαίως ορισμένες μεταβολές στην πάροδο του χρόνου δημιουργούσαν κάποια προβλήματα τότε. Τα Σχολεία Αποδήμων Ελληνοπαιδών, για παράδειγμα, που είχαν ιδρυθεί για την αποκλειστική φοίτηση παιδιών παλιννοστούντων Ελλήνων αποδείχθηκαν ανεπαρκή για το σκοπό που ιδρύθηκαν. Γρήγορα μεταβλήθηκαν σε “γκέτο” και ελάχιστα εξυπηρετούσαν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας. Τα παιδιά ήταν απομονωμένα από τους άλλους συνομήλικους τους, οι οποίοι είχαν γεννηθεί στην Ελλάδα και η σχολική διδασκαλία δεν ήταν επαρκής, κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις να καλύψει τα κενά τους ούτε στην γλώσσα ούτε στην επικοινωνία. Τα υπόλοιπα μέτρα εξακολουθούν να ισχύουν. Αυξήθηκαν μάλιστα στη δεκαετία του 1990, ύστερα από την αθρόα προσέλευση στα σχολεία αλλόγλωσσων μαθητών.

Στις αρχές του **1990** λοιπόν, εντάθηκαν οι προσπάθειες για τους αλλόγλωσσους μαθητές με τη λήψη μέτρων και πιο συγκεκριμένα με το **νόμο 1894**. Ο συγκεκριμένος νόμος αφορούσε τους παλιννοστούντες μαθητές, τα τέκνα Ελλήνων μεταναστών ή τα τέκνα επαναπατριζόμενων Ελλήνων και είχε σαν κύριο στόχο την ομαλή προσαρμογή στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας από την οποία κατάγονταν, δηλαδή της Ελλάδας. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού “επιστρατεύτηκαν” Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα, η ίδρυση των οποίων βρισκόταν στη δικαιοδοσία του Νομάρχη της περιοχής. Η δικαιοδοσία αυτή δείχνει ότι η τύχη των τέκνων παλιννοστούντων Ελλήνων σχετικά με την εκμάθηση της γλώσσας βρισκόταν στα χέρια του εκάστοτε τοπικού “άρχοντα” αφού εκείνος αποφάσιζε για την ίδρυση και λειτουργία των εν λόγω προγραμμάτων. Το γεγονός αυτό πολύ πιθανόν να δημιουργούσε διαφορές ως προς το βαθμό κατάκτησης της ελληνικής γλώσσας μεταξύ των τέκνων παλιννοστούντων Ελλήνων αφού στις περιοχές που λειτουργούσαν οι Τάξεις αυτές (Τάξεις Υποδοχής Φροντιστηριακά Τμήματα) η βελτίωση των παιδιών ως προς το βαθμό κατάκτησης της γλώσσας θα ήταν εμφανής σε σχέση με περιοχές που δεν λειτουργούσαν αυτές οι τάξεις. Πέρα από αυτό το γεγονός, παρατηρούμε ότι σε αυτόν τον νόμο η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική ακολουθεί το ίδιο μοντέλο που ακολούθησαν οι χώρες παραδοσιακής υποδοχής μεταναστών, δηλαδή μια προσπάθεια αφομοίωσης μέσα από την ομογενοποίηση, με κύριο μοχλό την επίσημη εθνική γλώσσα. Για πολλά χρόνια άλλωστε η κυρίαρχη πολιτική της Ελλάδας ήταν η πολιτισμική και γλωσσική ομοιογένεια της χώρας. Επιδιώκοντας λοιπόν, αυτή την ομοιογένεια προσπαθούσε να αφομοιώσει τα παιδιά αυτά στην γλώσσα και την κουλτούρα της χώρας προέλευσης των γονιών τους.

Για τις τάξεις υποδοχής του Ν. 1894/1990 λήφθηκε υπ’ όψη το μεταναστευτικό ρεύμα από τις χώρες

της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και την Αλβανία. Βασική αλλαγή που επέφερε αυτός ο νόμος είναι ότι σταμάτησαν να λειτουργούν αυτοτελώς και αυτόνομα οι Τάξεις Υποδοχής και αποτελούσαν πλέον τμήματα που εντάσσονταν στο κοινό σχολείο με κύρια αρμοδιότητα τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας αλλά και μαθημάτων Ιστορίας και πολιτισμού. Κυρίαρχος λοιπόν, στόχος της πολιτικής αυτής ήταν η άκριτη υιοθέτηση των πολιτισμικών στοιχείων της Ελλάδας και η απόρριψη των στοιχείων του πολιτισμού και της κουλτούρας της χώρας όπου γεννήθηκαν. Επομένως, οι διάφορες εθνικές ομάδες με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις παραδόσεις έπρεπε να απορροφηθούν από το ντόπιο ομοιογενή πληθυσμό για να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα στη διαμόρφωση και διατήρηση της κοινωνίας.

4.2 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.2/378/Γ1/1124/08.12.1994 (ΦΕΚ 930/14-12-1994, τ.Β') : **Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.**

Η Υπουργική αυτή Απόφαση σε σχέση με το νόμο του 1990 προβλέπει για πρώτη φορά τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της γλώσσας προέλευσης των αλλοδαπών μαθητών. Γεγονός που δείχνει ότι η Ελλάδα προσπαθεί να ακολουθήσει μία νέα εκπαιδευτική πολιτική, την πολιτική της ενσωμάτωσης. Η πολιτική αυτή συνδέεται με πολιτισμικές διαφορές και με την αναγνώριση της πολιτισμικής ετερότητας, η οποία γίνεται ανεκτή στο βαθμό που δεν προκαλεί τις πολιτισμικές παραδοχές της κυρίαρχης κοινωνίας. Η ανεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα υπαγορεύτηκε από την αντίληψη ότι ο στόχος διευκολύνεται σημαντικά αν επιτραπεί στις μειονοτικές ομάδες να διατηρήσουν πλευρές των πολιτισμικών τους παραδόσεων, να μάθουν τη γλώσσα τους, πράγμα που θα επέτρεπε τις διαφοροποιήσεις σε τρόπους ζωής, πολιτισμικές παραδοχές, θρησκευτικές πεποιθήσεις κλπ. και συνεπώς θα διευκόλυνε τη διαδικασία ενσωμάτωσης και θα απέτρεπε τυχόν λάθη από άγνοια.

Με την Υπουργική αυτή Απόφαση καταδεικνύεται έντονα η προσπάθεια του ελληνικού κράτους να αλλάξει την πολιτική που εφάρμοζε μέχρι τότε και να προσεγγίσει μία νέα πολιτική αφού σύμφωνα με αυτήν εφόσον εξασφαλιστεί εκπαιδευτικός με τα κατάλληλα προσόντα, μπορεί να διδάσκεται η γλώσσα και ο πολιτισμός της χώρας προέλευσης, πέραν του αναλυτικού προγράμματος, για 2 ή 3 ώρες την εβδομάδα. Επιπλέον, στα Φροντιστηριακά Τμήματα παρέχεται πρόσθετη διδακτική βοήθεια και λειτουργούν εκτός του κανονικού διδακτικού ωραρίου, ως 8 ώρες την εβδομάδα, γεγονός που βοηθάει πολύ τους αλλοδαπούς μαθητές και λαμβάνει ειδική μέριμνα γι' αυτούς αφού τους παρέχεται πρόσθετη βοήθεια, σχολικά βιβλία προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους και πρόσθετο εποπτικό υλικό. Παρόλα

αυτά, στην παράλληλη αυτή τάξη διδάσκονται και τα μαθήματα της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Ελληνικής Ιστορίας.

Φαινομενικά η Απόφαση αυτή, στην οποία γίνεται μια προσπάθεια ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από τη γλωσσική και πολιτισμική πολλαπλότητα, βασίζεται στη θέση ότι η γνώση της πολιτισμικής προέλευσης των παιδιών θα προωθήσει την επίδοση και την ισότητα ευκαιριών και θα μειώσει τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις. Στην πράξη όμως, η εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών δεν φαίνεται ότι είχε παρόμοιους σκοπούς αφού η διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης, δε διδάσκονταν στις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα. Αυτό μας δείχνει ότι η διδασκαλία σε αυτά τα τμήματα συνέχιζε να στοχεύει στην αντιστάθμιση του γλωσσικού ελλείμματος και στην πολιτισμική αφομοίωση των αλλοδαπών μαθητών.

4.3 Υπουργική Απόφαση αρ. ΣΤ/11 (Φ.Ε.Κ. 171Β/18-03-1996) : Σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η Απόφαση αυτή έχει να κάνει περισσότερο με την οργάνωση των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων σε ένα ενιαίο τομέα. Στόχος της αλλαγής αυτής ήταν η εφαρμογή κοινής πολιτικής για την εκπαίδευση των Ελλήνων μαθητών του Εξωτερικού και των μειονοτήτων. Μέσω αυτής της προσπάθειας πιθανόν να επεδίωκαν την ομοιογένεια, πολιτισμική και γλωσσική αφού οι αποφάσεις θα ήταν κοινές και για τις δύο Διευθύνσεις εφόσον βρίσκονταν στον ίδιο τομέα που ήλεγχε θέματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και οργάνωσης της εκπαίδευσης γενικότερα.

4.4 Νόμος 2413/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-06-1996, τ. Α') : Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.

Επί υπουργίας Γ. Παπανδρέου η Πολιτεία άρχισε να κάνει θεσμικά βήματα: δημιούργησε την Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας, ψήφισε στη Βουλή το 1996 νόμο για την ελληνική εκπαίδευση στο εξωτερικό και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, εξασφαλίζοντας έτσι το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο, μετέτρεψε τα σχολεία των παλιννοστούντων και άλλα δύο σχολεία της χώρας σε διαπολιτισμικά, με στόχο να αποτελέσουν πεδίο

εναλλακτικής πρακτικής, ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ) και τέλος, το Υπουργείο υλοποίησε με την υποστήριξη του Β' ΚΠΣ τέσσερα μεγάλα προγράμματα: ένα για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων, ένα για την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών και των παλιννοστούντων, ένα για την εκπαίδευση των ομογενών και ένα για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαίδων.

Τα διάσπαρτα αυτά προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης υιοθετούν ρητά ή έμμεσα την άποψη ότι η συνύπαρξη στο χώρο του σχολείου παιδιών που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα, μπορεί να επιτευχθεί με τη γνωριμία στο γνωστικό επίπεδο των εκατέρωθεν ιδιαιτεροτήτων. Δηλαδή, ότι η αρμονική συνύπαρξη προϋποθέτει από τη μια τα αλλοεθνή παιδιά να μάθουν τη γλώσσα του σχολείου, και από την άλλη τα αυτόχθονα παιδιά να μάθουν πληροφορίες για τον πολιτισμό των αλλοεθνών παιδιών. Αυτή η προσέγγιση νομιμοποιεί τη διαφορά, χωρίς όμως να προχωρεί προς μια δυναμική επικοινωνία ανάμεσα στους μαθητές διαφορετικής κουλτούρας. Η σημαντικότερη επίπτωση της παρουσίας στο σχολείο της κάθε χώρας άλλων, διαφορετικών μαθητών, είναι ότι τίθεται σε αμφισβήτηση ο στόχος της ομοιογένειας των σχολικών τάξεων, και μπαίνει σε δοκιμασία η εθνοκεντρική αντίληψη με βάση την οποία έχουν οικοδομηθεί όλα τα αναλυτικά προγράμματα όσο και οι εκπαιδευτικές πρακτικές. Αν προσεγγίσει όμως κάποιος την εκπαίδευση με τους όρους της διαφοράς, θα διαπιστώσει ότι η διαφορετικότητα στο σχολείο είναι εγγενής. Οι σχολικές τάξεις είναι ανομοιογενή σύνολα που αποτελούνται από παιδιά αλλά και από δασκάλους με διαφορετικές καταβολές.

Πιο συγκεκριμένα ο νόμος για τον οποίο γίνεται λόγος (2413/960), θεσμοθετεί τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (όπως αναφέρεται στο άρθρο 34 του νόμου) είναι «η οργάνωση και η λειτουργία των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες» και ορίζεται πως θα εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, προσαρμοσμένα βέβαια στις ανάγκες των «διαφορετικών» μαθητών. Βέβαια, ο νομοθέτης ανάγει την διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ζήτημα που σχετίζεται μόνο με την εκπαίδευση αλλοδαπών μαθητών αν και, σύμφωνα με τη Unicef (2001), σχετίζεται και με τους γηγενείς μαθητές επειδή οι προκλήσεις και τα σημαντικότερα προβλήματα ένταξης των αλλοδαπών μαθητών σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα επικοινωνίας μεταξύ των δύο αυτών ομάδων.

Με την ψήφιση του νόμου αυτού περί Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης: τέσσερα από τα σαράντα άρθρα του (τα άρθρα 34-37) αφιερώνονται στην εκπαίδευση αλλόγλωσσων παιδιών και συγκεκριμένα αφορούν την ίδρυση, διοίκηση και λειτουργία των λεγόμενων “διαπολιτισμικών σχολείων”. Επειδή, ωστόσο, ο αριθμός των σχολείων αυτών σε ολόκληρη την επικράτεια δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των αλλόγλωσσων μαθητών/-τριών στη χώρα μας, το μέτρο που στην ουσία προορίζεται για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ταχείας και αποτελεσματικής εκμάθησης της ελληνικής από τους/τις μαθητές/-τριες αυτούς/-ες είναι η φοίτησή τους σε Τάξεις Υποδοχής και σε Φροντιστηριακά Τμήματα.

Με το νόμο αυτό στην ουσία αναγνωρίζεται η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας και καθιερώνεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στα σχολεία αυτά μπορεί να εφαρμόζονται “ειδικά αναλυτικά προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων” και με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνωμοδότηση του ΙΠΟΔΕ, μπορούν:

- 1) να μετατρέπονται δημόσια σχολεία σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης,
- 2) να ιδρύονται τάξεις ή τμήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε δημόσια σχολεία,
- 3) να ιδρύονται σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με φορείς την τοπική αυτοδιοίκηση, την εκκλησία και φιλανθρωπικά ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία μπορεί να επιχορηγούνται από το Λογαριασμό της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν αντιφάσεις και ασάφειες και δημιουργείται σύγχυση καθότι ο νόμος αναφέρεται σε ξεχωριστά σχολεία, τάξεις ή τμήματα και σε δραστηριότητες που αφορούν στους μαθητές με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και όχι σε όλα τα παιδιά μιας σχολικής μονάδας που αποτελεί τη βασική παραδοχή της διαπολιτισμικής προσέγγισης. Είναι φανερό ότι οι εμπνευστές της συγκεκριμένης διάταξης του νόμου, γνωστοί στην εκπαιδευτική κοινότητα ως φορείς της εθνοτικής αντίληψης, είτε από άγνοια είτε από πρόθεση, ταύτισαν τη διαπολιτισμική με την εθνοτική προσέγγιση.

Θεωρητικά με την ψήφιση του νόμου αυτού φαίνεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική κάνει προσπάθειες να υιοθετήσει την διαπολιτισμική προσέγγιση. Όλα τα σημεία του νόμου καταδεικνύουν έντονα μια τέτοια πρόθεση. Στην πραγματικότητα όμως, η εκπαιδευτική πολιτική εστιάζεται στο θέμα της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Η πολιτιστική και γλωσσική διαφορετικότητα των μαθητών

εντοπίζεται στην ελλιπή τους γνώση της ελληνικής και ορίζεται σαν πρόβλημα που επιδέχεται επίλυση. Η επίλυση αυτή είναι μονόδρομη διαδικασία και δεν εμπλέκει τους γηγενείς μαθητές αλλά αφορά μόνον στους «προβληματικούς», «αδύναμους» μαθητές. Το βασικό χαρακτηριστικό αυτών των μαθητών είναι ότι δεν έχουν τα ελληνικά ως μητρική τους γλώσσα. Κατά τα άλλα όμως πολλοί από τους μαθητές αυτούς δεν έχουν γνωρίσει άλλη χώρα από την Ελλάδα.

Επιπλέον, η εφαρμογή του προγράμματος μέχρι τώρα δεν λαμβάνει υπόψη της την μητρική γλώσσα των μαθητών ούτως ώστε να εστιαστεί η διαδικασία εκμάθησης στη λειτουργική σχέση μεταξύ των δύο γλωσσών και στην γενικότερη μετάβαση και κοινωνικοποίηση του μαθητή από τη μια κοινωνία/χώρα (προέλευσης) στην άλλη (Ελλάδα).

Το πνεύμα της εκπαιδευτικής πολιτικής, έτσι όπως προάγεται σύμφωνα με την νομοθεσία από το Υπουργείο Παιδείας, βασίζεται στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, και κυρίως στο σεβασμό προς την ετερότητα και προς το ιδιαίτερο πολιτισμικό κεφάλαιο των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Η ειδική γραμματέας παιδείας Ομογενών και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ² σε δηλώσεις της είχε επισημάνει μεταξύ άλλων:

«...Το Υπουργείο Παιδείας θεωρεί την ορθή εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας ως προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ, προκειμένου οι μαθητές αυτοί να αποφύγουν την εκπαιδευτική περιθωριοποίηση και να αποκτήσουν ευκαιρίες ανάλογες των ημεδαπών μαθητών για την μετέπειτα κοινωνική και επαγγελματική τους πορεία. Θα ήθελα να επιμείνω περισσότερο στο θέμα της ελληνομάθειας, εφόσον στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έχουν αρχίσει να εισέρχονται μαθητές αλλοδαπής καταγωγής, που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην Ελλάδα...»

4.5 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/35/Γ1/1058 (Φ.Ε.Κ. 1143/29-10-1998, τ. Β') : Μετατροπή και μετονομασία δημόσιων σχολείων σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Η Υπουργική αυτή Απόφαση θεωρητικά σηματοδοτεί την πρόθεση της ελληνικής πολιτείας για αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με την εκπαίδευση των αλλοδαπών παιδιών αφού

---

² Ημερίδα με θέμα «Η δεύτερη γενιά: Προβληματισμοί για την Ένταξη των μεταναστών στη χώρα μας» (24/02/2006)

φαίνεται πως δρομολογείται πια η λειτουργία σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Αυτό που απομένει είναι η εφαρμογή της Απόφασης υπό την τήρηση των παρακάτω προϋποθέσεων. Συγκεκριμένα:

- Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση δεν πρέπει να περιορισθεί μόνο σ' εκείνα τα δημοτικά που χαρακτηρίζονται ως «Δημοτικά Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» αλλά πρέπει να επεκταθεί σε όλα τα δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία. Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση να απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, γηγενείς και μη. Δεν αφορά μόνο τους αλλοδαπούς. Για το λόγο αυτό η ίδρυση ξεχωριστών δημοτικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στα οποία θα φοιτούν μόνο αλλοδαποί μαθητές, θα συνηγορούσε επίσημα και θεσμοθετημένα στο διαχωρισμό και τη διαφοροποίηση. Η διαπολιτισμική εκπαιδευτική παρέμβαση αφορά όλα τα δημοτικά της χώρας και για να επιτευχθεί το όραμα μιας κοινής εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά ασχέτως της πολιτισμικής και γλωσσικής κληρονομιάς τους, χρειάζονται δημοτικά στα οποία θα παρέχεται η δυνατότητα εφαρμογής προγραμμάτων που θα διασφαλίζουν την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία και θα αναγνωρίζουν την ισοτιμία των πολιτισμών.
- Θα πρέπει να εφαρμοστούν ευέλικτα διαπολιτισμικά προγράμματα σπουδών στο δημοτικό, με την οποία μέσω των παρεχόμενων πολυδιάστατων μορφωτικών αγαθών θα εξασφαλίζεται η διατήρηση της διαφορετικότητας των αλλοδαπών παιδιών στα πλαίσια της παιδαγωγικής πράξης.

Για να τηρηθούν οι παραπάνω προϋποθέσεις για να υλοποιηθούν τα προγράμματα σπουδών εποικοδομητικά απαιτείται ο προσανατολισμός της διαπολιτισμικής μάθησης να θέσει ως βασικό κριτήριο του το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, την ανθρώπινη ύπαρξη και συνύπαρξη. Ένας διαπολιτισμικός προσανατολισμός θα πρέπει να αναγνωρίζει το σεβασμό στα δικαιώματα του ανθρώπου, την ισότητα, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία, τη δημοκρατία και την ειρήνη ως θεμέλια μιας κοινωνίας αξιών τόσο σε εθνικό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο. Ένας τέτοιου είδους προσανατολισμός θα πρέπει, τέλος, να είναι ασυμβίβαστος με εθνοτικούς διαχωρισμούς και γλωσσικές ταξινομήσεις διότι μόνο υπό αυτές τις προϋποθέσεις μπορεί ένα άτομο να είναι ελεύθερο να εκφράσει τα διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία του και να διαμορφώσει θετικά την ταυτότητά του και την αυτοεικόνα του (Paleologou, 2004, Vandebroeck, 2004, Πανταζής, 2005, Coulby, 2006).

Στα διαπολιτισμικά αυτά σχολεία, εφάρμοζαν ειδικά αναλυτικά προγράμματα, προσαρμοσμένα στο

μαθητικό τους πληθυσμό. Σε καμία περίπτωση όμως δεν κάλυπταν τις ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού, καθώς αυτός ανέρχεται στο 10% περίπου των γηγενών μαθητών.

Στην πραγματικότητα όμως, ούτε τα ειδικά αναλυτικά προγράμματα για τα οποία έγινε λόγος στην συγκεκριμένη Υπουργική Απόφαση δεν καταρτίστηκαν, ούτε το ισχύον τότε αναλυτικό πρόγραμμα είχε τροποποιηθεί «με πρόσθετα ή εναλλακτικά μαθήματα» για να ανταποκρίνεται στις «ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους». Αντίθετα, στην καθημερινή πραγματικότητα, στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, φαίνεται να κυριαρχεί μια παιδαγωγική της φιλανθρωπίας, σύμφωνα με την οποία, οι διαφορετικές ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού τους αντιμετωπίζονται, άλλοτε με μικρές και άλλοτε με μεγάλες εκπτώσεις του μορφωτικού αγαθού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλά από τα παιδιά να μην αποκτούν γνώσεις αντίστοιχες με γηγενείς συνομήλικους τους. Στην πράξη, δηλαδή, οι εξαγγελίες του νόμου για «ειδικά αναλυτικά αναλυτικά προγράμματα» και «πρόσθετα ή εναλλακτικά μαθήματα» στα διαπολιτισμικά σχολεία, προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθητικού τους πληθυσμού δεν υλοποιούνται ή ερμηνεύονται με τρόπο που θίγει αντί να προωθεί το συμφέρον των παιδιών.

Είναι χαρακτηριστική η έκκληση που απηύθυναν οι διευθυντές των διαπολιτισμικών σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Θεσσαλονίκης, σε κοινή τους ανακοίνωση κάποια χρόνια πριν, να πάψει ο νόμος 2413/96 «να έχει δυνητικό χαρακτήρα με ακαθόριστα ακόμη κριτήρια και να γίνει άμεσα πράξη». Και συνεχίζοντας, αναρωτιούνται οι διευθυντές των Δ.Σ.: «πώς μπορούμε να υποστηρίξουμε πως υπάρχει σαφής και ξεκάθαρη διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική, όταν τα αναλυτικά προγράμματα, ο τρόπος λειτουργίας του σχολείου, η μέθοδος διδασκαλίας έμειναν αναλλοίωτα και παραπέμπουν σε μονοπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης;»³

Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική φαίνεται ότι με την Απόφαση αυτή ακολουθεί το ίδιο μοντέλο που ακολούθησαν και οι χώρες παραδοσιακής υποδοχής μεταναστών, δηλαδή μια προσπάθεια αφομοίωσης μέσα από την ομογενοποίηση. Κεφαλαιώδες ζήτημα είναι η μονόγλωσση διδασκαλία στο αναλυτικό τους πρόγραμμα. Παρά τη νομοθετική πρόβλεψη της διγλωσσίας, στην πράξη δεν εφαρμόζεται σε κανένα διαπολιτισμικό σχολείο, με μόνη εξαίρεση στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης, που τα

³ Ανακοίνωση στη Επιστημονική Ημερίδα «Η εμπειρία των Δημοτικών Σχολείων Διπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Ν. Θεσσαλονίκης: Πραγματικότητα και προοπτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης», που συνδιοργάνωσαν το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α' και Β' Θεσσαλονίκης και τα Διαπολιτισμικά Σχολεία Νομού Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 16 Απριλίου 2005.

πράγματα είναι εντελώς ιδιόρρυθμα. Το γεγονός αυτό, εκτός των άλλων, οδηγεί αναπόφευκτα στον αφομοιωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης και στην ισοπέδωση που επιβάλλει η μονογλωσσία. Επικρατεί όπως υποστηρίζει ο Λέκτορας του Π.Τ. Ιωαννίνων, Γιώργος Νικολάου «ατομική διγλωσσία χωρίς κοινωνική διγλωσσία»⁴. Το δικαίωμα διατήρησης της μητρικής γλώσσας που κατοχυρώνεται και στο διεθνές και στο εθνικό δίκαιο, απομένει κενό γράμμα.

4.6 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/20/Γ1/708 (Φ.Ε.Κ. 1789/28-09-1999, τ. Β') : Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.

Η προσπάθεια της πολιτείας να αποκτήσει η ελληνική εκπαίδευση διαπολιτισμικό χαρακτήρα παίρνει συγκεκριμένη μορφή και σχήμα πια καθώς είναι πιο οργανωμένη και βελτιώνει την λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων. Κύριος στόχος της Απόφασης είναι «η εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική – ενεργητική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα».

Πιο συγκεκριμένα, η Υπουργική Απόφαση του 1999 διαμορφώνει ένα ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο Σύλλογο Διδασκόντων, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας, να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- Τάξη Υποδοχής I
- Τάξη Υποδοχής II
- Φροντιστηριακό Τμήμα
- Διευρυμένο Ωράριο (σήμερα ολοήμερο σχολείο)

Θεωρητικά, όπως αναφέρει ο νομοθέτης λαμβάνει υπόψη του τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε μαθητή και τον κατατάσσει στο ανάλογο σχήμα, γεγονός που δείχνει μια οργανωμένη προσπάθεια ώστε ο μαθητής να ενταχθεί όσο πιο ομαλά γίνεται στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η

⁴ Νικολάου- Αναστασιάδης, «η διδασκαλία των μητρικών γλωσσών...» πρακτικά συνεδρίου, Ιωάννινα 2001

κατάκτηση της 2ης γλώσσας λοιπόν, γίνεται όταν και όπου αυτό είναι πια εφικτό στις Τάξεις Υποδοχείς και στα Φροντιστηριακά Τμήματα. Στις τάξεις αυτές η διδασκαλία έχει ως στόχο την απόκτηση βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων στην ελληνική γλώσσα, έτσι ώστε να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η ένταξη των παιδιών στις «κανονικές» τάξεις. Η διδασκαλία επιπλέον, όπως φαίνεται τουλάχιστον από τον νόμο, της γλώσσας προέλευσης ως πρώτης γλώσσας προκειμένου να διευκολυνθεί η εκμάθηση της δεύτερης δηλαδή της ελληνικής φαίνεται ότι εντάσσεται στο πρόγραμμα των τάξεων αυτών αφού στις θέσεις των εκπαιδευτικών προτιμώνται «εκπαιδευτικοί που είναι εξειδικευμένοι στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, έχουν άριστη γνώση της ελληνικής για την περίπτωση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, έχουν πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας και κατά προτίμηση της χώρας προέλευσης των μαθητών».

Παρόλα αυτά μέσα από τα άρθρα καταδεικνύεται πολύ έντονα μία πίεση προκειμένου οι μαθητές να ενταχθούν πολύ γρήγορα στην κανονική τάξη αφού η φοίτηση στην τάξη αυτή διαρκεί μόνο μέχρι ένα διδακτικό έτος. Επιπλέον, είναι δυνατή ακόμα και η ταχύτερη επανένταξη στην κανονική τάξη αν στο τέλος του τριμήνου κριθεί ότι ο μαθητής μπορεί να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα. Εφόσον υπάρχει πρόβλεψη για μία τέτοια περίπτωση σημαίνει ότι οι ρυθμοί με τον οποίο θα διδάσκεται η γλώσσα θα είναι εντατικοί. Για να πραγματοποιηθεί βέβαια αυτό, σημαίνει ότι η γλώσσα στις τάξεις αυτές διδάσκεται ως γνωστικό αντικείμενο, με αυστηρά δομημένο τρόπο και χωρίς να χρησιμοποιούνται οι απαραίτητες τεχνικές διδασκαλίας μίας γλώσσας ως δεύτερης. Η κατάκτηση όμως, της δεύτερης γλώσσας αποτελεί αναμφισβήτητα προϋπόθεση για την επιτυχή ένταξη στο σχολείο και στην κοινωνία. Μάλιστα, όσο υψηλότερη είναι η επάρκεια στη δεύτερη γλώσσα, τόσο περισσότερες είναι οι προοπτικές για πετυχημένη ένταξη. Σ' αυτή τη διαδικασία, όμως, δεν πρέπει να θυσιάζεται η μητρική γλώσσα. Άλλωστε, η έρευνα έχει δείξει ότι η μητρική γλώσσα μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα για την κατάκτηση της δεύτερης. Στην πράξη, ωστόσο, η διατήρηση και καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας παραμελείται, παρόλο που στο νόμο προβλέπεται. Έτσι, η μητρική γλώσσα απαξιώνεται και η χρήση της περιορίζεται, με επιχείρημα την πιθανή παρεμβολή της στην κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας⁵. Ο φόβος όμως, για πιθανές παρεμβολές από τη μητρική γλώσσα είναι αβάσιμος, καθώς η μητρική γλώσσα έχει περισσότερες θετικές παρά αρνητικές επιδράσεις στην προσπάθεια κατάκτησης μιας δεύτερης γλώσσας. Η γνώση, και οι δεξιότητες, δηλαδή, που

⁵ «...το μάθημα της γλώσσας και κουλτούρας της χώρας προέλευσης είναι προαιρετικό και, εφόσον υπάρξει ικανός αριθμός μαθητών (7 – 15) διδάσκεται για 4 ώρες της εβδομάδα εκτός του ωρολογίου προγράμματος στην περίπτωση που η τάξη έχει πλήρες ωρολόγιο πρόγραμμα»

αναπτύσσονται στη μητρική όχι μόνο μεταφέρονται στη δεύτερη γλώσσα αλλά αποτελούν και μέσο για την κατάκτησή της.

Επιπλέον, μία παράμετρος που αφορά το χρόνο φοίτησης στην Τάξη Υποδοχής I είναι ότι σπάνια λαμβάνεται υπόψη το είδος της γλωσσικής επάρκειας που έχει κατακτήσει το παιδί στην εν λόγω τάξη, πριν ενταχθεί πλήρως στην κανονική. Προφανώς, μόλις τα παιδιά καταφέρουν να επικοινωνήσουν στη δεύτερη γλώσσα, αποκτήσουν δηλαδή τη βασική επικοινωνιακή γλωσσική ικανότητα ενσωματώνονται στις τάξεις γενικής εκπαίδευσης. Η βασική επικοινωνιακή γλωσσική ικανότητα κατακτάται σχετικά γρήγορα, σε λίγους μήνες μέχρι το πολύ δύο χρόνια, καθώς χρησιμοποιείται σε μη απαιτητικές γνωστικές καταστάσεις και η κατανόησή της ενισχύεται από πλήθος πραγματολογικές, μη γλωσσικές ενδείξεις. Η γλωσσική αυτή ικανότητα, ωστόσο, δεν αρκεί προκειμένου το παιδί να συμμετέχει με επιτυχία σε ακαδημαϊκές σχολικές δραστηριότητες, όπως, η κατανόηση ενός μαθήματος που παραδίδεται λεκτικά και μόνο ή το γράψιμο μιας έκθεσης. Για συμμετοχή σε γλωσσικά και γνωστικά απαιτητικές δραστηριότητες απαιτείται η γνωστική ακαδημαϊκή γλωσσική επάρκεια (για παράδειγμα, η γλώσσα που χρειάζεται για την κατανόηση του νόμου της βαρύτητας), γλώσσα, δηλαδή, που η κατανόησή της δεν ενισχύεται από πραγματολογικές ενδείξεις και χρειάζεται από πέντε μέχρι δέκα χρόνια συστηματικής καλλιέργειας για να κατακτηθεί (Cummins, 1994, 1999). Αυτό το ερευνητικό εύρημα αγνοείται από την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική που ορίζει ως ανώτατο όριο ενισχυτικής διδασκαλίας σε Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα για την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας τα δύο και σε εξαιρετικές περιπτώσεις τα τρία χρόνια.

Εξετάζοντας το βαθμό εφαρμογής της Απόφασης αυτής διαπιστώνουμε στην πράξη αυτό το σχήμα λειτουργήσε υποτυπωδώς. Η κύρια μορφή του ήταν η Τ.Υ.Ι, η οποία λειτουργήσε ως «παράλληλη» τάξη μέσα σε κάθε σχολική μονάδα. Οι δάσκαλοι/ες που διδάξαν στις Τ.Υ., ήταν κατά κανόνα ανειδίκευτοι για μια τέτοια εργασία, πολύ συχνά δε ήταν είτε αναπληρωτές είτε νεοδιόριστοι. Χωρίς ουσιαστική επιμόρφωση και στήριξη κλήθηκαν να διδάξουν το μοναδικό διδακτικό εργαλείο, το αντίγραφο του εγχειριδίου που διδασκόταν στα ελληνόπουλα της Γερμανίας, με την ίδια μέθοδο της μονογλωσσίας των διαπολιτισμικών σχολείων. Παρ' όλα αυτά, η αγάπη και το μεράκι κάποιων φωτεινών δασκάλων έφερε σημαντικά αποτελέσματα.

Από την πλευρά της πολιτείας όμως, ποτέ αυτή η διδακτική παρέμβαση δεν αντιμετωπίστηκε με σοβαρότητα κι υπευθυνότητα. Πώς να εξηγηθεί αλλιώς η αδιαφορία για την έγκαιρη στελέχυσή τους,

που είναι το ελάχιστο που μπορεί να πράξει, όταν στην καλύτερη των περιπτώσεων η...υποδοχή αρχίζει περί τον Οκτώβριο; Τα τελευταία χρόνια μάλιστα, με σιωπηρή άνωθεν εντολή, αναστέλλεται η λειτουργία τους, παρά τις αντίθετες εισηγήσεις των Συλλόγων Διδασκόντων και των Σχολικών Συμβούλων. Η ανεπίσημη αιτιολογία εξαντλείται στην έλλειψη προσωπικού ή στο ιδεολόγημα ότι, αφού οι μαθητές γεννήθηκαν στην Ελλάδα, άρα γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα! Ας λέει ο νόμος ότι δικαιούνται να διδαχθούν τη μητρική τους γλώσσα και το δικό τους πολιτισμό, ώστε να μη νιώθουν ξένοι στην πατρίδα τους εάν παλιννοστήσουν.

Η δεύτερη μορφή «υποδοχής» είναι τα Φροντιστηριακά Τμήματα (Φ.Τ.). Σ' αυτά καλούνται να διδάξουν με υπερωριακή αποζημίωση δάσκαλοι/ες που έχουν εξαντλήσει το υποχρεωτικό τους ωράριο, μετά το πέρας των πρωινών μαθημάτων. Η αμοιβή-ντροπή όμως των 7 ευρώ καθαρά την ώρα (αλήθεια πόσοι εργαζόμενοι στη χώρα μας αμείβονται για κάθε ώρα υπερωρίας με 7 ευρώ, εκτός από τους εκπαιδευτικούς;), έχει οδηγήσει κι αυτό το θεσμό των Φ.Τ. σε μαρασμό. Ελάχιστοι αποδέχονται αυτό το ρόλο και κανείς δεν ασχολείται με την τύχη τους.

Όσο για την Τ.Υ. ΙΙ και το πολυδιαφημισμένο Ολοήμερο Σχολείο, ούτε λόγος να γίνεται... Η μεν πρώτη είναι παντελώς ανύπαρκτη, το δε δεύτερο έχει αφεθεί στη μοίρα του και ουδεμία ουσιαστική στήριξη δεν προσφέρει στους αλλοδαπούς και τους παλιννοστούντες, όπως αυτή περιγράφεται στο διεθνές και στο εθνικό δίκαιο⁶.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η πολιτεία δεν έχει σταθεί στο ύψος των περιστάσεων. Θα έλεγα πως μάλλον με απροθυμία αντιμετώπισε το όλο ζήτημα, παρά από ενδιαφέρον για τους μαθητές αυτούς. Η λογική του κόστους έχει κι εδώ πρωταγωνιστικό χαρακτήρα αφού όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στην Απόφαση «Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη: το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν θα προκύψουν για τον κρατικό προϋπολογισμό επιπλέον δαπάνες από αυτές που ήδη είχαν υπολογιστεί με την αναφερόμενη στο θέμα αυτό αριθμ. Φ2/378/ Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930 τ. Β') απόφαση του Υπουργού Παιδείας

⁶Διεθνές Δίκαιο:

(I). Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 28

(II). Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών Εργαζομένων (Στρασβούργο 24-11-1977)

(III). Κοινοτική Οδηγία 77/486/ΕΟΚ (L 199/6-8-1977)

Εθνικό Δίκαιο: (I.) Σύνταγμα της Ελλάδας (μετά την αναθεώρηση του 2001) άρθρο 16, παρ. 2, 3 και 4(II). Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα και Υπουργικές Αποφάσεις: Π.Δ. 2194/83 (ΦΕΚ 186) 27-12-1983, Ν. 1566/85, Ν. 2413/96 (ΦΕΚ 124/14-6-1996), Υ. Α. Φ10/20/Γ1/708/7-9-1999 (ΦΕΚ 1789), Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ 91/2-5-2001).

αποφασίζουμε: .....» και ξέρουμε όλοι πλέον καλά πως, αν δεν χρηματοδοτήσεις την παιδεία, ουσιαστικά μακροχρόνια αποτελέσματα δε θα υπάρξουν.

Φυσικά, υπάρχουν και οι ευθύνες της κοινωνίας. Μιας κοινωνίας κατά βάθος συντηρητικής, με πινελιές ξενοφοβίας και ρατσισμού. Σίγουρα υπάρχει άμεση ανάγκη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, πρώτα των ίδιων των εκπαιδευτικών και ακολούθως των πολιτών, για τα πλεονεκτήματα ολόκληρης της κοινωνίας από την ομαλή ένταξη των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων χωρίς διακρίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατ' επέκταση στο κοινωνικό σύστημα. Οι μαθητές αυτοί δεν είναι πρόβλημα, απλώς έχουν πρόβλημα κι είμαστε υποχρεωμένοι να το λύσουμε.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι με το συνηθισμένο τρόπο λειτουργίας τους οι τάξεις υποδοχής και τα φροντιστηριακά τμήματα δεν αποτελούν ολοκληρωμένη λύση για παιδιά γλωσσικών μειονοτήτων. Στο βαθμό όμως που αποτελούν τη μόνη μορφή βοήθειας για την εκπλήρωση των επίσημων επιδιώξεων, δηλαδή, την κατάκτηση της κυρίαρχης γλώσσας και την ομαλή ένταξη στην «κανονική» τάξη, είναι εντυπωσιακό ότι τη χρονιά 2004-2005 παρατηρήθηκε μια σημαντική μείωση του αριθμού τους.⁷

4.7 Νόμος 2790/2000 (Φ.Ε.Κ. 24/16-02-2000, τ. Α') : Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση.

Οι Έλληνες ομογενείς που επαναπατρίζονται αποτελούν μια ευρεία και ποικιλόμορφη ομάδα ως προς τον αριθμό και τα κοινωνικοοικονομικά και πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά: φιλοξενούμενοι εργάτες (Gastarbeiter) από τη δυτική Ευρώπη και κυρίως τη Γερμανία, απόδημοι Έλληνες πολίτες των χωρών υποδοχής από Η.Π.Α., Καναδά και Αυστραλία, πολιτικοί πρόσφυγες από ανατολικό-ευρωπαϊκές χώρες και την πρώην Σοβιετική Ένωση, ομογενείς πόντιοι που εγκατέλειψαν παλαιές ελληνικές εστίες στις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης καθώς και Έλληνες ομογενείς από την Τουρκία, την Αίγυπτο και άλλες ελληνικές παροικίες της Ασίας και της Αφρικής.

Η Ελλάδα δε θεωρείται ασφαλώς χώρα υποδοχής μεταναστών με την έννοια της δεκαετίας του 1960.

⁷ Το 1995-1996, σε σύνολο 12.981 αλλόγλωσσων παιδιών λειτούργησαν 1371 Τ.Υ και Φ.Τ σε σχολεία όλης της χώρας, ενώ το 2004-2005 σε σύνολο 36.775 μαθητών και μαθητριών 865 Τ.Υ και Φ.Τ.

Όμως στις αρχές τις δεκαετίας του '90 παρατηρήθηκε μια συνεχώς αυξανόμενη εισροή αλλοδαπών από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, την Αλβανία και μία μαζική μετανάστευση Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση.

Η ελληνική Πολιτεία, παρά το γεγονός ότι είχε να επανεντάξει παιδιά παλινοστούτων, κυρίως από τη Δυτική Ευρώπη, δε διαμόρφωσε μέχρι το 1994 κάποια ενιαία συγκροτημένη πολιτική ένταξης των ατόμων που προέρχονταν από άλλα πολιτισμικά πλαίσια. Αυτή η έλλειψη πολιτικής άποψης είχε τις επιπτώσεις της και στην εκπαιδευτική πολιτική. Προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης, που να απευθύνονται σε πληθυσμιακές ομάδες με διαφορετική μητρική γλώσσα και διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, δεν υπήρχαν οργανωμένα σε πολυπολιτισμική και ακόμη λιγότερο σε διαπολιτισμική βάση.

Για τους μετανάστες που επαναπατρίζονταν από τις διάφορες δυτικοευρωπαϊκές χώρες εφαρμοζόταν το μονόγλωσσο αφομοιωτικό πρόγραμμα σε μονοπολιτισμική βάση, αφού θεωρούνταν ότι η μητρική γλώσσα των παιδιών είναι η επίσημη γλώσσα της εκπαίδευσης και του κράτους. Είχε παρατηρηθεί ότι αυτά τα παιδιά εντάσσονται στο κανονικό μονοπολιτισμικό σχολείο μετά από κάποια προπαρασκευαστική φοίτηση σε ειδικά τμήματα ή σε παράλληλες τάξεις για τη βελτίωση της ελληνικής γλώσσας.

Τα προβλήματα από την έλλειψη συγκεκριμένης πολιτικής γενικά και την έλλειψη εκπαιδευτικού σχεδιασμού εμφανίζονται πολύ εντονότερα μετά το 1990 με τη μαζική είσοδο των Ελληνοποντίων. Μετά από τρία χρόνια συνεχούς ροής από την πρώην Σοβιετική Ένωση δε σημειώθηκε καμιά βελτίωση αναφορικά με την επαγγελματική και εκπαιδευτική ένταξη των προσφύγων και οι λειτουργοί της Δημοτικής και Μέσης εκπαίδευσης καταγγέλλουν καθημερινά δυσεπίλυτα προβλήματα στα σχολεία όπου φοιτούν παιδιά των προσφύγων.

Αξιοσημείωτη όμως και σοβαρή προσπάθεια σχεδιασμού Διαπολιτισμικής Αγωγής στην Ελλάδα αποτελεί η εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης. Οι σχέσεις της μουσουλμανικής μειονότητας με τον ευρύτερο πληθυσμό ρυθμίζονται με τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, η οποία ορίζει και τη μειονότητα ως θρησκευτική μειονότητα, στις οποίας τα μέλη παραχωρείται το δικαίωμα ελεύθερης άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων και της χρήσης της τουρκικής γλώσσας ως μητρικής. Με το πρωτόκολλο που έχει υπογραφεί το 1868 από την Ελλάδα και την Τουρκία ρυθμίζεται η λειτουργία των σχολείων της μουσουλμανικής μειονότητας.

Τα αναλυτικά προγράμματα που εφαρμόζονται στα λεγόμενα “μειονοτικά σχολεία” μπορούν να χαρακτηριστούν ως τα πλέον δημοκρατικά και στο περιεχόμενό τους διακρίνονται ορισμένες από τις βασικές αρχές της Διαπολιτισμικής Αγωγής. Τα μαθήματα και οι διδακτικές ώρες είναι κατανοημένα, τόσο στην επίσημη ελληνική γλώσσα, όσο και στην τουρκική και μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ότι η σχέση των ωρών διαμορφώνεται 47% προς 53% υπέρ της μητρικής γλώσσας.

Παρά όμως το διαπολιτισμικό σχεδιασμό των αναλυτικών προγραμμάτων οι μουσουλμάνοι μαθητές εμφανίζουν πολύ χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και σχεδόν μηδενική συμμετοχή στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επιβαρυντικά φαίνεται να λειτουργούν άλλες εκπαιδευτικές δομές, όπως η εκπαίδευση των μουσουλμάνων και χριστιανών δασκάλων και ο πολυκεντρισμός του περιεχομένου των γνωστικών αντικειμένων, οι οποίες ενισχύονται από περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Δεν είναι πάντως γενικά γνωστό ότι η εκπαίδευση στη μειονότητα της Δ. Θράκης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, κάτω από άλλες συνθήκες, σαν μια από τις πλησιέστερες στις αρχές της Διαπολιτισμικής Αγωγής.

Όσον αφορά τους ομογενείς από την Πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι επιστρέφουν μαζικά στην Ελλάδα μετά την κατάρρευση της, το 2000 στο πλαίσιο των προγραμμάτων ένταξης των ομογενών υλοποιήθηκαν ειδικά πρόσθετα εθνικά προγράμματα εκμάθησης της νεοελληνικής γλώσσας, διάρκειας τουλάχιστον έξι (6) μηνών. Η εκμάθηση της γλώσσας από τους ομογενείς αποτελεί για το κράτος απαραίτητο στοιχείο για την ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο και για να επιτευχθεί αυτό η εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας είναι ο μόνος δρόμος. Η μικρή διάρκεια των προγραμμάτων αυτών μας δείχνουν ότι έμφαση δίνεται μόνο στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας παραγκωνίζοντας την γλώσσα που έχουν ως πρώτη γλώσσα οι ομογενείς αφού το σημαντικό είναι να μάθουν τα ελληνικά και να μπου γρήγορα στην αγορά εργασίας για να επιβιώσουν.

Τα προγράμματα αυτά αφορούν κυρίως ενήλικες ομογενείς που εκτός από την ελληνική γλώσσα, τους παρέχεται και η δυνατότητα να ενημερωθούν για στοιχεία εργασιακής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, λειτουργίας θεσμών κ.α.. Από όλα αυτά εκδηλώνεται έντονα η προσπάθεια του ελληνικού κράτους να αφομοιώσει τους ομογενείς πλήρως και να τους εντάξει στο εργατικό δυναμικό της χώρας άμεσα.

4.8 Νόμος 2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-03-2000, τ. Α') : Θέματα ελληνικής παιδείας στο

εξωτερικό και μειονοτικής εκπαίδευσης.

Ο νόμος αυτός ρυθμίζει περισσότερο οργανωτικά και διοικητικά θέματα που αφορούν τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν ή πρόκειται να διδάξουν σε ελληνικά σχολεία του εξωτερικού ή μειονοτικά καθώς και τα συντονιστικά όργανα που θα συντονίζουν τη λειτουργία των σχολείων της περιοχής που βρίσκονται στην αρμοδιότητά τους.

Παρόλα αυτά, γίνεται λόγος για κάποια λειτουργικά θέματα που έχουν σημασία για την εκπαίδευση των μειονοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνεται υπόψη εκείνη η κατηγορία των παιδιών μειονοτήτων που κατοικούν μακριά από την έδρα των σχολείων αφού η πολιτεία φροντίζει η ίδια για τη μεταφορά τους στο χώρο του σχολείου, όπως ίσχυε και για τα υπόλοιπα παιδιά της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν μένουν κοντά σε σχολεία. Το γεγονός αυτό ενισχύει και ενθαρρύνει τους γονείς των παιδιών αυτών ώστε να γράψουν τα παιδιά τους στα σχολεία αφού δεν θα επιβαρύνονται οι ίδιοι με επιπλέον έξοδα, γεγονός πολύ σημαντικό γι' αυτούς αφού η πλειοψηφία των ανθρώπων αυτών δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά.

Όσον αφορά, τη διδασκαλία της γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία η ελληνική φαίνεται σύμφωνα με το νόμο πως διδάσκεται ως δεύτερη ή ως ξένη γλώσσα, γεγονός που μας αποδεικνύει ότι η διαπολιτισμική προσέγγιση εφαρμόζεται στα σχολεία αυτά. Η βασική ιδιαιτερότητα λοιπόν, των σχολείων αυτών, εκτός από το περιεχόμενο της θρησκευτικής διδασκαλίας, είναι ο δίγλωσσος χαρακτήρας τους. Το πρόγραμμα είναι μοιρασμένο ανάμεσα στις δύο γλώσσες διδασκαλίας, την ελληνική και την τουρκική, με μια σαφώς προσδιορισμένη κατανομή για όλες τις τάξεις. Το ελληνόφωνο μέρος περιλαμβάνει τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας, γεωγραφίας, μελέτης περιβάλλοντος, κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Στο τουρκόφωνο μέρος, εκτός από τη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας ανήκουν τα μαθήματα των θρησκευτικών, μαθηματικών, φυσικής, αισθητικής και φυσικής αγωγής. Το κάθε κομμάτι του προγράμματος έχει τα δικά του βιβλία και τους αντίστοιχους δασκάλους.

Οι δάσκαλοι των μειονοτικών σχολείων αποτελούν μια πολλαπλά ετερογενή ομάδα. Η βασική γραμμή διαφοροποίησης τίθεται ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς του ελληνόφωνου και του τουρκόφωνου μέρους του προγράμματος, δηλαδή τους “χριστιανούς” και τους “μουσουλμάνους” με βάση την τρέχουσα κατηγοριοποίηση. Πρόκειται για δύο σχεδόν ισάριθμες κατηγορίες, με πολύ διαφορετικά

χαρακτηριστικά. Για τους πρώτους ισχύει, ως προς το εργασιακό καθεστώς ή τις προϋποθέσεις διορισμού, το ίδιο πλαίσιο που διέπει συνολικά τους δασκάλους των δημοσίων σχολείων. Πρόκειται δηλαδή για δημοσίους υπαλλήλους (στην περίπτωση των μονίμων), οι οποίοι μπορούν να εργαστούν σε οποιοδήποτε δημόσιο σχολείο. Τα τελευταία χρόνια στην κατηγορία των χριστιανών δασκάλων προστέθηκαν και οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων (αγγλικής γλώσσας και φυσικής αγωγής), οι οποίοι από το 1995 άρχισαν να διορίζονται στα μειονοτικά σχολεία.

Αντίθετα, οι δάσκαλοι του τουρκόφωνου μέρους του προγράμματος αποτελούν μια ιδιαίτερη ομάδα εκπαιδευτικών, που ανήκει αποκλειστικά στη μειονοτική εκπαίδευση. Σχεδόν στο σύνολό τους είναι μέλη της μειονότητας, στο εσωτερικό τους όμως υπάρχουν επιμέρους διαφορετικές κατηγορίες, οι οποίες ορίζονται σε σχέση με την υπηρεσιακή τους κατάσταση και το είδος της εκπαίδευσής τους. Το καθεστώς του δημοσίου υπαλλήλου έχουν μόνο οι απόφοιτοι της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ), η πιο πολυπληθής κατηγορία σήμερα, η οποία άλλωστε τείνει να υποκαταστήσει τις υπόλοιπες. Οι υπόλοιποι μουσουλμάνοι δάσκαλοι είναι συμβασιούχοι ιδιωτικού δικαίου, οι οποίοι όμως φθίνουν αριθμητικά γιατί δεν ανανεώνονται πλέον. Πρόκειται δηλαδή στις περισσότερες περιπτώσεις για μεγάλης ηλικίας δασκάλους, κοντά στη σύνταξη. Μια ομάδα από αυτούς έχουν σπουδάσει στην Τουρκία την περίοδο των αρχών της δεκαετίας του 1960 και είναι απόφοιτοι διδασκαλείων, δηλαδή ειδικών σχολών για εκπαίδευση δασκάλων με διάρκεια σπουδών έξι ή επτά χρόνια μετά το δημοτικό, ενώ λίγοι έχουν κάνει και πανεπιστημιακές σπουδές. Λόγω της ειδικής τους διδασκαλικής εκπαίδευσης, σε μια περίοδο που κάτι τέτοιο ήταν σπάνιο στη μειονότητα, οι δάσκαλοι αυτοί είναι γνωστοί και ως “προσοντούχοι”. Οι υπόλοιποι συμβασιούχοι μειονοτικοί δάσκαλοι είναι απόφοιτοι ιεροσπουδαστηρίου, συχνά θρησκευτικοί λειτουργοί, υπάρχουν επίσης και κάποιες περιπτώσεις δασκάλων αποφοίτων γυμνασίου, ακόμη και δημοτικού. Τέλος, στους εκπαιδευτικούς της μειονοτικής εκπαίδευσης περιλαμβάνεται και πολύ μικρός αριθμός Τούρκων “μετακλητών” δασκάλων οι οποίοι υπηρετούν στα μειονοτικά σχολεία στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας, σε ίσο αριθμό με τους Έλληνες εκπαιδευτικούς, υπαλλήλους του ελληνικού δημοσίου, που διδάσκουν στα ελληνορθόδοξα μειονοτικά σχολεία της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με τα στοιχεία των Γραφείων Πρωτοβάθμιας Μειονοτικής Εκπαίδευσης το έτος 2002-03 στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία υπηρετούσαν συνολικά 409 εκπαιδευτικοί για το ελληνόγλωσσο πρόγραμμα (εκ των οποίων 58 για τα μαθήματα των αγγλικών και της φυσικής αγωγής) και 415 για το τουρκόγλωσσο (301 απόφοιτοι της ΕΠΑΘ, 76 απόφοιτοι τουρκικών διδασκαλείων, 29 απόφοιτοι ιεροσπουδαστηρίων, γυμνασίων ή λυκείων και 9 Τούρκοι μετακλητοί). Η πολυμορφία αυτή του σώματος των

εκπαιδευτικών αποτυπώνει όχι μόνο τα χαρακτηριστικά προηγούμενων φάσεων της μειονοτικής εκπαίδευσης, αλλά και τις ιδεολογικές αντιπαραθέσεις και διαμάχες που καθόρισαν την πολιτική ιστορία της μειονότητας.

4.9 Εγκύκλιος της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. αρ. 99540/Γ1/16-9-2003 : Εφαρμογή Προγράμματος “Εκπαίδευσης Παλινοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών”- το Έργο με μια ματιά.

Την υλοποίηση αυτού του προγράμματος έχει αναλάβει η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, παρακολουθείται και αξιολογείται από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε και εποπτεύεται από την Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Διαρκεί δύο χρόνια και έχει ως κύριο σκοπό την «παρέμβαση για τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που διασφαλίζουν στα παιδιά των Παλινοστούτων και Αλλοδαπών αλλά και σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση και αξιοποίησης του μορφωτικού αγαθού σε μία κοινωνία που ο πολυπολιτισμικός της χαρακτήρας γίνεται όλο και πιο έντονος».

Ουσιαστικά το πρόγραμμα αυτό προσπαθεί να εφαρμόσει τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία όλης της χώρας για να διαπιστώσει και να αποδείξει στην πράξη και όχι θεωρητικά όπως οι περισσότεροι νόμοι και αποφάσεις του παρελθόντος, την αποτελεσματικότητά του. Με τον τρόπο αυτό δοκιμάζεται η αποτελεσματικότητα μέσα από το πρόγραμμα κάποιων μέτρων παρέμβασης για την ομαλή ένταξη των παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών αλλά ταυτόχρονα συντελείται και η επιμόρφωση δασκάλων και στελεχών της εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με την πρακτική εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι μια εξαιρετικά σημαντική και ευαίσθητη δραστηριότητα καθώς επιχειρεί να κάνει το δάσκαλο κοινόν των σκοπών και των στόχων του Προγράμματος, ευαισθητοποιημένο διαμεσολαβητή μεταξύ δύο πεδίων εκπαιδευτικής πολιτικής, του εφαρμοσμένου και του ερευνητικού/θεωρητικού πεδίου, του δημοτικού σχολείου και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, η δραστηριότητα της επιμόρφωσης είναι ευαίσθητη, γιατί επιδιώκει να αναδομήσει το προφίλ του δασκάλου και να τον κάνει αναστοχαστικό, αυτοδιαχειριστικό, με κριτική σκέψη, εύελικτο.

Πρόκειται για ένα πρότζεκτ επιμόρφωσης το οποίο:

- προσφέρει ψυχοκοινωνική υποστήριξη,
- είναι εμπλουτισμένο με καινοτόμες δράσεις,
- αναπτύσσεται με παράλληλα βιωματικά εργαστήρια,
- εμπλέκει στις επιμορφωτικές δραστηριότητες του 8000 δασκάλους σε όλη την επικράτεια,
- συνδέεται με την εκπαιδευτική έρευνα,
- απευθύνεται σε όλη την εκπαιδευτική ιεραρχία (Σχολικούς Συμβούλους, Διευθυντές Διευθύνσεων και Γραφείων, Διευθυντές Σχολείων) και
- υποστηρίζει τέσσερις θεματικούς άξονες:
  - Τη διαπολιτισμική εκπαίδευση,
  - Τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας,
  - Τη χρήση του εκπαιδευτικού υποστηρικτικού υλικού που έχει παραχθεί στα πλαίσια αυτού του Προγράμματος και
  - Το προφίλ των μαθητών

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι επιμορφώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Πρόγραμμα δεν ήταν πλέον γενικής θεωρητικής παιδαγωγικής προσέγγισης, όπως ήταν παλαιότερα, αλλά επικεντρώθηκαν στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τη σωστή χρήση του διδακτικού υλικού που έχει παραχθεί από το Πρόγραμμα καθώς και σε θέματα που αφορούν τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Και τα δύο αυτά ήταν πρωταρχικές ανάγκες και παλαιότερες επισημάνσεις οι οποίες λήφθηκαν σοβαρά υπόψη. Είναι γνωστό ότι ο εκπαιδευτικός τόσο της κανονικής τάξης όσο και της Τάξης Υποδοχής ή άλλων τμημάτων παροχής μαθησιακής υποστήριξης έχει να αντιμετωπίσει συγκεκριμένα θέματα και προβλήματα ώστε να ανταπεξέλθει στο πολύ δύσκολο έργο του.

Από αξιολογήσεις συνεργατών, εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης που συμμετείχαν στις επιμορφώσεις προτάθηκε η πραγματοποίηση των εξής:

- ◆ *Ταχύρυθμα σεμινάρια* που απευθύνονται σε όλους τους εκπαιδευτικούς, έπειτα από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και τη διεξαγωγή ενός σεμιναρίου ανά νομό κατ' έτος.
- ◆ *Προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης*. Η διεξαγωγή προγραμμάτων ανά νομό.
- ◆ *Ενημερωτική Συνάντηση Σχολικών Συμβούλων*. Μία Ενημερωτική Συνάντηση Σχολικών Συμβούλων Πρωτοβάθμιας ανά περιφέρεια κατ' έτος.

- ◆ *Σεμινάριο που θα απευθύνεται σε Διευθυντές Σχολικών Μονάδων.* Η διεξαγωγή σεμιναρίων ανά νομό.

Εκτός, όμως από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σημαντική ήταν και η παραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού που προήλθε από το πρόγραμμα. Για πρώτη φορά παράγεται στην Ελλάδα υλικό τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα, το οποίο να απευθύνεται σε αυτές τις ηλικίες. Υπήρξαν ορισμένες μεμονωμένες προσπάθειες στο παρελθόν, κυρίως από ιδιώτες, αλλά το υλικό αυτό δεν κάλυπτε τις ανάγκες των παιδιών/μαθητών που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία της χώρας μας, αλλά κυρίως των ελληνόπουλων στο εξωτερικό. Οι μέθοδοι διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας και το υλικό που τις υποστηρίζει και χρησιμοποιούνταν έως τότε, απευθυνόταν ουσιαστικά σε ενήλικες αλλοδαπούς μαθητές. Αυτή η έλλειψη αποτελούσε από μόνη της το σοβαρότερο πρόβλημα για τους εκπαιδευτικούς που αναλάμβαναν μια Τάξη Υποδοχής και ειδικότερα για εκείνους που δεν είχαν εμπειρία διδασκαλίας της ελληνικής σε αλλοδαπούς. Επομένως, η κατασκευή του νέου αυτού διδακτικού υλικού αποτελεί κατ' αρχήν μια σημαντική συμβολή στο χώρο.

Το εκπαιδευτικό υλικό που συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος, εκτός από τις βασικές γλωσσοδιδασκτικές σειρές για τα Τμήματα Υποδοχής, έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα. Έχει δημιουργηθεί γλωσσοδιδασκτικό υλικό, υλικό για την υποστήριξη της γλωσσικής μάθησης εκτός διδακτικού πλαισίου, υλικό υποστήριξης της μάθησης στα μαθήματα του Α.Π., υλικό για τη διαθεματική διδασκαλία διαπολιτισμικού προσανατολισμού, καθώς και υλικό για ανοιχτή διδασκαλία επικοινωνιακού-βιωματικού προσανατολισμού.

Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται:

- ✓ στους εκπαιδευτικούς: σχέδια εργασίας, διδακτικός σχεδιασμός, εργαλεία διαπίστωσης της γλωσσομάθειας κ.α.
- ✓ στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές: για να ενθαρρυνθεί ο σχεδιασμός της διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό και να καταπολεμηθεί η αντίληψη του διδακτικού βιβλίου ως ρυθμιστή της διδασκαλίας, δημιουργήθηκε υλικό που διατίθενται στον εκπαιδευτικό σε ψηφιακό δίσκο και pdf αρχεία ή σε έντυπα ντοσιέ. Πρόκειται για ένα είδος τράπεζας υλικού από την οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέγει ανάλογα με το διδακτικό στόχο και τις ανάγκες της μαθητικής του ομάδας.
- ✓ σε όλους τους μαθητές γηγενείς και αλλοδαπούς: πρόκειται κυρίως για το υλικό που

προσβλέπει στη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, όπως τα παιδικά αναγνώσματα, τις “ενότητες διαπολιτισμικής ιστορίας” κ.α.

- ✓ αποκλειστικά στους αλλόγλωσσους μαθητές: οι σειρές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στα Τμήματα Υποδοχής και το εποπτικό υλικό που τις συνοδεύει, τα δίγλωσσα βοηθήματα για τα μαθήματα του Α.Π. στο γυμνάσιο.
- ✓ κατά κύριο λόγο στους αλλόγλωσσους μαθητές αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μικτές τάξεις, ευέλικτη ζώνη, διαθεματική διδασκαλία, ενισχυτική διδασκαλία.

Παρόμοια προγράμματα υλοποιήθηκαν την περίοδο 2006-2008 με στόχο την ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην Πρωτοβάθμια αλλά και στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

4.10 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/211/3403/Ζ1 (Φ.Ε.Κ. 48/16.01.2004, τ. Β') : Συγκρότηση και λειτουργία αποκεντρωμένων γραφείων του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Για την εφαρμογή της Απόφασης αυτής λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά ότι προτεραιότητα δεν δίνεται στην εκπαίδευση όπως θα έπρεπε αλλά στον οικονομικό προϋπολογισμό του κράτους. Επιπλέον, η εποπτεία για την εφαρμογή των προγραμμάτων στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δείχνει μια προσπάθεια να μην αποκλίνουν τα σχολεία από τους στόχους και τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Δείχνει όμως, και έναν αυστηρό έλεγχο του κράτους, ασκώντας πίεση στα σχολεία για την όσο το δυνατό πιο γρήγορη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές προκειμένου να ενταχθούν στην κανονική τάξη και κατ' επέκταση να συμμετάσχουν στον κοινό εθνικό πολιτισμό.

Η προσπάθεια αυτή της πολιτείας κάθε άλλο παρά στο διαπολιτισμικό μοντέλο παραπέμπει. Αντίθετα θυμίζει το μοντέλο της ενσωμάτωσης στο οποίο πέρα από την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, δημιουργούνται προγράμματα σχολικής και κοινωνικής ενίσχυσης των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωσή τους στο σχολείο και στην κοινωνία. Ο αυστηρός έλεγχος των προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης καταδεικνύει τη έντονη αγωνία του εκπαιδευτικού συστήματος για την ενσωμάτωση των μαθητών αυτών στο

“κανονικό” σχολείο ώστε να μην αποκλίνουν από τους υπόλοιπους μαθητές.

4.11 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/27221/116648/Ζ1/15.10.2004 : Πρόσκληση εκπαιδευτικών για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα.

Μέσα από την Απόφαση αυτή φαίνεται πως το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. δεν ήταν ένας θεσμός που αναφερόταν μόνο στο νόμο 2413/1996 αλλά η ίδρυση και η λειτουργία του για τους σκοπούς της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε. Όχι μόνο ιδρύθηκε αλλά φρόντισε να υπάρχουν και αποκεντρωμένα Γραφεία σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας έτσι ώστε να μελετά τα θέματα των παλινοστούτων μαθητών της περιοχής της αρμοδιότητάς του, ώστε να γίνεται όσο το δυνατόν ευκολότερη και περισσότερο ευχερής η ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Επιπλέον, φρόντιζε για την προσαρμογή των προγραμμάτων στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες των σχολείων αυτών. Για να επιτευχθεί ασφαλώς αυτός ο σκοπός απαραίτητη ήταν η εποπτεία και η παρακολούθηση των προγραμμάτων που εφαρμοζόταν σε κάθε σχολείο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε όλη την χώρα, γεγονός που απαιτούσε την ίδρυση και λειτουργία αποκεντρωμένων Γραφείων του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

Τα Γραφεία αυτά μέσω της Απόφασης αυτής καλούν εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για απόσπαση στις περιοχές της Θεσσαλονίκης, Πάτρας και Ιωαννίνων και μάλιστα άμεσα. Το γεγονός ότι στα αποκεντρωμένα αυτά Γραφεία ζητούν εκπαιδευτικούς με προσόντα όπως δεκαετούς εκπαιδευτικής υπηρεσίας σε δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και εμπειρίας σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης αποδεικνύει ότι το έργο του συγκεκριμένου θεσμού είναι σημαντικό και ότι λαμβάνουν υπόψη τους σοβαρά τις ανάγκες και την αντιμετώπιση προβλημάτων ξεχωριστά για κάθε σχολείο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Παράλληλα με την ενίσχυση των μαθητών, προκειμένου να ενταχθούν το συντομότερο στις κανονικές σχολικές τάξεις, συστηματική βοήθεια χρειάζονται και οι εκπαιδευτικοί, ώστε να μπορούν και αυτοί να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις νέες απαιτήσεις, που δημιουργούνται. Η βοήθεια αυτή οφείλει πλέον να αρχίζει από τη βασική τους εκπαίδευση και να συνεχίζεται με συστηματικά επιμορφωτικά σεμινάρια καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους.

Δεν είναι εύκολο για έναν εκπαιδευτικό της γενικής εκπαίδευσης, έστω και με 10-15 χρόνια θητεία στην εκπαίδευση να προσαρμοστεί στις σύγχρονες διδακτικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις, που δημιουργούνται, όταν κατά τη διάρκεια των σπουδών του, δεν διδάχθηκε θέματα και προβλήματα σχετικά με την πολυπολιτισμική και διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση, τις εθνοτικές μειονότητες σε μία χώρα, τη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση, το ρατσισμό, τις προλήψεις, τις προκαταλήψεις και τις επιπτώσεις τους στην αγωγή αλλά και στην ίδια διαδικασία μάθησης.

Απόδειξη της αναγκαιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών από την Πολιτεία αποτελούν σχετικές έρευνες μέσω των οποίων διαπιστώθηκε ότι 65% των εκπαιδευτικών είναι λίγο ή καθόλου ενημερωμένοι σε μεθόδους αλλά και πρακτικές που δίνουν τη δυνατότητα να ξεπεραστεί το πρόβλημα της εκπαίδευσης των αλλοδαπών μαθητών. Γιατί μέσα από την επιμόρφωση θα βοηθηθεί ο εκπαιδευτικός να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καιρών που ζητούν:

- Ελεύθερο, με σαφή τα όρια, πεδίο δράσης στους μαθητές του.
- Οι μαθητές του να είναι συνεργάτες και συνοδοιπόροι στον αγώνα του.
- Παροχή βοήθειας στους μαθητές του στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν δικές τους ιδέες.
- Αποφυγή από μέρους του των έτοιμων λύσεων, αλλά παροχή βοήθειας στην “ανακάλυψη” των λύσεων, με στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικής του σκέψης.

Πιο συγκεκριμένα, εφαρμογή μιας διαφοροποιημένης διδασκαλίας ώστε:

- Οι μαθητές να μαθαίνουν να εργάζονται αυτοδύναμα, να επικοινωνούν μεταξύ τους, επιλέγοντας τις δραστηριότητες εκείνες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, και
- οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να παρακολουθούν καλύτερα τους μαθητές τους, να τους συμπαραστέκονται, να βελτιώνουν την οργάνωση του μαθήματος αναλαμβάνοντας το ρόλο του συμβούλου μαθητή.

Συνεπώς, μέσα από την επιμόρφωση, επιβάλλεται να περάσει μία γενικότερη αλλαγή νοοτροπίας στην εκπαίδευση. Το σύγχρονο ελληνικό σχολείο, θα πρέπει να είναι ένα “ανοιχτό σχολείο στην κοινωνία” και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σήμερα, όσον αφορά την παιδαγωγική του ελευθερία, να είναι αναβαθμισμένος. Έτσι ο εκπαιδευτικός σε γενικές γραμμές αλλά και ειδικότερα για την υλοποίηση ενός διαπολιτισμικού προγράμματος πρέπει να χαρακτηρίζεται από στοιχεία που θα τον κάνουν να είναι:

- Ο συντονιστής της όλης εκπαιδευτικής διαδικασίας,
- αυτός που θα κινητοποιεί, κατανοεί και βοηθά το μαθητή στην “ανακάλυψη” της γνώσης,
- αυτός που θα συμβουλεύει, θα συνεργάζεται και θα καθοδηγεί,
- αυτός που σε τελευταία ανάλυση θα δημιουργεί.

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σε όλους του νόμους και τις Υπουργικές Αποφάσεις που ψηφίστηκαν από το 1990 – 2010 ενώ γίνεται λόγος για διαπολιτισμική εκπαίδευση πολλοί λίγοι από αυτούς τηρούν στην εφαρμογή τους, τις αρχές της. Οι περισσότεροι αγνοούν ή παραγκωνίζουν σταδιακά τη γλώσσα προέλευσης των αλλοδαπών μαθητών/τριών, ενώ δεν εμπλέκουν καθόλου τους γηγενείς μαθητές/τριες.

Από όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

- Στην ανάδειξη νέου κοινωνικοπολιτισμικού ρόλου για το σχολείο,
- Στις κατάλληλες συνθήκες υποδοχής και ένταξης παιδιών μειονοτήτων,
- Σε ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα για τα παιδιά μειονοτήτων σε ένα σχολείο ίσων ευκαιριών,
- Να διαθέτει ο εκπαιδευτικός διαπολιτισμική επάρκεια και να βρίσκεται σε διαπολιτισμική ετοιμότητα,
- Να ασχοληθεί ο εκπαιδευτικός με το παιδί και εκτός σχολείου,
- Στην μεμονωμένη προσέγγιση παιδιών μειονοτήτων (συνθήκες ζωής, επίπεδο μαθητικό, κατάσταση γονέων, συναισθηματική κατάσταση, χαρακτήρας κ.α.),
- Σε μια σχολική στρατηγική που να διαμορφώνει ένα διαπολιτισμικό κλίμα και το οποίο απλώνεται και έξω από το σχολείο,
- Σε ανοιχτά μαθήματα,
- Η εκπαίδευση να επιτρέπει στα παιδιά μειονοτήτων να προσαρμόζονται εύκολα στη νέα τους πραγματικότητα και να προωθεί τις ιδιαιτερότητές τους και όχι να τις κρύβει
- Βασική διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η διδασκαλία της γλώσσας καταγωγής των μαθητών. Η χρήση της μητρικής γλώσσας βοηθάει στη γρήγορη εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής, καθώς έρευνες έδειξαν ότι μέσα από τη χρήση της μητρικής γλώσσας στο σχολείο η κτήση ικανοτήτων και γνώσης είναι πιο γρήγορη και παρέχει μια σταθερή βάση για ακαδημαϊκή πρόοδο στην γλώσσα υποδοχής. Η χρήση της μητρικής γλώσσας βοηθάει το παιδί και από ψυχολογικής άποψης.
- Δεν πρέπει να γίνεται εντατική διδασκαλία της ελληνικής με στόχο την ένταξη των μαθητών. Τα ελληνικά πρέπει να διδάσκονται ως δεύτερη γλώσσα μέσα από πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας και να αποτελούν μέσο επικοινωνίας και όχι αντικείμενο μάθησης.
- Είναι ανάγκη να διατηρείται μία ισορροπία για την κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας και την

καλλιέργεια της ικανότητας για ελεύθερη επικοινωνία στη μητρική. Δεν πρέπει να παραμελείται μία από τις δύο καθώς και οι δύο είναι βασικά στοιχεία της κοινωνικής οντότητας των παιδιών. Είναι απαραίτητο να εμπλέκονται γιατί η λογική μιας γλώσσας στο σχολείο και μιας στο σπίτι όπου ποτέ δεν συναντιούνται, είναι εκτός πραγματικότητας.

- Τέλος, προκειμένου να επιτευχθεί η όποια παρέμβαση στο χώρο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πρέπει να επισημάνουμε κάποια ζητήματα που είναι απαραίτητα και πολύ σημαντικά: Πρώτον, η αντιφατικότητα που ενυπάρχει στο λόγο και τις πράξεις περί διακρίσεων είναι προϊόν πολύπλοκων κοινωνικών αλλά και ψυχικών μηχανισμών. Δεύτερον, η διαφορετική εθνοτική ταυτότητα δεν είναι αυτή καθ' εαυτή που αποτελεί αντικείμενο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αλλά μία πληθώρα διακρίσεων: εθνικότητα, κοινωνική τάξη, φύλο που κάνουν την εμφάνισή τους σε αλληλένδετα επίπεδα: στον λόγο, στην πράξη, στα αποτελέσματα. Τρίτον, οι διακρίσεις δεν επιτελούνται αναγκαστικά από την κυρίαρχη ομάδα. Ταύτιση με την εθνοτική ομάδα, είτε αυτή θεωρείται ανώτερη είτε θεωρείται κατώτερη, κινητοποιεί μια αλυσίδα διακρίσεων. Τέταρτον, η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αφορά μόνο τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε σχολεία με αλλοεθνή παιδιά. Απευθύνεται σε όλους τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να καταλάβουν την εγγενή ανομοιογένεια της σχολικής τάξης που αφορά στην οικονομική και κοινωνική προέλευση, στη γλώσσα, στο φύλο, στις διαφορετικές επικοινωνιακές, συναισθηματικές και μαθησιακές ανάγκες, στους διαφορετικούς ρυθμούς μάθησης, στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες όπως είναι η θρησκεία ή οι συνήθειες. Και πέμπτον, αντίθετα με την αδιαμφισβήτητη έγνοια για τις επιπτώσεις που έχουν οι διακρίσεις στα θύματά τους, αξίζει να σκεφτούμε τις σοβαρές επιπτώσεις που έχουν σ' αυτούς τους ίδιους που τις διαιώνίζουν.

7 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η παρουσία των αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο φέρνει στην επιφάνεια νέα θέματα που συνδέονται με το σχολείο και αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη νέα πολυπολιτισμική κοινωνία.

Ο στόχος της εκπαίδευσης σε αυτόν τον τύπο της κοινωνίας λαμβάνει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, αυτόν δηλαδή της διαμεσολάβησης μεταξύ των διάφορων πολιτισμών που «κουβαλούν» οι μαθητές. Μια διαμεσολάβηση που δε μειώνει τα διάφορα πολιτισμικά αγαθά, αλλά αντίθετα ενισχύει μια συνεχή και παραγωγική αλληλεπίδραση ανάμεσα στα διάφορα μοντέλα.

7.1 Ν. 1894/1990 (Φ.Ε.Κ. 110/16-02-1990, τ. Α') : Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα.

Άρθρο 2

Ρυθμίσεις για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

3. Το άρθρο 45 του Ν. 1404/1983 αντικαθίσταται ως εξής:

“Άρθρο 45

Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα

1. Σε δημόσια σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μπορεί να ιδρύονται, με αποφάσεις του οικείου νομάρχη, τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα για την ομαλή προσαρμογή στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας παλιννοστούντων μαθητών, τέκνων Ελλήνων μεταναστών ή τέκνων επαναπατριζόμενων Ελλήνων.
2. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των τάξεων υποδοχής και των φροντιστηριακών τμημάτων, τα εφαρμοζόμενα προγράμματα σπουδών, τα προσόντα του προσωπικού που διδάσκουν σε αυτά, τα χρησιμοποιούμενα βιβλία καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.
3. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και για την κάλυψη ειδικών αναγκών μπορεί να προσλαμβάνονται με σύμβαση ορισμένου χρόνου και ωριαία αντιμισθία, μετά από απόφαση του οικείου νομάρχη ύστερα από πρόταση του αρμόδιου υπηρεσιακού συμβουλίου, ιδιώτες που μπορούν να

ανταποκριθούν στις ειδικές διδακτικές ανάγκες των τάξεων των τμημάτων του παρόντος άρθρου ή να ανατίθεται η διδασκαλία σε δημόσιους υπαλλήλους με ωριαία αποζημίωση. Το ύψος της ωριαίας αυτής αντιμισθίας ή αποζημίωσης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.”

7.2 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.2/378/Γ1/1124/08.12.1994 (ΦΕΚ 930/14-12-1994, τ.Β') :
Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη:

1. Το Ν. 1566/85
2. Το άρθρο 2 παρ.3 του Ν. 1894/90
3. Ότι από τις διατάξεις της απόφασης αυτής προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού ύψους 157.000.000 δρχ. περίπου για το τρέχον οικονομικό έτος και δραχμών 1.041.000.000 περίπου για τα επόμενα οικονομικά έτη. Για την ανωτέρω δαπάνη έχει εγγραφεί πίστωση στον κρατικό προϋπολογισμό στους ειδικούς φορείς 193 (δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και 194 (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) όλων των Νομαρχιών του κράτους με τους εξής Κ.Α.Ε.: 0351 και 0517. Για τη δαπάνη των επόμενων οικονομικών ετών οι αναγκαίες πιστώσεις θα εγγράφονται στους οικείους προϋπολογισμούς των Νομαρχιών, αποφασίζουμε:

1. Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής ή Φροντιστηριακό Τμήμα

Για να ενταχθεί ένας μαθητής σε Τάξη Υποδοχής ή Φροντιστηριακό Τμήμα απαιτούνται:

- Δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής ή Φροντιστηριακό Τμήμα.
- Το επίπεδο γνώσης της Νεοελληνικής Γλώσσας να μην επιτρέπει στο παιδί να παρακολουθήσει το πρόγραμμα της τάξης στην οποία έχει γραφτεί.

Η απόφαση για την ένταξη του παιδιού σε Τάξη Υποδοχής ή Φροντιστηριακό Τμήμα λαμβάνεται από το σύλλογο διδασκόντων σε συνεργασία με τον αρμόδιο σχολικό σύμβουλο.

2. Έναρξη λειτουργίας

Οι αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, φροντίζουν ώστε η έναρξη λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων να γίνεται το αργότερο το πρώτο δεκαήμερο του Οκτωβρίου.

3. Διδακτικό προσωπικό

α) Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που αποσπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διδάσκουν με πλήρες ωράριο και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με πλήρες ωράριο ή για τη συμπλήρωση του κανονικού τους ωραρίου.

Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊσταμένου Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους.

β) Στα Φροντιστηριακά Τμήματα μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου ή με ωριαία αντιμισθία.

Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διδασκαλία από εκπαιδευτικούς των παραπάνω κατηγοριών, προσλαμβάνονται αδιόριστοι εκπαιδευτικοί ως ωρομίσθιοι και αν και αυτό δεν είναι δυνατό, ιδιώτες που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ως ωρομίσθια.

γ) Η ανάθεση διδασκαλίας στα Φροντιστηριακά Τμήματα γίνεται με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ύστερα από πρόταση του συλλόγου διδασκόντων αν πρόκειται για εκπαιδευτικούς της ίδιας σχολικής μονάδας, ή του προϊσταμένου του οικείου Γραφείου Εκπαίδευσης για τις άλλες περιπτώσεις.

Σε περίπτωση διχογνωμίας στον σύλλογο διδασκόντων την πρόταση κάνει ο οικείος προϊστάμενος Γραφείου Εκπαίδευσης αφού του διαβιβαστούν όλες οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων από το σχολείο αυτό.

δ) Η γνώση της γλώσσας της χώρας προέλευσης, η παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων, η προηγούμενη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα και η διδακτική εμπειρία σε σχολεία του εξωτερικού λογίζονται ως προσόντα επιλογής.

Σε περιπτώσεις που αιτούντες εκπαιδευτικοί έχουν τα ίδια προσόντα, λαμβάνονται υπόψη και κοινωνικοί λόγοι.

ε) Για την κάλυψη ειδικών αναγκών, όπως είναι η διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της

χώρας προέλευσης, η διδακτική, παιδαγωγική, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των παιδιών της παρούσας, μπορούν να προσλαμβάνονται με σύμβαση ορισμένου χρόνου και ωριαία αντιμισθία αδιόριστοι εκπαιδευτικοί, σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατό ιδιώτες, που διαθέτουν τα προσόντα να ανταποκριθούν στα ειδικά αυτά καθήκοντα, ή να ανατίθενται τα καθήκοντα αυτά σε δημόσιους υπαλλήλους με ωριαία αποζημίωση.

Η πρόσληψη γίνεται με απόφαση του οικείου Νομάρχη, ύστερα από πρόταση του αρμοδίου υπηρεσιακού συμβουλίου.

στ) Με ευθύνη των σχολικών συμβούλων και των αρμοδίων υπηρεσιών, οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οφείλουν να παρακολουθούν όσοι εργάζονται, με οποιαδήποτε σχέση, στις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ευθύνη των σχολικών συμβούλων οργανώνονται συναντήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων και τη διατύπωση προτάσεων.

4. Λειτουργία Τάξεων Υποδοχής

α) Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Τάξη Υποδοχής είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17. Σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία υπάρχουν μαθητές που έχουν την ανάγκη να φοιτήσουν σε Τάξεις Υποδοχής, μπορούν να μεταγραφούν, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολείων, με απόφαση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, σε ένα σχολείο στο οποίο τηρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η ίδρυση Τάξης Υποδοχής.

β) Η Τάξη Υποδοχής λειτουργεί ως παράλληλη τάξη και βοηθάει τους μαθητές να προσαρμοστούν ομαλά και να ενταχθούν στην τάξη τους και γενικότερα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Διδάσκονται τα μαθήματα του επίσημου αναλυτικού προγράμματος προσαρμοσμένου στις διδακτικές ανάγκες και δυνατότητες των συγκεκριμένων μαθητών. Η κατανομή των διδακτικών ωρών των μαθημάτων καθορίζεται από το σύλλογο διδασκόντων και το σχολικό σύμβουλο.

Από το σύλλογο διδασκόντων και το σχολικό σύμβουλο μπορούν να καθορίζονται διδακτικές ώρες που τα παιδιά θα παρακολουθούν στην τάξη που είναι γραμμένα.

Εφόσον εξασφαλιστεί εκπαιδευτικός με τα κατάλληλα προσόντα, μπορεί να διδάσκεται η γλώσσα και

ο πολιτισμός της χώρας προέλευσης, πέραν του αναλυτικού προγράμματος, για 2 ή 3 ώρες την εβδομάδα.

5. Λειτουργία Φροντιστηριακών Τμημάτων

α) Φροντιστηριακό Τμήμα μπορεί να ιδρυθεί εκεί που ο μικρότερος αριθμός που χρειάζεται να φοιτήσουν σε αυτό είναι 3 και ο ανώτερος 8. Μαθητές ευρύτερων περιοχών μπορούν να εγγράφονται στο ίδιο σχολείο, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολικών μονάδων, μετά από έγκριση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανός αριθμός μαθητών για την ίδρυση Φροντιστηριακού Τμήματος.

Επίσης, μπορούν να ιδρύνονται Φροντιστηριακά Τμήματα σε σχολικές μονάδες και να φοιτούν σε αυτά μαθητές των πλησιέστερων σχολείων, αφού εξασφαλιστεί έγκριση των γονέων τους.

β) Στα Φροντιστηριακά Τμήματα παρέχεται πρόσθετη διδακτική βοήθεια και λειτουργούν εκτός του κανονικού διδακτικού ωραρίου, ως 8 ώρες την εβδομάδα.

Διδάσκονται τα μαθήματα της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Ελληνικής Ιστορίας καθώς και όποια άλλα μαθήματα κρίνει ο σύλλογος διδασκόντων σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο.

Η κατανομή των ωρών διδασκαλίας κατά μαθήματα, οι ώρες λειτουργίας του Φροντιστηριακού Τμήματος, καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού, καθορίζονται από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

6. Εποπτεία – Παιδαγωγική καθοδήγηση

α) Την ευθύνη για την τήρηση του ωραρίου λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων έχουν ο διευθυντής της σχολικής μονάδας και ο οικείος προϊστάμενος.

β) Την ευθύνη για την κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την έκδοση σχολικών βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών που φοιτούν σε Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα, καθώς και την παράγωγή κατάλληλου εποπτικού υλικού έχει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

γ) Ο σχολικός σύμβουλος έχει την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών καθώς και της σύνταξης και εφαρμογής προγραμμάτων διδασκαλίας και χρήσης

εποπτικού υλικού σε συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό.

δ) Στο τέλος, του διδακτικού έτους οι διευθυντές των σχολείων υποβάλουν εκθέσεις στο σχολικό τις οποίες συντάσσουν οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν τα προγράμματα. Οι σχολικοί σύμβουλοι αποδελτιώνουν, κωδικοποιούν τα προβλήματα και τις προτάσεις και υποβάλλουν συνοπτική έκθεση στην αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠ.Ε.Π.Θ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

7. Φοίτηση αλλοδαπών σε Τάξη Υποδοχής ή Φροντιστηριακό Τμήμα

Στις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα που ιδρύονται για Παλιννοστούντες μαθητές, μπορούν να εντάσσονται και αλλοδαποί μαθητές που φοιτούν σε σχολεία της Α'/θμιας και Β'/θμιας εκπαίδευσης.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7.3 Υπουργική Απόφαση αρ. ΣΤ/11 (Φ.Ε.Κ. 171Β/18-03-1996) : Σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Οι Υπουργοί Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης και Αποκ/σης, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 2Θ του Ν. 1558/85 (ΦΕΚ 137Α).
2. Τις διατάξεις του άρθρου 11 του Ν. 1586/86 (ΦΕΚ 37Α).
3. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/85 (ΦΕΚ 137/Α), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν. 2081/92 (ΦΕΚ 154Α) και το γεγονός ότι από τις διατάξεις του σχεδίου προκαλείται ετήσια δαπάνη του Κρατικού Προϋπολογισμού 5.000.000δρχ. περίπου, η οποία για το τρέχον έτος θα καλυφθεί από τις πιστώσεις του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων από ΚΑΕ 5173 του φορέα 210.
4. Την ανάγκη εναρμόνισης και συντονισμού της λειτουργίας συναφών υπηρεσιών της Κ.Υ. του ΥΠ.Ε.Π.Θ.
5. Τις διατάξεις του Π.Δ. 147/1976 (ΦΕΚ 56Α) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, αποφασίζουμε:

Στην κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων:

1. Συγκροτούνται σε ενιαίο Διοικητικό Τομέα θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού,

Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης, οι ακόλουθες υπηρεσίες του ΥΠ.Ε.Π.Θ.:

α) Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού.

β) Διεύθυνση Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων.

2. Συνιστάται μία (1) θέση Ειδικού Γραμματέα με βαθμό Β της κατηγορίας Ειδικών θέσεων, ο οποίος προΐσταται του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα θεμάτων, Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού. Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7.4 Νόμος 2413/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-06-1996, τ. Α') : Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Άρθρο 5

Ίδρυση, σκοπός, αρμοδιότητες

1. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.) που έχει ως κύριο σκοπό τη μελέτη και έρευνα των εκπαιδευτικών θεμάτων που αφορούν την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, καθώς και την ευθύνη και το συντονισμό των προσπαθειών για την έγκυρη και έγκαιρη εκτέλεση των ποικίλων προγραμμάτων.
2. Έργο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι:
- α) Η σύνταξη και η έγκριση προγραμμάτων, η έγκριση και συγγραφή διδακτικών βιβλίων, καθώς και η προετοιμασία διδακτικού υλικού για τις εκπαιδευτικές μονάδες στο εξωτερικό και τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- β) Η κατάρτιση προδιαγραφών κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για τα σχολεία του εξωτερικού, η προετοιμασία και παραγωγή θεμάτων τηλεπαιδείας, εκπαίδευσης με αλληλογραφία και τηλεματικής.

- γ) Η επιμόρφωση των συντονιστών εκπαίδευσης εξωτερικού.
- δ) Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν ή πρόκειται να διδάξουν σε όλες τις εκπαιδευτικές μονάδες της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, καθώς και των ξένων εκπαιδευτικών που εργάζονται στις εκπαιδευτικές μονάδες αυτές.
- ε) Η μελέτη των θεμάτων των παλιννοστούντων ή επαναπατριζόμενων Ελλήνων και ειδικότερα της εκπαίδευσης των παλιννοστούντων μαθητών, ώστε να γίνεται όσο το δυνατόν ευκολότερη και περισσότερο ευχερής η ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.
- στ) Η μελέτη και έγκαιρη αντιμετώπιση κάθε άλλου σχετικού θέματος που αφορά την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό.
- ζ) Η φροντίδα για την υλοποίηση των μέσων στήριξης της ελληνικής παιδείας σε άλλες χώρες, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου.
- η) Η προσαρμογή των προγραμμάτων στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες αυτών.
- θ) Η γνωμοδότηση για την ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η μελέτη και έγκαιρη αντιμετώπιση κάθε άλλου σχετικού θέματος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
3. Για την εκτέλεση του έργου του το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, άλλους φορείς και ομάδες ειδικών επιστημόνων και εκπαιδευτικών, που εργάζονται στην Ελλάδα ή στις άλλες χώρες, τις εκπαιδευτικές αρχές των χωρών αυτών και άλλους φορείς. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. πιστοποιεί τα προγράμματα φορέων που ενισχύονται κατά το άρθρο 4 του παρόντος νόμου.
4. Επίσης, το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συνεργάζεται με το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, εκπρόσωπος του οποίου συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο αυτού.

Άρθρο 6

Εποπτεία και πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

1. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατά τα οριζόμενα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
2. Ο εποπτεύων Υπουργός:

- α) Διορίζει τον Πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και τα μέλη αυτού, μετά από πρόσκληση ενδιαφέροντος, η οποία καθορίζει και τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για το διορισμό. Ο Πρόεδρος διορίζεται ύστερα από γνώμη της διαρκούς επιτροπής μορφωτικών υποθέσεων της Βουλής.
- β) Εγκρίνει τους κανονισμούς που καθορίζουν τις διαδικασίες εκπόνησης των μελετών και παραγωγής διδακτικού υλικού, καθώς και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.
- γ) Εγκρίνει τον προϋπολογισμό και τον απολογισμό του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., καθώς και τον ισολογισμό κάθε χρήσης.
- δ) Παρέχει γενικές κατευθύνσεις στα όργανα διοίκησης του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. για την εκπλήρωση της αποστολής τους.
- ε) Αναθέτει στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. μελέτες και έρευνες σχετικές με τα θέματα της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
3. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. επιχορηγείται από πιστώσεις που εγγράφονται για το σκοπό αυτόν στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το ύψος της ετήσιας επιχορήγησης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, που εκδίδεται στο τελευταίο δίμηνο κάθε έτους και αναφέρεται στο επόμενο έτος.
4. Άλλοι πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι οι χρηματοδοτήσεις από διεθνείς οργανισμούς και φορείς και οι δωρεές και εισφορές δημόσιων, ομογενειακών και ιδιωτικών φορέων και φυσικών προσώπων της ημεδαπής και αλλοδαπής.
5. Στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. λειτουργεί συμβούλιο για την επεξεργασία προτάσεων σε θέματα αρμοδιότητας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.. Μέλη του συμβουλίου είναι: α) ο πρόεδρος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ως πρόεδρος, β) ένας εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γ) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Αμερικής, δ) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας, ε) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Μεγάλης Βρετανίας, στ) ένας εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας, ζ) πέντε εκπρόσωποι που ορίζονται από το Σ.Α.Ε., η) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, θ) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Εξωτερικών, ι) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Πολιτισμού, ια) ένας εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, ιβ) ένας εκπρόσωπος του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού. Οι προτάσεις του συμβουλίου κοινοποιούνται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και

Θρησκευμάτων.

Άρθρο 7

Διοίκηση, οργάνωση και λειτουργία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται:
  - α) η έδρα, η σύνθεση, ο τρόπος συγκρότησης του διοικητικού συμβουλίου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., η διάρκεια της θητείας των μελών του και ο τρόπος λειτουργίας του,
  - β) οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου, του Προέδρου και του Αντιπροέδρου αυτού,
  - γ) η υποστήριξη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. με τοποθέτηση διοικητικών υπαλλήλων και εκπαιδευτικών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που υπηρετούν με απόσταση,
  - δ) οι πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., πέραν της κρατικής επιχορήγησης, οι πηγές προέλευσης και η διαδικασία διάθεσής τους για την εξυπηρέτηση των σκοπών αυτού,
  - ε) η διαδικασία σύστασης επιτροπών και ομάδων εργασίας για τη μελέτη και την αντιμετώπιση θεμάτων, που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.,
  - στ) κάθε άλλο θέμα που έχει σχέση με την οργάνωση και τη λειτουργία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις προσωπικού στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και καθορίζονται τα προσόντα και η διαδικασία πρόσληψης στις θέσεις αυτές.

Στο διοικητικό Συμβούλιο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. μετέχει, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατά πλήρη απασχόληση και πρέπει να είναι επιστήμονες με αυξημένα προσόντα και υψηλού επιπέδου γνώση και εμπειρία, όπως στη διοίκηση της εκπαίδευσης και στα θέματα της εκπαίδευσης στο εξωτερικό και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
3. Στον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο καταβάλλονται μηνιαίες αποδοχές. Στα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου καταβάλλεται αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις ή για την εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, που τους αναθέτει το διοικητικό συμβούλιο. Στα μέλη των επιτροπών και ομάδων εργασίας, καθώς και σε μεμονωμένους επιστήμονες, ανατίθεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου η εκτέλεση συγκεκριμένου έργου για την οποία

- καταβάλλεται αποζημίωση, ανάλογη με το περιεχόμενο του έργου και τη διάρκεια αυτού.
4. Το ύψος των μηνιαίων αποδοχών του Προέδρου και Αντιπροέδρου του Δ.Σ. του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., καθώς και το ύψος των αποζημιώσεων των μελών των επιτροπών και ομάδων εργασίας και των μεμονωμένων επιστημόνων, καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.
  5. Αν ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος κατέχουν έμμισθη θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, οι αποδοχές της προηγούμενης παραγράφου συμπληρώνουν τις αποδοχές της έμμισθης αυτής θέσης μέχρι του ορίου του άρθρου 4 του ν. 2303/1995 (ΦΕΚ 80 Α').
  6. Εφόσον οι συμμετέχοντες στις επιτροπές και ομάδες εργασίες ή οι μεμονωμένοι επιστήμονες, που ασκούν συγκεκριμένο έργο, λαμβάνουν μηνιαία αποζημίωση, το ύψος αυτής δεν μπορεί να υπερβαίνει το όριο του άρθρου 4 του ν. 2303/1995 (ΦΕΚ 80 Α').
  7. Η υπηρεσία του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, καθώς και των υπηρετούντων με απόσπαση στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε., θεωρείται συνεχής στην οργανική θέση αυτών για κάθε περίπτωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρθρο 34

Σκοπός – Περιεχόμενο

1. Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.
2. Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους.

Άρθρο 35

Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

1. Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, λύκεια

κάθε τύπου και τεχνικές-επαγγελματικές σχολές.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε, μπορεί να εφαρμόζονται στα σχολεία αυτά ειδικά αναλυτικά προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων, μειωμένο ωράριο των εκπαιδευτικών και μειωμένο αριθμό μαθητών ανά τάξη.
3. Τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνώμοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. Με την ίδια διαδικασία ή με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να μετατρέπονται άλλα δημόσια σχολεία σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ή να ορίζονται ως πειραματικά και να υπάγονται σε Α.Ε.Ι. και να ιδρύονται τάξεις ή τμήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε δημόσια σχολεία.
4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνώμοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εγκρίνεται η ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, επ' ονόματι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και άλλων φιλανθρωπικών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Τα σχολεία αυτά μπορεί να επιχορηγούνται από το Λογαριασμό Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Άρθρο 36

Εκπαιδευτικό προσωπικό

1. Με την απόφαση της παραγράφου 3 του προηγούμενου άρθρου συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού, κατά κλάδους και ειδικότητες, για τη λειτουργία των ιδρυόμενων δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα προσόντα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι μετατίθενται στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η διαδικασία μετάθεσής τους.
3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 24 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται ανάλογα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρο 37
Διοίκηση σχολείων

1. Οι διατάξεις του ισχύουν για τη διοίκηση των δημόσιων σχολείων και τη στήριξη του έργου τους εφαρμόζονται και στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
2. Οι διευθυντές των δημόσιων σχολείων επιλέγονται σύμφωνα με τα ισχύοντα για την επιλογή των διευθυντών των άλλων δημόσιων σχολείων. Το οικείο συλλογικό όργανο επιλογής καταρτίζει ιδιαίτερο πίνακα διευθυντών των δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στον οποίο κατατάσσονται με αξιολογική σειρά εκπαιδευτικοί, που, πέρα από τα γενικά προσόντα, διαθέτουν και τα προσόντα που θα οριστούν με την απόφαση της παραγράφου 2 του άρθρου 36. Επί των αιτήσεων των υποψήφιων διευθυντών σχολείων εκφράζει την άποψη το Σχολικό Συμβούλιο, εφόσον στις αιτήσεις περιλαμβάνεται προτίμηση για τοποθέτηση στο συγκεκριμένο σχολείο.
3. Η διοίκηση των σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ασκείται από τις οικείες διευθύνσεις ή γραφεία εκπαίδευσης της αντίστοιχης βαθμίδας.

7.5 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/35/Γ1/1058 (Φ.Ε.Κ. 1143/29-10-1998, τ. Β') : Μετατροπή και μετονομασία δημόσιων σχολείων σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Ν. 2413/96, “Η Ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις”, ΦΕΚ 124 Α', άρθρα 34 και 35.
2. Την ανάγκη της ποιοτικής αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε μαθητές με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις αυτής της απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Μετατρέπουμε σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης τα παρακάτω σχολεία:

1. 12/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Νέων Επιβατών, Α' Δ/ση Π.Ε. Θεσσαλονίκης.
2. 16ο Δημοτικό Σχολείο Χανίων, 1ο Γραφείο Π.Ε. Χανίων.
3. 9ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων, Δ/ση Π.Ε. Ιωαννίνων.
4. 6ο Δημοτικό Σχολείο Ευόσμου (Κύριλλος και Μεθόδιος), Β' Δ/ση Π.Ε. Θεσσαλονίκης.

5. 6ο Δημοτικό Ελευθερίου – Κορδελιού, Β' Δ/ση Π.Ε. Θεσσαλονίκης.
6. 2ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων Δ/ση Δ.Ε. Ιωαννίνων.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7.6 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ.10/20/Γ1/708 (Φ.Ε.Κ. 1789/28-09-1999, τ. Β') :
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και
Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ
930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.

Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 2 παρ.3 του Ν. 1894/90, ΦΕΚ 110 τ. Α'
2. Το άρθρο 35 παρ.3 του Ν. 2413/96, ΦΕΚ 124 τ. Α'
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν θα προκύψουν για τον κρατικό προϋπολογισμό επιπλέον δαπάνες από αυτές που ήδη είχαν υπολογιστεί με την αναφερόμενη στο θέμα αυτό αριθμ. Φ2/378/ Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930 τ. Β') απόφαση του Υπουργού Παιδείας αποφασίζουμε:

Προκειμένου η εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική – ενεργητική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στα πλαίσια της διαπολιτισμικής αγωγής διαμορφώνεται ένα ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο Σύλλογο διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- Τάξη Υποδοχής Ι
- Τάξη Υποδοχής ΙΙ
- Φροντιστηριακό Τμήμα
- Διευρυμένο ωράριο

1. Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο Πρόγραμμα του Σχολείου.

- Στις Τάξεις Υποδοχής I, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για μαθητές που θα ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η φοίτηση διαρκεί ένα διδακτικό έτος.
- Στις Τάξεις Υποδοχής II, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσολογικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σε αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική γλωσσική διδασκαλία, η φοίτηση διαρκεί μέχρι δύο διδακτικά έτη, μετά την παρακολούθηση του κύκλου Τ.Υ. I.

2. Λειτουργία Τ.Υ.

α) Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Τ.Υ. I ή II είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17. Σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία υπάρχουν μαθητές που έχουν την ανάγκη να φοιτήσουν σε Τ.Υ., μπορούν να μετεγγραφούν με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολείων, με απόφαση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, σε ένα σχολείο στο οποίο τηρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η ίδρυση Τ.Υ. I:

Ειδικότερα:

Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- Στις Τάξεις Υποδοχής I, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και μαθησιακής προετοιμασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται με παράλληλη παρακολούθηση μερικών μαθημάτων στην κανονική τάξη όπως: Φυσική Αγωγή, Εικαστική Αγωγή, Μουσική Αγωγή, Ξένη Γλώσσα, Σχολική Ζωή ή και άλλο μάθημα σύμφωνα με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, σε συνεργασία με το Σχολικό Σύμβουλο. Η φοίτηση σε Τ.Υ. I διαρκεί μέχρι ένα διδακτικό έτος. Είναι δυνατή η ταχύτερη επανένταξη μαθητή στην κανονική τάξη έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ. I

και της κανονικής τάξης, αν στο τέλος του τριμήνου έχει δειχθεί ότι μπορεί απρόσκοπτα να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα.

- Στις Τάξεις Υποδοχής II, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί δύο διδακτικά έτη (σε εξαιρετικές περιπτώσεις τρία έτη) και επιδιώκεται να είναι συναφής για να είναι αποτελεσματική η υποστηρικτική προσπάθεια.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

Εφαρμόζεται εβδομαδιαίο ωρολόγιο 18-22 διδακτικών ωρών που πραγματοποιούνται με απόσπαση των μαθητών από την κανονική τάξη εκτός από τα μαθήματα Καλλιτεχνικά, Τεχνολογία, Φυσική Αγωγή, Μαθηματικά (προαιρετικά το τελευταίο με απόφαση των διδασκόντων) όπου εντάσσονται κανονικά. Ειδικότερα το πρόγραμμα διαμορφώνεται ως εξής:

Μαθήματα εντακτικής παρακολούθησης (18-22 ώρες)

14 ώρες ελληνικά

4 ώρες μαθηματικά

4 ώρες στοιχεία από τα άλλα μαθήματα

Μαθήματα κοινής παρακολούθησης (7-13 ώρες)

Τάξεις	A	B	Γ
Μαθηματικά	4	4	4
Ξένη Γλώσσα	6	5	5
Πληροφορική - Τεχνολογία	2	2	1
Φυσική Αγωγή	3	3	2
Αισθητική Αγωγή	1	2	2
Οικιακή Οικονομία	1	2	-
ΣΕΠ	-	-	1

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω της ιδιομορφίας του σχολικού προγράμματος ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου αποφασίζει με ποια τάξη/εις και με ποιο τμήμα/τα της μπορεί να

“συνδεθεί” η τάξη Υποδοχής, ώστε οι μαθητές τους να συνδιδάσκονται τα μαθήματα Φυσικής Αγωγής, Καλλιτεχνικών, Τεχνολογίας και Μαθηματικών ή τουλάχιστον ένα από αυτά. Οι Τ.Υ. πρέπει να λειτουργούν κατά τάξη. Σε αντίθετη περίπτωση θα αιτιολογείται εγγράφως από το Διευθυντή του Σχολείου η παρέκκλιση από τον κανόνα λειτουργίας των Τ.Υ.

Πρόγραμμα σπουδών Τ.Υ. II

Στο πρόγραμμα αυτό οι μαθητές/τριες παρακολουθούν στις “κανονικές” τάξεις του σχολείου, ενώ παράλληλα έχουν γλωσσική και μαθησιακή υποστήριξη. Η υποστήριξη προβλέπει:

α) Εσωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας με εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη των αναγκαίων γλωσσικών δεξιοτήτων τους ενώ συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της “κανονικής” τάξης με τον εκπαιδευτικό που είναι υπεύθυνος για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (συνεργατική διδασκαλία).

β) Εξωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας: “Συνέχιση της εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς.

γ) Το μάθημα της γλώσσας και κουλτούρας της χώρας προέλευσης είναι προαιρετικό και, εφόσον υπάρξει ικανός αριθμός μαθητών (7 – 15) διδάσκεται για 4 ώρες της εβδομάδα εκτός του ωρολογίου προγράμματος στην περίπτωση που η τάξη έχει πλήρες ωρολόγιο πρόγραμμα. Για την παρακολούθηση του μαθήματος αυτού χορηγείται στο τέλος του διδακτικού έτους σχετική βεβαίωση.

Προετοιμασίες για ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

1. Τάξη Υποδοχής

- Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπιστώνεται ότι ο μαθητής έχει ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας με αποτέλεσμα η κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου να είναι ανεπαρκείς σε όλες τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές περιστάσεις.
- Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής I. Σε αντίθετη περίπτωση παραπέμπεται το θέμα στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης, και
- Ανατίθεται η διδασκαλία σε διδακτικό προσωπικό, κατά προτίμηση εξειδικευμένο στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

- Εξασφαλίζεται έγκαιρα κατάλληλο διδακτικό υλικό

2. Τάξη Υποδοχής II

- Οι Τ.Υ. II αφορούν αλλόγλωσσους οποιασδήποτε τάξης της Α/θμιας ή Β/θμιας εκπαίδευσης.
- Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ότι είναι μέτριο, δηλαδή παρουσιάζει μια ασταθή επάρκεια στην ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα να λειτουργεί ανεπαρκώς στο σύνολο του σχολικού αναλυτικού προγράμματος.
- Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής II. Σε περίπτωση διαφωνίας του, το θέμα παραπέμπεται στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης.
- Στις διδακτικές διαδικασίες Τ.Υ. μπορεί να συμμετάσχει και δίγλωσσος εκπαιδευτικός.

Η απόφαση για την ένταξη μαθητή σε Τάξη Υποδοχής I ή II λαμβάνεται από το σύλλογο διδασκόντων σε συνεργασία με τον αρμόδιο σχολικό σύμβουλο αφού συνεκτιμήσουν τα διαγνωστικά tests και λάβουν υπόψη τη σχετική εισήγηση των ειδικών επιστημόνων (ψυχολόγου ή/και κοινωνικού λειτουργού) που παρακολουθούν τη διαδικασία σχολικής προσαρμογής του συγκεκριμένου μαθητή, εφόσον ο θεσμός της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης λειτουργεί στην εκπαιδευτική περιφέρεια.

3. Φοίτηση σε Φροντιστηριακό Τμήμα (Φ.Τ.).

Το πρόγραμμα των Φ.Τ. παρακολουθείται από μαθητές παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς που είτε δεν φοίτησαν σε Τ.Υ. I ή/και II και αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες είτε εντάχθηκαν στα υποστηρικτικά γι' αυτούς μέτρα και παρακολούθησαν τα σχετικά μαθήματα αλλά εξακολουθούν να δυσκολεύονται γλωσσικά κατά την ένταξή τους στην “κανονική” τάξη. Η λειτουργία των Φ.Τ. πραγματοποιείται εκτός σχολικού ωραρίου

4. Λειτουργία Φ.Τ.

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Φροντιστηριακό Τμήμα είναι ο 3 και ο μεγαλύτερος 8. Μαθητές ευρύτερων περιοχών μπορούν να εγγράφονται στο ίδιο σχολείο, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολικών μονάδων, μετά από έγκριση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανός αριθμός μαθητών για την ίδρυση Φροντιστηριακού Τμήματος.

Επίσης, μπορούν να ιδρύνονται Φ.Τ. σε σχολικές μονάδες και να φοιτούν σε αυτά μαθητές των πλησιέστερων σχολείων, αφού εξασφαλιστεί έγκριση των γονέων τους.

Στο Φ.Τ. παρέχεται υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι 10 ώρες την εβδομάδα από τις οποίες οι δύο διατίθενται για μελέτη.

5. Προγράμματα σπουδών Φροντιστηριακού Τμήματος

Διδάσκονται τα μαθήματα στα οποία ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει ότι οι αλλόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικές ή και μαθησιακές, επίσης γίνεται μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας 2 ώρες την εβδομάδα (σύνολο 10).

Η κατανομή των ωρών διδασκαλίας κατά μάθημα, οι ώρες λειτουργίας του Φ.Τ., καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού, καθορίζονται από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

6. Έναρξη λειτουργίας των Τ.Υ. και Φ.Τ.

Οι αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής I ή και II και Φροντιστηριακών Τμημάτων, φροντίζουν ώστε η έναρξη λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων να γίνεται το αργότερο την 1η Οκτωβρίου. Για το λόγο αυτό στο τέλος του διδακτικού έτους υποβάλλονται από τις σχολικές μονάδες: α) τεκμηριωμένες προτάσεις για ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ., β) στοιχεία που αφορούν μαθητές που πρέπει να παρακολουθήσουν τις Τ.Υ. I ή II αλλά η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου δεν επιτρέπει την εφαρμογή του προγράμματος Τ.Υ. έκθεση λόγω αδυναμίας υλοποίησης του προγράμματος Τ.Υ. Μετά το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου υποβάλλονται στις αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης σχετικά συμπληρωματικά στοιχεία.

7. Διδακτικό προσωπικό

Α. Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που αποσπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διδάσκουν με πλήρες ωράριο και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με πλήρες ωράριο ή για τη συμπλήρωση του κανονικού τους ωραρίου.

Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊσταμένου Διεύθυνσης

Εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους.

Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν κατά πρώτο λόγο διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί του ίδιου σχολείου, εφόσον το επιθυμούν και έχουν τα απαραίτητα για το έργο αυτό προσόντα.

Β. Η εξειδίκευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, η άριστη γνώση της ελληνικής για την περίπτωση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, η πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας και κατά προτίμηση της χώρας προέλευσης των μαθητών, η παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων, η προηγούμενη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα λογίζονται ως προσόντα επιλογής για την ανάθεση διδασκαλίας.

Γ. Στα Φροντιστηριακά Τμήματα διδάσκουν μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου ή με ωριαία αντιμισθία.

Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διδασκαλία από εκπαιδευτικούς των παραπάνω κατηγοριών, προσλαμβάνονται αδιόριστοι εκπαιδευτικοί ως ωρομίσθιοι και αν αυτό δεν είναι δυνατό, ιδιώτες εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ως ωρομίσθιοι.

Δ. Για κάλυψη ειδικών αναγκών και συγκεκριμένα για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης μπορούν να προσλαμβάνονται ως ωρομίσθιοι οι κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αδιόριστοι Εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα προσόντα διορισμού στην ελληνική εκπαίδευση και είναι αποδεδειγμένα γνωστές της γλώσσας (διαθέτουν σχετικό τίτλο) και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης των μαθητών (λόγω διαμονής τους σ' αυτή).
2. Ελλείψει αυτών εκπαιδευτικοί, Έλληνες ή αλλοδαποί, που γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας της χώρας προέλευσης των μαθητών.

Ε. Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών της παραγράφου Δ, εδαφ. 1, 2 πραγματοποιείται με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από πρόταση του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση του Υπουργείου Παιδείας.

ΣΤ. Για κάλυψη των ειδικών αναγκών που αναφέρονται στις παραγράφους Γ και Δ μπορεί με οικονομική στήριξη άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται στη διαδικασία της

διαπολιτισμικής εκπαίδευσης να προσληφθούν με έγκριση του αρμόδιου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα, εφόσον διαθέτουν τα προσόντα που καθορίστηκαν στις αντίστοιχες παραγράφους (Γ και Δ).

Ζ. Με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων και των αρμόδιων υπηρεσιών οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οφείλουν να παρακολουθούν όσοι εργάζονται με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε Τ.Υ. ή σε Φ.Τ.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων οργανώνονται συναντήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. και τη διατύπωση προτάσεων.

8. Εποπτεία – Παιδαγωγική Καθοδήγηση.

Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας και ο οικείος προϊστάμενος έχουν την φροντίδα και την ευθύνη για τη διευκόλυνση των μαθητών αυτών στην ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και για την τήρηση του ωραρίου λειτουργίας των Τ.Υ. και Φ.Τ. Σε περίπτωση που οι σχολικές συνθήκες ή ο αριθμός των μαθητών αυτών δεν επιτρέπουν την ίδρυση και τη λειτουργία Τ.Υ. ή Φ.Τ. πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι μαθητές αυτοί να υποστηριχθούν γλωσσικά και μαθησιακά.

Την ευθύνη για την κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την έκδοση σχολικών βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών που φοιτούν σε Τ.Υ. και Φ.Τ., καθώς και την παραγωγή κατάλληλου εποπτικού υλικού έχουν το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. και το Π.Ι. Ο Σχολικός Σύμβουλος έχει την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών καθώς και της σύνταξης και εφαρμογής προγραμμάτων διδασκαλίας και χρήσης του εποπτικού υλικού σε συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό.

Στο τέλος του διδακτικού χρόνου οι διευθυντές των σχολείων υποβάλλουν εκθέσεις στο Σχολικό Σύμβουλο και στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, τις οποίες συντάσσουν οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν τα προγράμματα.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι αποδελτιώνουν, κωδικοποιούν τα προβλήματα και τις προτάσεις και υποβάλλουν συνοπτική έκθεση στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ, το Ι.Π.Ο.Δ.Ε και το

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

9. Διοικητικές ρυθμίσεις.

Με εγκύκλιο θα ρυθμιστούν θέματα που αφορούν:

- την αξιολόγηση των μαθητών.
- την φοίτηση των μαθητών σε Τ.Υ. ή Φ.Τ.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για την πορεία ελληνομάθειας του μαθητή και το γνωστικό επίπεδό του.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για το πέρασμα από ένα τύπο Τ.Υ. στον άλλο.
- την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού.
- τις ενέργειες των εκπαιδευτικών οργάνων για την καλή οργάνωση και λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων και την έγκαιρη λειτουργία τους.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7.7 Νόμος 2790/2000 (Φ.Ε.Κ. 24/16-02-2000, τ. Α') : Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Άρθρο 11

1. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων ένταξης των ομογενών υλοποιούνται δράσεις για τον πολιτισμό, την καλλιτεχνική δημιουργία και την προβολή της, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται κατ' έτος καθορίζονται το περιεχόμενο, ο τρόπος υλοποίησης και οι ειδικότερες λεπτομέρειες των ανωτέρω δράσεων.
2. Για την πληρέστερη ένταξη των ομογενών από τις χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης και την ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο καταρτίζονται ειδικά πρόσθετα εθνικά προγράμματα εκμάθησης της νεοελληνικής γλώσσας, διάρκειας τουλάχιστον έξι (6) μηνών. Τα προγράμματα αυτά καταρτίζονται από φορείς του Δημοσίου που παρέχουν εκπαίδευση

και περιλαμβάνουν, εκτός από τη συστηματική διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας, στοιχεία εργασιακής και ασφαλιστικής νομοθεσίας, λειτουργίας θεσμών κ.α..

**7.8 Νόμος 2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-03-2000, τ. Α') : Θέματα ελληνικής παιδείας στο
εξωτερικό και μειονοτικής εκπαίδευσης.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Άρθρο 9

1. Οι διδάσκοντες στο ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης του άρθρου 19 του ν. 2413/1996 μπορεί να μετακαλούνται και από το εξωτερικό.
2. Η κατά το άρθρο 30 του ν. 2413/1996 επιχορήγηση αναφέρεται σε όλες τις μορφές οργάνωσης της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 του ίδιου νόμου. Η επιχορήγηση δίδεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
3. Στους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και στους διοικητικούς υπαλλήλους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που αποσπώνται στο εξωτερικό σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2413/1996, καταβάλλονται από 1.1.2000 δαπάνες για τη μεταφορά της οικοσκευής τους. Οι δαπάνες αυτές αναγνωρίζονται αποκλειστικά στις περιπτώσεις αρχικής απόσπασης και οριστικής λήξης της απόσπασης των ανωτέρω υπαλλήλων και μία μόνο φορά για καθεμία από τις ανωτέρω περιπτώσεις, ανεξάρτητα από τον αριθμό των αποσπάσεων του υπαλλήλου στη διάρκεια της σταδιοδρομίας του για όλες τις χώρες του εξωτερικού.
4. Η παράγραφος 2 του άρθρου 72 του ν. 2413/1996 αντικαθίσταται ως εξής:
«2. Η Επιτροπή αποτελείται από α) τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., β) τον Πρόεδρο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, γ) τον Πρόεδρο του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού, δ) έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού, ε) ένα μέλος που ορίζει με απόφασή του ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στ) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Πολιτισμού και ζ) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Εξωτερικών. Τα μέλη υπό στοιχεία α', β' και γ' αναπληρώνονται από το νόμιμο αναπληρωτή τους. Τα μέλη υπό στοιχεία δ', ε', στ' και ζ' ορίζονται με τους αναπληρωτές τους».

Μέχρι το διορισμό του Προέδρου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. η Επιτροπή συνεδριάζει νόμιμα χωρίς τη συμμετοχή του.

5. Η παράγραφος 8 του άρθρου 14 του ν. 2640/1998 αντικαθίσταται ως εξής:

«8. Οι εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στα ομογενειακά σχολεία ή σε άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες της Κωνσταντινούπολης, εξακολουθούν να υπηρετούν στην οργανική τους θέση μέχρι την ανάληψη στα προαναφερθέντα σχολεία ή εκπαιδευτικές υπηρεσίες.»

6. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται και τα κριτήρια επιλογής των διοριστέων εκπαιδευτικών στα μειονοτικά σχολεία, καθώς και η διαδικασία κατάρτισης αξιολογικού πίνακα διοριστέων διετούς διάρκειας.

7. Η περίπτωση α' της παραγράφου 12 του άρθρου 1 του ν. 2341/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

«α) ένα μέλος Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. ή Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. της ημεδαπής, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του, ως Πρόεδρος.»

8. Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 9 του άρθρου 14 του ν. 2640/1998 (ΦΕΚ 206 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«Του συντονιστικού γραφείου προΐσταται, ως συντονιστής, εκπαιδευτικός εν ενεργεία της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με βαθμό Α' ή Β' και υποχρεωτική υπηρεσία σε Μειονοτικά Σχολεία της Θράκης τουλάχιστον τριών (3) ετών».

β) Η παράγραφος 1 του άρθρου 32 του ν. 2009/1992 καταργείται.

9. Οι διατάξεις που ισχύουν για τη μεταφορά των μαθητών των σχολείων της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που κατοικούν μακριά από την έδρα των σχολείων ή την επιδότηση τους, εφαρμόζονται και για τους μαθητές των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

10. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζεται Σχολικός Σύμβουλος ή Προϊστάμενος Γραφείου Εκπαίδευσης που αναπληρώνει το Συντονιστή Μειονοτικών Σχολείων όταν ελλείπει, απουσιάζει ή κωλύεται.

11. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 63 του ν. 2545/1940 (ΦΕΚ 287 Α') προστίθεται περίπτωση ζ' ως εξής:

“ζ. Διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας”

12. Στο άρθρο 70 του ν. 2545/1940 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής:

“8. Τα προσόντα των διδασκόντων την ελληνική γλώσσα καθορίζονται με απόφαση του

Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από γνώμη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας”.

13. Η παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 2413/1996 τροποποιείται ως ακολούθως:

“1. Για καθεμιά ή για περισσότερες εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού συγκροτείται και λειτουργεί Σχολικό Συμβούλιο και Σχολική Επιτροπή”

14. Η διάταξη της παρ. 4 περίπτωση β' του άρθρου 14 του ν. 2640/1998 παραμένει σε ισχύ.

15. α) Συνιστώνται δύο Ειδικά πενταμελή Υπηρεσιακά Συμβούλια, ένα της πρωτοβάθμιας και ένα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για τους αποσπασμένους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία (Ο.Δ.) της Γερμανίας εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους, η σύνθεση των οποίων έχει ως εξής:

αα) Ο συντονιστής εκπαίδευσης, στον οποίο έχει ανατεθεί ο συντονισμός του έργου των συντονιστών εκπαίδευσης της Ο.Δ. Γερμανίας, ως πρόεδρος, αναπληρούμενος από ένα συντονιστή εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα.

ββ) Δύο συντονιστές εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας και δύο δευτεροβάθμιας ή δύο διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα, της Ο.Δ. Γερμανίας, που ορίζονται με τους αναπληρωτές τους.

γγ) Δύο αιρετοί εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δύο της δευτεροβάθμιας, που εκλέγονται με τους αναπληρωτές τους από τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς στην Ο.Δ. Γερμανίας.

β) Η συγκρότηση των συμβουλίων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο οποίος ορίζει και τα μέλη υπό τα στοιχεία αα' και ββ'. Η θητεία των μελών των συμβουλίων είναι διετής. Αν δεν υποδειχθούν εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών, τα συμβούλια συγκροτούνται και λειτουργούν και χωρίς τη συμμετοχή τους.

γ) Μη υπάρχοντος συντονιστή ή συντονιστών εκπαίδευσης, ως πρόεδρος των συμβουλίων ορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συντονιστής εκπαίδευσης από τους υπηρετούντες στην Ο.Δ. Γερμανίας.

δ) Γραμματείς των συμβουλίων με τους αναπληρωτές τους ορίζονται, με την απόφαση συγκρότησης, εκπαιδευτικοί ή διοικητικοί υπάλληλοι που υπηρετούν με απόσπαση στην περιοχή.

ε) Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια εδρεύουν στην έδρα του προέδρου.

στ)Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρμόδια για την επιλογή διευθυντών εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα, της Ο.Δ. της Γερμανίας, κατά τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ. 17 του ν. 2413/1996.

ζ)Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη και αιτιολογημένη γνώμη των συμβουλίων της προηγούμενης περίπτωσης, μπορούν να απαλλάσσονται από τα καθήκοντά τους διευθυντές σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού για:

αα)σοβαρούς προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους ή λόγους υγείας, ύστερα από αίτησή τους και

ββ)πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους.

η)Οι εκπαιδευτικοί που αποσπώνται στις εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης της Ο.Δ. Γερμανίας τίθενται στη διάθεση των Ειδικών Υπηρεσιακών Συμβουλίων που τοποθετούνται σε σχολικές μονάδες και στα γραφεία των συντονιστών εκπαίδευσης.

θ)Τα Ειδικά Υπηρεσιακά Συμβούλια είναι αρμόδια και για τις μετακινήσεις των εκπαιδευτικών από περιοχή αρμοδιότητας ενός συντονιστή σε περιοχή αρμοδιότητας άλλου συντονιστή εκπαίδευσης.

ι)Η μετακίνηση των αποσπόμενων εκπαιδευτικών εντός της περιοχής αρμοδιότητας του συντονιστή εκπαίδευσης γίνεται με απόφαση του οικείου συντονιστή και τελεί υπό την έγκριση του οικείου ειδικού υπηρεσιακού συμβουλίου.

16. α)Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επιτρέπεται να αποσπώνται στο εξωτερικό, ύστερα από αίτησή τους, δημόσιοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι σύζυγοι συντονιστών εκπαίδευσης, για όσο χρόνο διαρκεί η απόσπαση του συζύγου τους.

β)Η απόσπαση των εν λόγω εκπαιδευτικών μπορεί να αποφασίζεται για χρονικό διάστημα και πέραν της πενταετίας, κατ' εξαίρεση της προβλεπόμενης διαδικασίας αποσπάσεων, όπως αυτή καθορίζεται με την παρ. 3 του άρθρου 23 του ν. 2413/1996. Οι ανωτέρω εκπαιδευτικοί λαμβάνουν τις αποδοχές της οργανικής τους θέσης στην Ελλάδα, χωρίς επιμίσθιο εξωτερικού.

17. α)Εκπαιδευτικοί που συμπλήρωσαν πενταετή υπηρεσία με απόσπαση σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και έχουν συνάψει γάμο με Έλληνες που είναι εγκατεστημένοι στο εξωτερικό ή

ομογενείς ή αλλοδαπούς πριν από την ισχύ του ν. 2413/1996, μπορεί να αποσπώνται σε εκπαιδευτικές μονάδες της ίδιας χώρας του εξωτερικού, με τις τακτικές αποδοχές τους στην Ελλάδα χωρίς το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις επιμίσθιο, μέχρι τη συμπλήρωση του απαιτούμενου κατώτερου χρόνου υπηρεσίας για την απονομή σύνταξης από το δημόσιο ταμείο.

β) Εκπαιδευτικοί που συμπλήρωσαν πενταετή υπηρεσία με απόσπαση σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και των οποίων ο σύζυγος ή η σύζυγος είναι μόνιμος κάτοικος του εξωτερικού, μπορεί να αποσπώνται σε εκπαιδευτικές μονάδες της ίδιας χώρας του εξωτερικού μέχρι τη συμπλήρωση μίας ακόμη δεκαετίας, με τις τακτικές αποδοχές τους στην Ελλάδα χωρίς το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις επιμίσθιο, εφόσον ενδιάμεσα έχουν συμπληρώσει τριετή υπηρεσία στην οργανική τους θέση ή με απόσπαση σε άλλη θέση στην ημεδαπή.

18. Ο χρόνος απόσπασης των εκπαιδευτικών στην Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ.) θεωρείται χρόνος πραγματικής υπηρεσίας στην οργανική τους θέση για κάθε συνέπεια.

19. Οι Σχολικές Εφορίες των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συγκροτούνται με απόφαση του οικείου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, με την οποία ορίζεται και ο Πρόεδρος αυτής. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 52 του ν. 1566/1985, όπως ισχύει, καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 8, 9, 10, 13 και 14 του ν. 1894/1990 και οι διατάξεις του π.δ. 323/1989. Σε ειδικές περιπτώσεις οι Σχολικές Εφορίες των Μειονοτικών Σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δύνανται να επιχορηγούνται από πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού και του Π.Δ.Ε. του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για κάλυψη αντίστοιχων δαπανών.

20. Στα μειονοτικά ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Δυτικής Θράκης προσλαμβάνονται για τη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας και μουσουλμανικής θρησκείας, της ζωγραφικής εκπαίδευσης και καλλιτεχνικών εργασιών οι έχοντες πτυχίο αντίστοιχου τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένου ως ισότιμου τμήματος Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, χωρίς να απαιτείται για το διορισμό στη θέση αυτήν η αναγνώριση της αντιστοιχίας του αλλοδαπού τίτλου σπουδών.

21. Η παρ. 3 του άρθρου 42 του ν. 2413/1996 αντικαθίσταται ως εξής:

“3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται τα θέματα που

αφορούν την προκήρυξη, τον τρόπο επιλογής και το διορισμό των γραμματέων μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Θράκης, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας κατ' εξαίρεση από τις κείμενες διατάξεις.”

22. α) Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα ξένα σχολεία υπάγονται στις διατάξεις του ν. 682/1977, όπως ισχύει.

β) Η εκπαιδευτική προϋπηρεσία των Ελλήνων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν στα ξένα σχολεία της ημεδαπής θεωρείται ως εκπαιδευτική προϋπηρεσία στην ιδιωτική εκπαίδευση, αναγνωρίζεται ως κανονική εκπαιδευτική προϋπηρεσία και προσμετρείται για την υπηρεσιακή ένταξη εξέλιξή τους.

γ) Η διάρκεια της προϋπηρεσίας αποδεικνύεται από τις πράξεις πρόσληψης και αποχώρησης, καθώς και από τα λοιπά σχετικά επίσημα έγγραφα, όπως τα έγγραφα ανάληψης υπηρεσίας. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει πράξη πρόσληψης ή αποχώρησης, η διάρκεια της προϋπηρεσίας πιστοποιείται και υπολογίζεται από το βιβλιάριο ενσήμων του Ι.Κ.Α. ή την πράξη αναγνώρισης της προϋπηρεσίας αυτής ως συντάξιμης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας των καθηγητών των σχολείων της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

23. Οι διατάξεις των παραγράφων 10 μέχρι και 15 του άρθρου 42 του ν. 2413/1996 εφαρμόζονται και για τους εν λόγω εκπαιδευτικούς που απέκτησαν τα προσόντα διορισμού σε θέσεις ανωτέρου κλάδου και μετά την ισχύ του ν. 2413/1996. Η σχετική προθεσμία υποβολής αίτησης για μετάταξη υποβάλλεται από τους ενδιαφερόμενους εντός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος.

7.9 Εγκύκλιος της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. αρ. 99540/Γ1/16-9-2003 : Εφαρμογή Προγράμματος “Εκπαίδευσης Παλινοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών”- το Έργο με μια ματιά.

Σας κάνουμε γνωστό ότι η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Επιστημονικός Υπεύθυνος καθηγητής κ. Θεόδωρος Παπακωνσταντίνου) έχει αναλάβει το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παλινοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών», το οποίο παρακολουθείται και αξιολογείται από το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ) και εποπτεύεται από την Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής

Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η παραπάνω ενέργεια υλοποιείται με ευθύνη Περιφερειακών Επιτροπών ανά περιοχή ευθύνης Πανεπιστημίων της χώρας και Επιστημονικών Συνεργατών ανά περιφέρεια και νομό, τους οποίους παρακαλούμε να διευκολύνετε στο έργο τους τόσο εσείς όσο και τα όργανα διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων.

Για πληρέστερη ενημέρωση σας, σας αποστέλλουμε τα ακόλουθα στοιχεία τα οποία παρακαλούμε, να αποστείλετε στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες και τις σχολικές μονάδες της περιφέρειας σας που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα ώστε να είναι ενήμεροι τόσο για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί (παρεμβάσεις, προαιρετική χρήση εκπαιδευτικού υλικού κλπ.) όσο και για τους συνεργάτες του έργου, με τους οποίους θα έχουν συνεχή επικοινωνία:

α. Έντυπο 15 σελίδων με τίτλο «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών («Το έργο με μια ματιά»), το οποίο περιέχει συνοπτική περιγραφή των παρεμβάσεων του προγράμματος.

β. Κατάλογο (σελίδες 22) σχολικών μονάδων ανά περιφέρεια που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα.

γ. Κατάλογο (σελίδες 3) των Περιφερειακών Επιστημονικών Επιτροπών του Προγράμματος ανά περιοχή ευθύνης Πανεπιστημίων (ήτοι: Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Κρήτης, Αιγαίου).

δ. Κατάλογο (σελίδες 5) Επιστημονικών Συνεργατών του Προγράμματος σε επίπεδο περιφερειών και Νομών.

Αλλαγές (προσθήκες, αντικαταστάσεις κλπ.) σχολικών μονάδων και συνεργατών του προγράμματος, εφόσον προτείνονται από τους υπεύθυνους του έργου θα ισχύουν ύστερα από έγκριση των Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης.

Συν. 46 φύλλα για τους αποδέκτες προς ενέργεια.

Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών

Το έργο με μια ματιά

Γενικά στοιχεία

Έναρξη: 2002	Λήξη: 2004
Χρηματοδότηση:	ΥΠΕΠΘ, Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ
Φορέας υλοποίησης:	Πανεπιστήμιο Αθηνών, Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής
Φορέας Παρακολούθησης:	ΥΠΕΠΘ: Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ, Διεύθυνση ΚΠΣ
Οικονομική διαχείριση:	Επιτροπή Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών
Επιστημονικός υπεύθυνος:	Καθηγητής Παπακωνσταντίνου Θεόδωρος
Δικαιούχοι / ωφελούμενοι:	Μαθητές, εκπαιδευτικοί, φορείς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης
Περιοχή εφαρμογής:	Όλη η χώρα.

I: Β' ΚΠΣ 1997-2000

Σκοπός:

Ο γενικός σκοπός του προγράμματος «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» είναι η παρέμβαση για τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που διασφαλίζουν στα παιδιά των Παλινοστούντων και Αλλοδαπών αλλά και σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση και αξιοποίησης του μορφωτικού αγαθού σε μία κοινωνία που ο πολυπολιτισμικός της χαρακτήρας γίνεται όλο και πιο έντονος.

Το πρόγραμμα έχει ως κύριους στόχους:

1. Την ανάπτυξη και εφαρμογή συντονισμένων μέτρων παρέμβασης που προωθούν την ομαλή ένταξη των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα.

2. Τη δημιουργία και ενσωμάτωση στο εκπαιδευτικό σύστημα θεσμών, οι οποίοι διασφαλίζουν μία ποιοτική και αποτελεσματική εκπαίδευση των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών.
3. Την ενίσχυση της σχολικής μονάδας ως προς την ανάπτυξη διαπολιτισμικής ετοιμότητας.
4. Την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με τις θεωρητικές και πρακτικές διαστάσεις της διαπολιτισμικής προσέγγισης στο εκπαιδευτικό έργο.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΜΕΩΝ

Τομέας Α' : Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(Σχεδιασμός εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής για την παιδεία των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών).

Κύριοι Στόχοι:

1. Προτάσεις για τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.
2. Οργάνωση και λειτουργία Διαπολιτισμικών Σχολείων.
3. Εισαγωγή της Διαπολιτισμικής προσέγγισης στο ενιαίο εκπαιδευτικό σύστημα.

Τομέας Β' : Σχολικού Προγράμματος

Μέτρα διαμόρφωσης προγραμμάτων, διδακτικές προσεγγίσεις, διδακτικό και εποπτικό υλικό για τη στήριξη της μάθησης)

Κύριοι Στόχοι:

1. Ανάπτυξη ειδικού διδακτικού και βοηθητικού υλικού για την ενίσχυση της συστηματικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης γλώσσας.
2. Εφαρμογή μέτρων για την αντιμετώπιση των μαθησιακών προβλημάτων των μαθητών στις “κανονικές” τάξεις.
3. Στήριξη της πρώτης γλώσσας στα πλαίσια της δίγλωσσης προσέγγισης στην εκπαίδευση.
4. Μέτρα που αξιοποιούν το πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών.

5. Κάλυψη μαθησιακών κενών και προετοιμασία για την κανονική φοίτηση.

6. Στήριξη της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης γλώσσας.

Τομέας Γ' : Σχολικού Περιγύρου

(Η διερεύνηση αιτιών και η ανίχνευση προβλημάτων, αναγκών και προσδοκιών του μαθητή για τη διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων υποστήριξης μέσα και γύρω από το σχολείο με στόχο τη βελτίωση των όρων σχολικής φοίτησης).

Κύριοι Στόχοι:

1. Μέτρα στήριξης ψυχοκοινωνικών αναγκών των μαθητών.
2. Ενημέρωση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών, σχολικών ψυχολόγων και γονέων για μέτρα στήριξης των μαθητών κατά τη διαδικασία της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής τους.
3. Αντιμετώπιση του προβλήματος της σχολικής διαρροής.
4. Ενίσχυση των δεσμών οικογένειας – σχολείου - κοινότητας.

Τομέας Δ' : Ευαισθητοποίησης, Ενημέρωσης και Επιμόρφωσης

(Μέτρα μόρφωσης και επιμόρφωσης)

Κύριοι Στόχοι:

1. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας και των φορέων.
2. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.
3. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε γλωσσοδιδασκτικά, μαθησιακά και ψυχοκοινωνικά θέματα.
4. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του μαθητικού πληθυσμού.
5. Επιτόπια επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε Διαπολιτισμικά Σχολεία.

Τομέας Ε' :, Τεκμηρίωσης, Πληροφόρησης και Υποστήριξης

(Η εγκατάσταση μηχανισμών στήριξης και πληροφόρησης για την εφαρμογή του έργου).

Κύριοι Στόχοι:

1. Ανάπτυξη παιδαγωγικής βιβλιοθήκης και καταγραφή βιβλιογραφίας για τη στήριξη του έργου.
2. Στήριξη σχολικών βιβλιοθηκών.
3. Ανάπτυξη δικτύων – οργανωτικό πλαίσιο.

Τομέας ΣΤ' : Αξιολόγηση

(Η παρακολούθηση κι η αξιολόγηση του έργου).

Κύριοι Στόχοι:

Στόχος του τομέα είναι η συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής όλων των δράσεων του προγράμματος και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για τη βελτίωση των όρων ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Προσδοκώμενα αποτελέσματα της δράσης είναι η πλήρης αποτίμηση των μεταβολών που επέφεραν στην ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών οι επιμέρους δράσεις του προγράμματος.

Αποτελέσματα / προϊόντα κάθε δράσης

<u>Τομέας Α'</u>	
Σειρά θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οδηγός για εκπαιδευτικούς: Θέματα Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης 2. Αξιολόγηση των θεσμών Σχολικής Ένταξης (ΣΠΕ, ΤΥ, ΦΤ) Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών
<u>Τομέας Β'</u>	
Εκπαιδευτικό υλικό για το Νηπιαγωγείο και τις Πρώτες Τάξεις του Δημοτικού	
	Βιβλίο εκπαιδευτικού – νηπιαγωγείο

«Θάλασσα»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Περιοδικό θάλασσα 2. Βιβλίο θάλασσα 3. Επιτραπέζιο παιχνίδι θάλασσα
«Λαϊκή αγορά»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αφίσα της Λαϊκής 2. Αφίσα « Η λαϊκή είναι γεμάτη ζωή » 3. Παιχνίδι ταύτισης με βάση τη μακέτα 4. Αφίσα χάρτης « Η Ελλάδα της Λαϊκής » 5. Επιτραπέζιο παιχνίδι « Η λαϊκή » 6. Παιχνίδι ταύτισης 7. Φυλλάδια εργασίας (3 ομάδες) 8. Επιτραπέζιο παιχνίδι « Ο χάρτης »
«Τεχνολογία»	<ol style="list-style-type: none"> 1.Αφίσα 2.Βιβλίο Τεχνολογίας 3.Βιβλίο Ασκήσεων
«Γεια σας» (εκπαιδευτικό υλικό για το δημοτικό)	<ol style="list-style-type: none"> 1^η Ενότητα – Πρώτη γνωριμία 2^η Ενότητα – Το σχολείο μου 3^η Ενότητα – Η οικογένεια μου 4^η Ενότητα – Η καθημερινή μου ζωή 5^η Ενότητα – Οι προσωπικές μου εμπειρίες

	<p>6^η Ενότητα – Εγώ και οι φίλοι μου</p> <p>7^η Ενότητα – Ο ελεύθερος χρόνος μου</p> <p>8^η Ενότητα & 9^η Ενότητα – Εμείς κι ο κόσμος</p> <p>Αποτελούνται από:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. βιβλίο μαθητή 2. βιβλίο δασκάλου 3. υποστηρικτικό – οπτικοακουστικό υλικό
Εποπτικό υλικό για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας της ελληνικής ως β' γλώσσας	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συμβαίνει στον κόσμο – βιβλίο μαθητή 2. Συμβαίνει στον κόσμο – σημειώσεις δασκάλου 3. Συμβαίνει στον κόσμο – βιντεοκασέτα 4. Λίγα τραγούδια για την τάξη – βιβλίο μαθητή 5. Λίγα τραγούδια για την τάξη – σημειώσεις δασκάλου 6. Λίγα τραγούδια για την τάξη – κασέτα
	<p>Ιστορία της γης Γ' δημοτικού</p> <p>(Companion 3 – Αγγλικά / Αλβανικά / Ρωσικά</p>
Βοηθητικό υλικό για το Γυμνάσιο	<p>Ραψωδίες:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ομήρου Οδύσσεια (ελληνοαλβανικό) 2. Ομήρου Οδύσσεια (ελληνορωσικό)

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Φυσική β' γυμνασίου (αλβανικά) 2. Φυσική β' γυμνασίου (ρωσικά) 3. Χημεία β' γυμνασίου (αλβανικά) 4. Χημεία β' γυμνασίου (ρωσικά) 5. Χημεία γ' Γυμνασίου (αλβανικά) 6. Χημεία γ' Γυμνασίου (ρωσικά) 7. Βιολογία α' γυμνασίου (αλβανικά) 8. Βιολογία α' γυμνασίου (ρωσικά) 9. Γεωγραφία α' γυμνασίου (αλβανικά) 10. Γεωγραφία α' γυμνασίου (ρωσικά)
<p>Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα: γραμματική και ασκήσεις για παιδιά και νέους</p>	<p>Υπόθεση γλώσσα (12 φυλλάδια)</p> <p>Υλικό</p> <p>12 φυλλάδια 50-100 σελίδων, εικονογραφημένα, έγχρωμα</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ουσιαστικό 1 (δικατάληκτα) 2. Ουσιαστικό 2 (τρικατάληκτα, ειδικές περιπτώσεις) 3. Επίθετο 4. Αντωνυμία 5. Ρήμα 1 (Ενεστώτας)

	<p>6. Ρήμα 2 (Υποτακτική)</p> <p>7. Ρήμα 3 (Προστακτική)</p> <p>8. Ρήμα 4 (Μέλλοντας)</p> <p>9. Ρήμα 5 (παρελθόν - ρήματα σε -ω)</p> <p>10. Ρήμα 6 (παρελθόν - ρήματα σε -μαι)</p> <p>11. Κείμενο 1 (α' επίπεδο)</p> <p>12. Κείμενο 2 (β' επίπεδο)</p>
<p>Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα:</p> <p>Εντατικά μαθήματα για μαθητές γυμνασίου</p>	<p>Επίπεδο 1</p> <p>1. Βιβλίο του μαθητή</p> <p>2. Φυλλάδιο εργασιών</p> <p>3. Βιβλίο του εκπαιδευτικού</p> <p>4. CD</p> <p>Επίπεδο 2</p> <p>2.1. Βιβλίο του μαθητή</p> <p>2.2. Φυλλάδιο εργασιών</p> <p>2.3. Βιβλίο του εκπαιδευτικού</p> <p>2.4. CD</p> <p>Επίπεδο 3</p>

	<p>3.1. Βιβλίο μαθητή</p> <p>3.2. Φυλλάδιο εργασιών</p> <p>3.3. Βιβλίο του εκπαιδευτικού</p> <p>3.4. CD</p>
Σειρά θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών	<p>1. Αλβανική και Νεοελληνική-βοήθημα για τον δάσκαλο</p> <p>2. Ρωσική και Νεοελληνική-βοήθημα για τον δάσκαλο</p>
Τεστ	<p>Τα ελληνικά μου για δημ. (κατ.)</p> <p>Τα ελληνικά μου για γυμν. (κατ.)</p> <p>Τα ελληνικά μου για δημ. (εξόδου)</p> <p>Τα ελληνικά μου για γυμν. (εξόδου)</p> <p>Τα ελληνικά μου για δημ. (λύσεις)</p> <p>Τα ελληνικά μου για γυμν. (λύσεις)</p>
Φύση και Γλώσσα	<p>1. Διατροφή CD</p> <p>2. Τα φυτά CD</p> <p>3. Ηλεκτρισμός - Μαγνητισμός CD</p> <p>4. Φως - Φακοί - Όραση CD</p>
Λεξικό	<p>Λέξεις και Εικόνες (Εικονογραφημένο Λεξικό) Ενότητες:</p> <p>1. Τα Φυτά και τα ζώα</p>

	<p>2. Οι Άνθρωποι</p> <p>3. Σώμα και Υγεία</p> <p>4. Καθημερινή ζωή και Γλώσσα</p> <p>5. Τα Τρόφιμα - το Φαγητό</p> <p>6. Η Κατοικία - το Σπίτι</p> <p>7. Τα Ρούχα – το Ντύσιμο</p> <p>8. Τα. Επαγγέλματα</p> <p>9. Ο Ελεύθερος Χρόνος</p> <p>10. Κοινωνική και Πολιτική Ζωή</p> <p>11. Τα Μέσα Μεταφοράς</p>
Σειρά θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών	<p>1. Διαπολιτισμική Μουσική (150 cd) + φυλλάδια</p> <p>2. Cd «Συνάντηση»</p>
<u>Τομέας Γ'</u>	
	Έκθεση για την εφαρμογή προγράμματος Συμβουλευτικής Παρέμβασης – Υποστήριξης
Σειρά θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών	Μελέτη με σκοπό την ψυχοκοινωνική διάσταση της προσαρμογής παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα.

<u>Τομέας Δ'</u>	
Σειρά θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών	<p>1. Δομή και λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων Ελλάδας - Αλβανίας - Ρωσίας</p> <p>2. Αναλυτικά προγράμματα και διδακτικές προσεγγίσεις: Ελλάδα- Αλβανία- Ρωσία</p> <p>3. Εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Ελλάδα - Αλβανία - Ρωσία</p>

II: Γ' ΚΠΣ Σεπτέμβριος 2000-2004

Σκοπός

Με την υλοποίηση του Προγράμματος " Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών" της ενέργειας 1.1.1. του Μέτρου 1.1. του Άξονα Προτεραιότητας Α1, επιχειρείται η βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα μαθητών από πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται από εκπαιδευτική ανισότητα και περιθωριοποίηση.

Οι γενικοί στόχοι του Προγράμματος είναι η αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και την ευρύτερη κοινωνία, η παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και τεχνικών μέσων, η υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες για να μπορούν να βοηθούν τα παιδιά τους να ανταποκρίνονται με πληρότητα στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις καθώς επίσης και η ευαισθητοποίηση των φορέων διοίκησης της εκπαίδευσης ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των από ένταξη πληθυσμών.

Η ένταξη των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών θα υποστηριχθεί με Πράξεις όπως:

1. Η ενίσχυση σχολείων, τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
2. Η βελτίωση, αναπαραγωγή και επέκταση υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

3. Η ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
4. Η δημιουργία δικτύων συνεργατών με εποπτεία σε περιοχές συγκέντρωσης με στόχο τη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας καθώς και των σχολείων εφαρμογής μεταξύ τους.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών στο Πρόγραμμα προβλέπονται παρεμβατικές ενέργειες που αφορούν την οργάνωση και την πιλοτική εφαρμογή μέτρων γλωσσικής, μαθησιακής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, τη συγγραφή και την πειραματική εφαρμογή υποστηρικτικού υλικού, διεξαγωγή επιμορφωτικών δραστηριοτήτων και την ανάπτυξη δικτύων συνεργατών.

Η εκπόνηση της παρεμβατικής πρότασης στηρίχθηκε σε διαπιστώσεις και εμπειρίες από

1. το προηγούμενο πρόγραμμα.
2. την αντιμετώπιση του προβλήματος σε παλαιότερες μεταναστευτικές χώρες.
3. την οργάνωση και τη λειτουργία της ελληνικής εκπαίδευσης και της δυσκολίας στην υιοθέτηση νέων μέτρων και καινοτομιών.

Διατυπώθηκαν γενικές αρχές δράσης, ορίστηκαν άξονες, σημεία προτεραιότητας και μια χρονική σειρά για την παρέμβαση.

Τα μέτρα και οι παρεμβάσεις που προβλέπονται στα πλαίσια του έργου διέπονται από βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

- Έχουν αφετηρία τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της σχολικής κοινότητας και προσβλέπουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφορών που μπορούν να βελτιώσουν τους όρους επικοινωνίας, μάθησης και δράσης για όλους τους μαθητές, γηγενείς και αλλοδαπούς, αναγνωρίζουν την πρόσθετη επιβάρυνση των σχολείων με πολιτισμικά μεικτό πληθυσμό και ειδικά, των μαθητών που αναγκάζονται να μαθαίνουν σε μια δεύτερη / ξένη γλώσσα καθώς και την ανάγκη διαφοροποιημένης αντιμετώπισης τους χωρίς υποβάθμιση των μορφωτικών αξιώσεων διαπερνούν όλο το σχολικό περιβάλλον: πρόγραμμα, μεθόδους διδασκαλίας, αξιολόγηση, παιδαγωγικό κλίμα, χρήση της γλώσσας, σύνθεση του διδακτικού προσωπικού, σχέσεις με τους γονείς κ.ο.κ.

Μεθοδολογία υλοποίησης

Η μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης του έργου προσανατολίζεται στις εμπειρίες και τις Προτάσεις της έρευνας - δράσης: στενή σύνδεση ανάμεσα στην έρευνα και τη πράξη, συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην ερευνητική δραστηριότητα, συμμετοχή των ερευνητών - συνεργατών του προγράμματος σε πρακτικές δραστηριότητες του σχολείου, ανάπτυξη κατάλληλων εργαλείων παρακολούθησης και αξιολόγησης των δραστηριοτήτων και της εξέλιξης των μαθητών από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

1. Όλες οι δραστηριότητες του προγράμματος έχουν παρεμβατικό χαρακτήρα και πρακτικό προσανατολισμό:

- η ερευνητική δραστηριότητα έχει πρακτικούς σκοπούς και προσβλέπει άμεσα στη βελτίωση των όρων δράσης σε τομέα της εκπαίδευσης
- προσφέρεται δυναμική και σταθερή υποστήριξη στους μαθητές διαφοροποιούνται οι σχολικές δραστηριότητες ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών και διευρύνονται διαρκώς οι μορφωτικές δυνατότητες
- προσαρμόζονται τα μέτρα στις ιδιαιτερότητες της περιοχής σχολικής μονάδας : οι ενέργειες ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες της σχολικής μονάδας αλλά δημιουργούνται και οι προϋποθέσεις ώστε να έχουν πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα
- τα μέλη της σχολικής κοινότητας εμπλέκονται άμεσα, ενημερώνουν και ενημερώνονται τακτικά για την πορεία των παρεμβάσεων.

2. Δίνεται έμφαση στην ευελιξία, τη συνέχεια και τη βιωσιμότητα των μέτρων:

- εμμονή στην εφαρμογή ήδη υιοθετημένων μέτρων που κρίθηκαν καταρχήν θετικά όπως τα Τμήματα Υποδοχής και η Ενισχυτική Διδασκαλία, δημιουργία προϋποθέσεων και συμπληρωματικές ρυθμίσεις ώστε να λειτουργούν πιο αποτελεσματικά
- πρόβλεψη για διαφορετικές δέσμες μέτρων για τα Διαπολιτισμικά Σχολεία, τα σχολεία με μεγάλο αριθμό και τα σχολεία με χαμηλό ποσοστό παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών
- συνεργασία με τη διοίκηση και τους συλλόγους εκπαιδευτικών της συνεργαζόμενες σχολικές μονάδες για το καθορισμό και την εφαρμογή των μέτρων που κρίνουν εφικτά κάτω από τις

συγκεκριμένες; Συνθήκες

- συνολική προοπτική για την παρέμβαση: από το νηπιαγωγείο στο Λύκειο με προτίμηση στις συσχετισμένες σχολικές μονάδες ώστε να είναι εφικτή η μείωση των προβλημάτων που δημιουργούνται κατά το πέρασμα από τη μια στην άλλη βαθμίδα, καθώς και η παρακολούθηση της εξέλιξης των παιδιών και η αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων
- δημιουργία δικτύου συνεργατών για τη παρακολούθηση της παρέμβασης μέσα και έξω από τη διοίκηση με επίκεντρο ης Διευθύνσεις Εκπαίδευσης στις οποίες ανήκουν τα συνεργαζόμενα σχολεία.

Οι παρεμβατικές ενέργειες δεν απευθύνονται μόνο σε αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές αλλά και σε γηγενείς μαθητές. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και σε σχολεία με υψηλό αριθμό παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Οι παρεμβατικές ενέργειες καλύπτουν ωστόσο και σχολεία με χαμηλό ποσοστό αλλόφωνων μαθητών με στόχο την έγκαιρη αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων.

Η γεωγραφική κατανομή καλύπτει το σύνολο της χώρας με έμφαση στις περιοχές εκπαιδευτική προτεραιότητας όπου παρατηρούνται υψηλά ποσοστά σχολικής αποτυχίας και διαρροής.

Όλες οι Δράσεις υλοποιούνται παράλληλα και θα καλύψουν το χρονικό διάστημα μέχρι τον Ιούνιο του 2004. Η υλοποίηση θα επιτευχθεί μέσα από συγκεκριμένη μεθοδολογία που ακολουθείται για την αξιοποίηση των προϊόντων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ και μέσα από την εστίαση του νέου έργου στα παρακάτω:

1. Παρέμβαση σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
1. Σχολικές μονάδες ενισχυμένες με προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης,
2. Συμπληρωματική διδασκαλία στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας,
3. Προγράμματα ενίσχυσης της επίδοσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών,
4. Βελτίωση επέκταση και αναπαραγωγή του διδακτικού υλικού για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης,
5. Πιλοτική εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού,

6. Υποστήριξη των διαδικασιών ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
7. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας καθώς και μελών της διοίκησης της εκπαίδευσης,
8. Νέες διδακτικές προσεγγίσεις,
9. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας,
10. Προγράμματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους,
11. Αξιοποίηση του γλωσσικού και πολιτισμικού υπόβαθρου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών,
12. Σχεδιασμός και ανάπτυξη βάσεων δεδομένων και δικτυακών τεχνολογιών (τοπικά και διαδίκτυα) για την υποστήριξη των δράσεων του Προγράμματος,
13. Ανάπτυξη δικτύων συνεργατών με διαρκή επιτόπια παρουσία σε περιοχές συγκέντρωσης του μαθητικού πληθυσμού – στόχου,
14. Ανάπτυξη δικτύων επικοινωνίας μεταξύ των σχολείων όλων των βαθμίδων στα οποία θα εφαρμόζονται οι καινοτομίες και εκείνων από τα οποία προέρχεται ο αντίστοιχος μαθητικός πληθυσμός,
15. Ανάπτυξη συνεργασίας του Έργου με άλλα Έργα που έχουν σαν στόχο την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, την αναμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την παραγωγή σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού,
16. Ανάπτυξη ενδοσχολικών κέντρων υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε περιοχές εκπαιδευτικής προτεραιότητας. Αντίστοιχα κέντρα προβλέπεται να λειτουργήσουν στην ευρύτερη περιοχή σε επίπεδο Δήμων και Κοινοτήτων,
17. Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής όλων των δράσεων του προγράμματος και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για τη βελτίωση των όρων ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Τα αποτελέσματα κάθε δράσης εφαρμογής θα αξιολογηθούν από παιδαγωγική, ψυχολογική και κοινωνική άποψη. Προσδοκώμενα αποτελέσματα της αξιολόγησης είναι η πλήρης αποτίμηση

των μεταβολών που επέφεραν οι δράσεις του προγράμματος συνολικά. Στη φάση αυτή προβλέπεται και εξωτερική αξιολόγηση.

Ωφελούμενοι

Υπεύθυνοι για τη διοίκηση της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και της τεχνικής/επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Σύνολο: 3.500

Μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και της τεχνικής/επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Σύνολο: 15.000

Γονείς και τα συλλογικά τους όργανα, τοπικοί φορείς.

Σχολικές μονάδες

Σύνολο: 400

Προϊόντα που προβλέπεται να παραχθούν

A. Βελτίωση εκπαιδευτικού υλικού αποθηκευμένο σε CD

1. Η Λαϊκή Αγορά (καρτέλες)
2. Η θάλασσα (130 σελ.)
3. Η Οικογένεια (130 σελ.)
4. Η Τεχνολογία (70 σελ.)

Εκπαιδευτική σειρά « ΓΕΙΑ ΣΑΣ » 4 θεματικές ενότητες

Γνωριμία - Περιλαμβάνει:

1. βιβλίο δασκάλου (40 σελ.)
2. βιβλίο μαθητή (160 σελ.)
3. (2) αφίσες
4. η μαγεία της αλφαβήτας (48 καρτέλες)

5. λεξικό 1 (25 σελ.)

6. διαβάζω 1 (12 καρτέλες)

Το Σγολείο μου - Περιλαμβάνει:

1. βιβλίο δασκάλου (250 σελ.) - 2 τεύχη

2. βιβλίο μαθητή (60 σελ.)

3. το παιχνίδι του συλλαβισμού

4. ταξιδεύω εδώ κι εκεί (16 καρτέλες)

5. λεξικό 2 (39 σελ.)

6. διαβάζω 2 (4 μικρά βιβλιαράκια από 12 σελ. το καθένα)

7. 1 αφίσα

Η Οικογένεια μου - Περιλαμβάνει:

1. βιβλίο δασκάλου (200 σελ.)

2. βιβλίο μαθητή (60 σελ.)

3. λεξικό 3 (40 σελ.)

4. διαβάζω 3 (55 σελ.) (2 βιβλία)

5. 1 αφίσα

Η Καθημερινή μου ζωή - Περιλαμβάνει:

1. βιβλίο δασκάλου (200 σελ.)

1.3 βιβλίο μαθητή (60 σελ.)

Εκπαιδευτική σειρά MAZI

(εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας - μαθητές Γυμνασίου)

Περιλαμβάνει:

1. 3 βιβλία του μαθητή (480 σελ.)

2. 3 βιβλία εργασιών (330 σελ.)

3. 3 βιβλία δασκάλου (180 σελ.)

4. και CD - rom

Εκπαιδευτική σειρά Υπόθεση Γλώσσα (γραμματική και ασκήσεις για παιδιά και νέους). Περιλαμβάνει 9 βιβλία εφαρμοσμένης γραμματικής: Ρήμα 1, 2, 3, 4, 5 (360 σελ.)

Ουσιαστικά 1, 2 Επίθετα. Αντωνυμίες.

- Επίθετο
- Ουσιαστικό 1 και 2
- Υποτακτική
- Παρελθόν 1 και 2
- Αντωνυμίες
- Ενεστώτας
- Προστακτική
- Μέλλοντας
- Διαβάζω, Κατανοώ, Δημιουργώ

Διόρθωση/προσαρμογή στο ισχύον Αναλυτικό Πρόγραμμα του βοηθήματος Φυσικής β' Γυμνασίου (170 σελ.)

Βελτίωση, διόρθωση του εικονογραφημένου λεξικού Λέξεις και Εικόνες (280 σελ.)

B. Παραγωγή νέου εκπαιδευτικού υλικού

Εκπαιδευτική ενότητα με θέμα «Ο ελεύθερος χρόνος» για την υποστήριξη νηπίων σ' ένα πολυπολιτισμικό και πολυγλωσσικό περιβάλλον. Περιλαμβάνει:

α) 8 αφίσες με τα εξής θέματα:

- κάθετη τομή πολυκατοικίας

- η παιδική χαρά
- μια γειτονιά
- ο γάμος
- τα βαφτίσια
- τα γενέθλια
- το καρναβάλι
- ο δρόμος

β) 8 παιδαγωγικά παιχνίδια με θέματα συναφή με τις προαναφερθείσες αφίσες

γ) βιβλίων ασκήσεων εμπέδωσης του αντίστοιχου λεξιλογίου (60 σελ.)

δ) βιβλίο με τίτλο παιχνίδια από όλο τον κόσμο (100 σελ.)

ε) βιβλίο με τίτλο παίζουμε; (60 σελ.)

Δημιουργία CD προσέγγισης της διαφορετικότητας μέσα από βιογραφίες παιδιών, τη ζωγραφική, τη φωτογραφία και τον κινηματογράφο (1 cd)

Παιδαγωγικές ενότητες γύρω από την καθημερινή ζωή των μαθητών για την υποστήριξη νηπίων σ' ένα πολυπολιτισμικό και πολυγλωσσικό περιβάλλον. Περιλαμβάνει:

- Η ελιά (60 σελ.)
- Οι δρόμοι των πόλεων (60 σελ.)
- Η παλιά Αθήνα (60 σελ.)
- Τα δόντια (60 σελ.)
- Αρχαία ελληνικά παιχνίδια (60 σελ.)
- Το ημερολόγιο της ζωής (60 σελ.)

Ανάπτυξη και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την Ολυμπιάδα και Παραολυμπιάδα για νήπια και μαθητές μέχρι 12 ετών. Περιλαμβάνει:

α) 2 εικονογραφημένα βιβλία του μαθητή (60 σελ.)

β) βιβλίο του δασκάλου (60 σελ.)

Πολύμορφο διαπολιτισμικό ημερολόγιο (σε μορφή αφίσας)

Ανάπτυξη και παραγωγή πολύμορφου διαπολιτισμικού εορτολογίου

(αφίσα και εγχειρίδιο) (60 σελ.)

Σχεδιασμός και ανάπτυξη επίτομης ιστορίας του πολιτισμού για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας νηπίων και μαθητών μέχρι 12 ετών.

Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υποστηρικτικού διδακτικού υλικού για τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την εφαρμογή του προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης.

Συνοδευτικό υλικό, Λεξικό 4, της σειράς «**Γεια σας**» για την εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (50 σελ.).

Συνοδευτικό υλικό, Διαβάζω 4, της σειράς «**Γεια σας**» για την εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (60 σελ.).

Ακουστικό υλικό (4 CD-rom), για τη σειρά «**Γεια Σας**», (ηχογράφηση διαλόγων, τραγουδιών - ακουστικών ασκήσεων των βιβλίων του μαθητή).

Συμπληρωματικό υλικό για την 4η ενότητα της σειράς «**Γεια Σας**»

1. διαβάζω 4 (55 σελ.) (2 βιβλία)
2. λεξικό 4 (40 σελ.)
3. 1 αφίσα

Εκπαιδευτικό υλικό, με κείμενα, δραστηριότητες και ασκήσεις για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (200 σελ.).

Εγχειρίδιο ενδεικτικής προσέγγισης των παιδαγωγικών αναγκών νεοεισερχόμενων αλλόφωνων νηπίων (120 σελ.).

Τρεις θεματικές ενότητες για τη βελτίωση των γλωσσικών και μαθησιακών δυσκολιών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος της.

Α/βάθμιας εκπαίδευσης. Συνοδεύονται από οπτικοακουστικό υλικό, (video,CD-rom), φυλλάδιο του

εκπαιδευτικού και φυλλάδιο του μαθητή (300 σελ.).

Πολυπολιτισμικό πακέτο με παραμύθια, μύθους και κατασκευές. Συνοδεύεται από οπτικοακουστικό υλικό, φυλλάδιο του εκπαιδευτικού και φυλλάδιο του μαθητή (300 σελ.).

Υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό για τις ανάγκες των πειραματικών προλυκειακών τμημάτων.

Εκπαιδευτική σειρά MAZI (εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας - μαθητές Γυμνασίου)
Περιλαμβάνει:

- Βιβλίο Δασκάλου α', β' (150 σελ.).
- MAZI γ': Βιβλίο του μαθητή (160 σελ.), βιβλίο εργασιών (130 σελ.), CD-rom, Βιβλίο δασκάλου (110 σελ.).
- Συνοδευτικό υλικό με Κείμενα για νέους σε απλά ελληνικά για τη σειρά MAZI: 4 βιβλία με διασκευασμένα και πρωτότυπα κείμενα, στοιχεία και δραστηριότητες κατανόησης (250 σελ.).
- Συνοδευτικό υλικό: Αφίσες για την τάξη για τη σειρά MAZI: 10 εικονογραφημένες αφίσες.
- Εκπαιδευτικό υλικό MAZI – Λύκειο Βιβλίο μαθητή (160 σελ.), βιβλίο δασκάλου (σελ. 100, CD-rom).

Τραγούδια για την τάξη.

Περιλαμβάνει:

- 1 CD – rom και συνοδευτικό βιβλίο (μουσική και κείμενο, μετάφραση, επεξηγήσεις και πληροφορίες για τα κείμενα - αρχάριοι και λίγο προχωρημένοι μαθητές 12-15 χρονών), (150 σελ.).

Υπόθεση Γλώσσα (γραμματική και ασκήσεις για παιδιά και νέους) (400 σελ.):

- Ανάπτυξη, παραγωγή ντοσιέ Διαβάζω - κατανοώ - δημιουργώ - Από το κείμενο στην παραγωγή λόγου (κείμενα, δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου για μαθητές Γυμνασίου).
- Ανάπτυξη, παραγωγή Βιβλίου του Δασκάλου για τη σειρά Υπόθεση Γλώσσα (διδασκτικές

επισημάνσεις, λύσεις).

Σειρά βοηθημάτων για τα μαθήματα του Γυμνασίου:

- Ντοσιέ Βοήθημα Φυσικής γ' (170 σελ.).
- Ντοσιέ Θέματα Ιστορίας (επιλογή βασικών θεμάτων, περιληπτική / οπτικοποιημένη παρουσίαση, δραστηριότητες κατανόησης κειμένων για την ύλη του μαθήματος της Ιστορίας στο Γυμνάσιο) (160 σελ.).
- Ντοσιέ Βοήθημα Γλώσσας Γυμνασίου για το μάθημα «Νεοελληνική Γλώσσα» (α, β', γ' Γυμνασίου): επεξηγηματικά στοιχεία, δραστηριότητες κατάλληλες για αλλόγλωσσους μαθητές.

Εκπαιδευτικό υλικό Ιστορία των Ανθρώπων. Περιλαμβάνει:

- για τη δ' Δημοτικού (Βιβλίο του μαθητή, βιβλίο του δασκάλου, δίγλωσσα συνοδευτικά βιβλία αγγλικά, ρώσικα, αλβανικά 'companions') (200 σελ.).

Επιμορφωτικός οδηγός για τον εκπαιδευτικό με τίτλο « Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης».

Περιλαμβάνει:

- Αλλόγλωσσοι μαθητές στο Νηπιαγωγείο.
- Διδασκαλία με αλλόγλωσσους μαθητές του δημοτικού.
- Διδασκαλία με αλλόγλωσσους μαθητές του γυμνασίου.

Παραγωγή βίντεο με δείγματα εναλλακτικής οργάνωσης της διδασκαλίας σε τάξεις με μικτό μαθητικό πληθυσμό.

Επιμορφωτικό υλικό για εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα προαγωγής ψυχικής υγείας στο σχολικό περιβάλλον και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών (100 σελ.).

Πολύγλωσσος ενημερωτικός οδηγός για γονείς για την κατανόηση της ελληνικής σχολικής πραγματικότητας και κοινωνίας. (3 γλώσσες) (200 σελ.).

Παραγωγή cd – rom/video με εκπαιδευτικό υλικό.

7.10 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/211/3403/Z1 (Φ.Ε.Κ. 48/16.01.2004, τ. Β') : Συγκρότηση και λειτουργία αποκεντρωμένων γραφείων του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχοντας υπόψη:

1. α) τις διατάξεις του άρθρου 34 του Ν. 2413/96 για το σκοπό και το περιεχόμενο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
β) τις διατάξεις του άρθρου 5 του ίδιου Νόμου σύμφωνα με τις οποίες το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.) έχει την ευθύνη και το συντονισμό των προσπαθειών για την έγκυρη και έγκαιρη εκτέλεση των ποικίλων προγραμμάτων και την προσαρμογή αυτών στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες αυτών.
γ) τις διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, περίπτωση γ' του ίδιου Νόμου, σύμφωνα με τις οποίες υποστήριξη του έργου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. γίνεται με τοποθέτηση διοικητικών υπαλλήλων και εκπαιδευτικών, που υπηρετούν με απόσπαση.
2. Την ανάγκη εποπτείας, παρακολούθησης και συντονισμού της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαπολιτισμικής φύσης παρεμβάσεων στα άλλα σχολεία, στα οποία φοιτούν μαθητές με εκπαιδευτικές κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις αυτής της απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:
  - 1) Σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συγκροτείται και λειτουργεί αποκεντρωμένο Γραφείο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.
  - 2) Το Γραφείο λειτουργεί υπό την εποπτεία του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης. Υπεύθυνος αυτού είναι Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. και ο οποίος ασκεί τα καθήκοντα του αυτά παράλληλα με την εκτέλεση των άλλων καθηκόντων του.
  - 3) Σε κάθε Γραφείο αποσπώνται και υπηρετούν επί μία τριετία, που μπορεί να ανανεώνεται, ένας εκπαιδευτικός του κλάδου δασκάλων και ένας εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και

Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόσκληση ενδιαφέροντος και εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

- 4) Τα Γραφεία εποπτεύουν, παρακολουθούν και συντονίζουν την εφαρμογή των προγραμμάτων στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και τη γενικότερη λειτουργία αυτών, καθώς και την εφαρμογή κάθε είδους παρεμβάσεων διαπολιτισμικής φύσης στα άλλα σχολεία στα οποία φοιτούν μαθητές με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες, σύμφωνα με τα καθοριζόμενο με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. και της Ειδικής Γραμματείας Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και συνεργάζονται για το σκοπό αυτό με τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, τα τμήματα επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης αυτών, τους Σχολικούς Συμβούλους κάθε περιοχής, τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και τους Προϊστάμενους Γραφείων εκπαίδευσης και τους Διευθυντές των σχολείων. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7.11 Υπουργική Απόφαση αρ. Φ. 821/27221/116648/Ζ1/15.10.2004 : Πρόσκληση εκπαιδευτικών για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα.

Προκειμένου να γίνει επιλογή τριών (03) εκπαιδευτικών Α/θμιας Εκπ/σης και τριών (03) εκπαιδευτικών Β/θμιας Εκπ/σης για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα από το σχολικό έτος 2004-05, παρακαλούμε για την άμεση κοινοποίηση της πρόσκλησης αυτής και με την ένδειξη του εξαιρετικώς επείγοντος της πρόσκλησης αυτής στα σχολεία της περιοχής αρμοδιότητάς σας για ενημέρωση των εκπαιδευτικών της περιοχής σας.

1. ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

Όσοι από τους εκπαιδευτικούς των δημοσίων σχολείων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης επιθυμούν να αποσπαστούν στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα από το σχολικό έτος 2004-05, πρέπει να υποβάλουν αίτηση και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, μέσω των διευθύνσεων και γραφείων εκπαίδευσης, όπου ανήκουν οργανικά, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από την πρόσκληση αυτή

2. ΠΡΟΣΟΝΤΑ-ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΑΠΟΣΠΑΣΗΣ

1. Υποψήφιοι για απόσπαση στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε στη Θεσσαλονίκη, Πάτρα και Ιωάννινα είναι εκπαιδευτικοί δημοσίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής οι οποίοι:

α) έχουν δεκαετή εκπαιδευτική υπηρεσία σε δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

β) έχουν εμπειρία σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

2. Η απόσπαση των εκπαιδευτικών γίνεται για τρία (3) συνεχή σχολικά έτη, με δυνατότητα μιας μόνο παράτασης για άλλα τρία (3) έτη με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από σχετική εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

3. ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

1. Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων πρέπει να υποβληθούν στις αρμόδιες διευθύνσεις και γραφεία εκπαίδευσης μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την τελευταία δημοσίευση στις εφημερίδες (λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία με την οποία πρωτοκολλήθηκε η αίτηση στην αρμόδια Δ/νση ή στο Γραφείο Εκπ/σης). Αιτήσεις εκπρόθεσμες ή αιτήσεις οι οποίες υποβάλλονται απευθείας στην Κ.Υ του ΥΠ.Ε.Π.Θ απορρίπτονται.

2. Οι διευθύνσεις και γραφεία εκπαίδευσης πρέπει να υποβάλουν τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων στη Διεύθυνση Π.Ο.Δ.Ε του ΥΠ.Ε.Π.Θ. μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων στην αρμόδια Δ/νση ή στο Γραφείο Εκπ/σης.

4. ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΑΙΤΗΣΗΣ-ΥΠΟΒΟΛΗ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ

1. Η έντυπη αίτηση (συνημμένο υπόδειγμα) συμπληρώνεται από τους ενδιαφερομένους με ευανάγνωστα γράμματα.

Αιτήσεις χωρίς ημερομηνία και υπογραφή του ενδιαφερομένου, χωρίς σφραγίδα και ημερομηνία πρωτοκόλλου της διεύθυνσης ή του γραφείου εκπαίδευσης ή χωρίς ημερομηνία θεώρησης και υπογραφής του προϊσταμένου της οικείας διεύθυνσης ή γραφείου εκπαίδευσης απορρίπτονται.

Στην αίτηση δηλώνεται από τον εκπαιδευτικό ένα (1) αποκεντρωμένο γραφείο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε

2. Με την αίτηση υποβάλλεται από τον υποψήφιο βεβαίωση για την εμπειρία του σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ & ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι διευθύνσεις και τα γραφεία εκπαίδευσης εφοδιάζουν τους εκπαιδευτικούς της περιοχής αρμοδιότητάς τους με έντυπες αιτήσεις (επισυνάπτονται), συγκεντρώνουν τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων, ελέγχουν την ακρίβεια και πληρότητα των δηλουμένων στοιχείων, ελέγχουν αν με τις αιτήσεις τους συνυποβάλλονται και οι βεβαιώσεις για την εμπειρία τους σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, προβαίνουν στη θεώρηση των αιτήσεων και τις υποβάλλουν στην αρμόδια Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών & Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε) του ΥΠ.Ε.Π.Θ. μέσα στην ορισθείσα προθεσμία.

Επιστούμε ιδιαίτερα την προσοχή των Προϊσταμένων διευθύνσεων και γραφείων εκπαίδευσης στον έλεγχο της ακρίβειας των δηλουμένων στοιχείων, επειδή τηρούν τους ατομικούς υπηρεσιακούς φακέλους των εκπαιδευτικών.

6. ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Οι αιτήσεις θα εξεταστούν από το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, το οποίο θα εισηγηθεί για την απόσπασή τους στα αποκεντρωμένα Γραφεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε

Η περίληψη της παρούσας θα δημοσιευθεί στις εφημερίδες Καθημερινή, Μακεδονία, Πελοπόννησος, Πρωινός Λόγος μία φορά. Η σχετική δαπάνη θα βαρύνει το φορέα 19-140 ΚΑΕ 0841.

7.12 Παρουσίαση στοιχείων του Προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση» για την περίοδο 2006-2008.⁸

Τίτλος έργου:

«Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση»

Λοιπά στοιχεία:

- Μέτρο: Βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ατόμων ειδικών κατηγοριών.
- Ενέργεια: Προγράμματα ένταξης παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Κατηγορία Πράξης: Ένταξη των παιδιών των ομάδων – στόχων: μουσουλμάνων, τσιγγάνων, παλιννοστούντων, αλλοδαπών, ομογενών στο σχολείο.

Φορέας υλοποίησης:

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διαδικασία ανάθεσης:

Το έργο ανατέθηκε στο ΕΚΠΑ μετά από πρόσκληση της ΕΥΔ. Ανάθεση μετά από δημόσια προκήρυξη και αξιολόγηση.

Επιστημονικός/οί υπεύθυνος/οι:

Ιωάννης Καρακώστας, Καθηγητής Αστικού Δικαίου Νμικής Σχολής, Αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών

---

⁸ Στη φάση αυτή πραγματοποιήθηκαν επίσης, ανάλογα προγράμματα για την ένταξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών παιδιών για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, των τσιγγανοπαίδων και των μουσουλμανοπαίδων (http://www.ypepth.gr/el_ec_page200.htm).

Διάρκεια:

Η διάρκεια του έργου ήταν 34 μήνες.

Έναρξη / λήξη:

Η έναρξη του Έργου πραγματοποιήθηκε στις 23/01/2006. Το Έργο έληξε στις 31/10/2008:

Προϋπολογισμός (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο):

- Συνολικός Προϋπολογισμός Έργου: 11.300.000,00€

Συνολικός αριθμός συνεργατών που έλαβαν μέρος στην εφαρμογή του έργου:

Ο συνολικός αριθμός των συνεργατών που έλαβαν μέρος στην εφαρμογή του έργου ήταν 1.000 συνεργάτες.

Συγκεκριμένα απασχολήθηκαν ως:

- Επιστημονικοί Συνεργάτες
- Επιμορφωτές
- Ψυχολόγοι
- Ειδικοί Συνεργάτες (υλικοτεχνική υποστήριξη)
- Εκπαιδευτικοί (Δάσκαλοι – Νηπιαγωγοί - Φιλολόγοι)
- Γραμματειακή υποστήριξη.

Αριθμός συνεργατών που ήταν μέλη του πληθυσμού στόχου:

Ο αριθμός των συνεργατών που ήταν μέλη του πληθυσμού στόχου ήταν 62 άτομα.

Οι συνεργάτες αυτοί συμμετείχαν:

- σε διαπολιτισμικές δράσεις.
- σε επιμορφωτικές δράσεις.
- στην τροποποίηση και παραγωγή του βοηθητικού υλικού του Προγράμματος.

Συνολικός αριθμός του μαθητικού πληθυσμού στόχου:

Ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στα δημόσια σχολεία Α/θμιας Εκπαίδευσης της Ελλάδας ήταν 70.000.

Συνολικός αριθμός μαθητών του πληθυσμού στόχου στους οποίους απευθύνθηκε το έργο:

Το έργο απευθύνθηκε άμεσα σε 10.734 μαθητές (αλλοδαπούς και παλιννοστούντες) οι οποίοι μετείχαν στα 1.716 τμήματα παρέμβασης των 600 σχολικών μονάδων με τις οποίες συνεργαστήκαμε.

Συνολικός αριθμός μαθητών του πληθυσμού στόχου που κρίνεται ότι ωφελήθηκαν από το έργο:

Ο συνολικός αριθμός αλλοδαπών & παλιννοστούντων μαθητών του πληθυσμού στόχου, που κρίνεται ότι ωφελήθηκαν από το έργο, ήταν 18.193 - από τις 600, σχολικές μονάδες που συμμετείχαν. Από τους 18.193 μαθητές που ωφελήθηκαν από το έργο, οι 15.741 ήταν αλλοδαποί και 2.498 παλιννοστούντες.

Το γεγονός ότι διαπιστώνεται αυξημένος αριθμός ωφελουμένων από το έργο σε σχέση με αυτούς που απευθύνθηκε το έργο, προκύπτει από το γεγονός ότι υπήρχαν και μαθητές στις 600 μονάδες που, αν και δεν μετείχαν στα Τμήματα Υποστήριξης, έλαβαν το υποστηρικτικό υλικό ή μετείχαν αποσπασματικά στις υπόλοιπες δράσεις του Προγράμματος.

Συνολικός αριθμός εκπαιδευτικών εργαζομένων σε σχολεία με μαθητές του πληθυσμού στόχου που επιμορφώθηκαν από το έργο και συνολικός αριθμός ωρών επιμόρφωσης ανά ακαδημαϊκό έτος:

1. Αριθμός εκπαιδευτικών που επιμορφώθηκαν ανά ακαδημαϊκό έτος:
  - 2006: 1399 εκπαιδευτικοί
  - 2007: 8.064 εκπαιδευτικοί
  - 2008: 6.645 εκπαιδευτικοί
2. Συνολικός αριθμός επιμόρφωσης ανά ακαδημαϊκό έτος:
  - 2006: 99 ώρες επιμόρφωσης
  - 2007: 811 ώρες επιμόρφωσης
  - 2008: 403 ώρες επιμόρφωσης

Σύντομη περιγραφή των εκπαιδευτικών προβλημάτων του μαθητικού πληθυσμού στόχου:

Η γνωστική παρακαταθήκη των δύο προηγούμενων περιόδων του Προγράμματος 1997-2000 και 2002-2004 στάθηκε πολύ σημαντική για τη δημιουργία των εργαλείων εκείνων που ανιχνεύουν τόσο τα προβλήματα και τις δυσκολίες των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών όσο και στην αποτελεσματική τους επίλυση. Παρόλη την αποτελεσματική παρέμβαση του έργου, υπήρχαν δυσκολίες που εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές εξαιτίας της ελλειψης ενός θεσμοθετημένου και νομικού πλαισίου.

Η ομοιότητα των προβλημάτων που διαπιστώθηκαν με αυτά των δύο προηγούμενων περιόδων ήταν απόρροια της αποσπασματικότητας του έργου και της διακοπής του. Παραθέτουμε επιγραμματικά και κωδικοποιημένα τα ακόλουθα προβλήματα του μαθητικού πληθυσμού στόχου.

- Η σχολική αποτυχία των παλιννοστούντων και αλλοδαπών ήταν το κυρίαρχο πρόβλημα καθώς δεν είχαν τα κατάλληλα γνωστικά εργαλεία για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σχολικής ύλης η οποία ήταν προσαρμοσμένη στις ανάγκες μόνο των ελλήνων μαθητών.
- Η ύλη και τα σχολικά εγχειρίδια δεν ήταν φιλικά και προσιτά στους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές. Υπήρχε έντονο πρόβλημα στην παραγωγή ειδικού διδακτικού και εποπτικού υλικού για τη λυκειακή βαθμίδα αλλά και για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας. Το γεγονός ότι δυσκολεύονταν, τους ωθούσε και στη διακοπή της φοίτησής τους. Η σχολική αυτή διαρροή εντοπιζόταν κυρίως στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρατηρούνταν υψηλά ποσοστά.
- Στο γεγονός αυτό συνέτεινε και η περιθωριοποίησή τους καθώς και η ρατσιστική αντιμετώπιση από τους γηγενείς μαθητές και πολύ συχνά, όπως διαπιστώθηκε, και από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Σύντομη περιγραφή του έργου:

Επιδίωξη του Προγράμματος κατά την περίοδο 2006-2008 ήταν να επανεξετάσει τους θεσμούς ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών ως προς την αποτελεσματικότητά τους, ώστε να επιτευχθεί ουσιαστικότερη συνεκπαίδευση μαθητών με ανομοιογενές γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο στο πλαίσιο του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος.

Γενικός σκοπός του Προγράμματος υπήρξε εξ αρχής η αναβάθμιση των σχολικών μονάδων και η ένταξη των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών και των οικογενειών τους στην ελληνική κοινωνία, γι' αυτό και προβλέπονταν εκτός όλων των άλλων και δράσεις σύνδεσης σχολείου –

οικογένειας. Αλλά και στο σύνολό του το Πρόγραμμα είχε σαφώς πρακτικό προσανατολισμό, επιχειρώντας να στηρίξει πολλά σχολεία με τη δημιουργία νέων παιδαγωγικών και διδακτικών προτάσεων, με τη χρησιμοποίηση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, καθώς και με ποικιλία εκπαιδευτικών μέσων, με οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων και συγγραφή νέου εκπαιδευτικού υλικού.

Η Επιστημονική Επιτροπή του Έργου επικεντρώθηκε περισσότερο στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την αύξηση των σχολικών μονάδων για να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της ελληνικής κοινωνίας και στις ανάγκες του ελληνικού σχολείου. Δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην πράξη και στη σχολική μονάδα, σε μια προσπάθεια κάλυψης των στόχων σε μεγαλύτερη κλίμακα. Έτσι, ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών, ανέλαβε τη διδασκαλία στα Τμήματα Γλωσσικής Στήριξης και τα Φροντιστηριακά Τμήματα. Υπήρξε συνεργασία με δημόσιους φορείς, όπως είναι οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και τα αρμόδια τμήματα της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας. Οι υπεύθυνοι του Προγράμματος:

1. ανέλαβαν την παιδαγωγική και διδακτική ενημέρωση μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικών·
2. βοήθησαν τα σχολεία στην ανίχνευση των μαθησιακών αναγκών των αλλόγλωσσων μαθητών και στην κατάταξή τους σε κατάλληλο πλαίσιο υποστήριξης·
3. προμήθευσαν τα συνεργαζόμενα σχολεία με εκπαιδευτικό υλικό και ενημέρωσαν τους εκπαιδευτικούς για τις δυνατότητες αξιοποίησής του·
4. δημιούργησαν ένα δίκτυο συνεργασίας, ούτως ώστε να φθάσουν οι δράσεις του έργου σε όσο το δυνατόν περισσότερα σχολεία σε ολόκληρη την επικράτεια και, τέλος,
5. διεύρυναν την επιστημονική στελέχωση του έργου με συνεργάτες από άλλα πανεπιστήμια.

Δράσεις που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων απευθυνόμενες στο μαθητικό πληθυσμό στόχου:

Το πρόγραμμα σχεδίασε και υλοποίησε μια σειρά από τις κάτωθι δράσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παλιννοτούντων και αλλοδαπών μαθητών:

Πρώτος Άξονας: Εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας

Στο πλαίσιο του Προγράμματος τρία ήταν τα βασικά στάδια, στα οποία εντάσσονταν τα μέτρα

υποστήριξης για την εκμάθηση της γλώσσας:

A) Το αρχικό στάδιο εκμάθησης της γλώσσας, κατά την είσοδο του αλλόφωνου μαθητή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, οπότε προτεινόταν η *εντατική διδασκαλία της γλώσσας*, με στόχο την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων γλωσσικής επικοινωνίας και δεξιοτήτων χειρισμού της γλώσσας ως οργάνου σχολικής μάθησης αλλά και μέσου κοινωνικής και πολιτισμικής δραστηριοποίησης,

B) Το στάδιο *ενίσχυσης της γλώσσας*, στο πλαίσιο του σχολικού αναλυτικού προγράμματος κατά τη διάρκεια του οποίου διευρύνονταν οι γλωσσικές δεξιότητες των μαθητών μέσα από παράλληλα τμήματα υποστήριξης, με στόχο την ανάπτυξη σύνθετων και εξειδικευμένων δεξιοτήτων χειρισμού της γλώσσας ως οργάνου σχολικής μάθησης,

Γ) Το στάδιο της *εξατομικευμένης ενίσχυσης της γλώσσας* σε σχέση πλέον με τις ανάγκες των μαθημάτων του σχολικού αναλυτικού προγράμματος, ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στην 'πρόκληση' γλώσσα – μάθηση – γνωστικό αντικείμενο.

Δεύτερος Άξονας: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας

Στους στόχους της επιμόρφωσης συγκαταλέγονταν οι εξής δράσεις:

- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας για τις σύγχρονες απαιτήσεις της πολυπολιτισμικής κοινωνίας και τις συνέπειες που προκύπτουν για την εκπαίδευση και το σχολείο·
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης σε θέματα που αφορούν στις θεωρητικές και πρακτικές όψεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης·
- ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα παιδαγωγικής, διδακτικής και μεθοδολογίας, ούτως ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις πολυπολιτισμικών τάξεων σχετικά με τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας·
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών για τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα καθώς και εκείνα τα προβλήματα συμπεριφοράς παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών με στόχο την ομαλή ένταξη και κοινωνικοποίησή τους·
- δημιουργία προϋποθέσεων που θα διασφαλίσουν την ομαλή σχολική και κοινωνική λειτουργία των σχολικών μονάδων·

- ενημέρωση των διοικητικών στελεχών της εκπαίδευσης και των σχολικών συμβούλων σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στις σχολικές μονάδες και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν
- προώθηση συντονισμένων παρεμβατικών ενεργειών σε επίπεδο σχολικών μονάδων αλλά και σε επίπεδο διοίκησης.

Τρίτος Άξονας: Ψυχοκοινωνική υποστήριξη εκπαιδευτικών, μαθητών και των οικογενειών τους

Στο πλαίσιο του Έργου πραγματοποιήθηκε εξειδικευμένη κατάρτιση εκπαιδευτικών για την εφαρμογή της δράσης Προγράμματος “Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Παρέμβαση σε επίπεδο συστήματος” για την ψυχοκοινωνική στήριξη αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών.

Το Πρόγραμμα αυτό στόχευε στην ενδυνάμωση της συμβουλευτικής διάστασης του ρόλου των εκπαιδευτικών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της σύγχρονης σχολικής τάξης, και στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών, την ευαισθητοποίησή τους και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε θέματα επικοινωνίας, διαπολιτισμικής κατανόησης και συνεργασίας. Επιπλέον, αποσκοπούσε στη διαμόρφωση ενός θετικού κλίματος και την προαγωγή της ψυχικής υγείας στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος, διευκολύνοντας τόσο τη μαθησιακή διαδικασία, όσο και τη γενικότερη προσαρμογή των μαθητών στη σχολική ζωή, καθώς και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Το Πρόγραμμα βασιζόταν στις σύγχρονες τάσεις της σχολικής ψυχολογίας και στις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις. Επιπλέον, στηρίχθηκε στις νεότερες θεωρήσεις για τα διαφορετικά μοντέλα της συμβουλευτικής, της διαλεκτικής ψυχολογικής συμβουλευτικής και της πολλαπλής νοημοσύνης στοχεύοντας στη διαμόρφωση μιας ατμόσφαιρας αμοιβαίου σεβασμού και αποδοχής και στη διευκόλυνση της συνεργασίας μέσα στην τάξη και τη σχολική κοινότητα.

Τέταρτος Άξονας: Παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

Για να επιτευχθούν, λοιπόν, στόχοι, όπως η βελτίωση της μαθησιακής πορείας της ομάδας-στόχου και η αποφυγή ενδεχόμενης σχολικής διαρροής, λόγω αδυναμίας επικοινωνίας στη γλώσσα της χώρας υποδοχής, αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Έργου εξειδικευμένο εκπαιδευτικό υποστηρικτικό υλικό, μέσω του οποίου επιτυγχάνεται:

- η ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας
- η ενίσχυση της διαπολιτισμικής ικανότητας των μαθητών

- η ενίσχυση της διάθεσης για επικοινωνία και η προώθηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας
- η ενίσχυση του συναισθηματικού κόσμου του μαθητή
- η διεύρυνση του γνωστικού πεδίου των μαθητών
- η γνωριμία τους με την ελληνική πραγματικότητα.

Σημειώνουμε εδώ ότι το εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί τα τελευταία χρόνια από το Πρόγραμμα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα αναγκών των μαθητών από την προσχολική βαθμίδα έως και το λύκειο, προσπάθεια η οποία επιχειρείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Πρώτη φορά παράγεται υλικό το οποίο απευθύνεται σε αυτές τις ηλικίες και διακρίνεται τόσο για την ποιότητά του, όσο και για την ποσότητα, στην οποία αναπαράγεται.

Ώρες ανά εβδομάδα του σχολικού έτους που διήρκεσαν οι δράσεις προς μαθητές και σύνολο ωρών κατ' έτος και σύνολο στη διάρκεια του έργου:

1. Ώρες ανά εβδομάδα του σχολικού έτους που διήρκεσαν οι δράσεις προς μαθητές:

2006 – 2007: 15 ώρες μέσο όρο ανά εκπαιδευτικό

2007 - 2008: 15 ώρες μέσο όρο ανά εκπαιδευτικό

2. Σύνολο ωρών κατ' έτος:

2006 - 2007: 184.380 ώρες

2007 - 2008: 348.300 ώρες

3. Σύνολο ωρών στη διάρκεια του έργου:

Συνολικός αριθμός ωρών που διήρκεσαν οι δράσεις προς μαθητές για την περίοδο 2006 – 2008: 532.680 ώρες.

Δράσεις που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στους γονείς και την ομάδα του μαθητικού πληθυσμού στόχου:

Το Πρόγραμμα σχεδίασε και υλοποίησε, όπως αναφέραμε και στον προηγούμενο άξονα της παρούσας έκθεσης δράσεις για την ομάδα μαθητικού πληθυσμού στόχου. Στη συνέχεια παραθέτουμε επιγραμματικά τις δράσεις που απευθύνονταν στους γονείς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους:

1. Ο Άξονας Α του Προγράμματος που περιλάμβανε την παρέμβαση στο σχολείο και αφορούσε στην ενίσχυση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, περιλάμβανε δράσεις που συνέδεαν

το σχολείο με την οικογένεια και την κοινότητα για την ομαλή ένταξή τους στο ελληνικό κοινωνικό γίγνεσθαι.

2. Ο Άξονας Γ του Προγράμματος, που περιλάμβανε την Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη, είχε ως στόχο - εκτός των άλλων:

- τη συμβουλευτική υποστήριξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες και δυσκολίες προσαρμογής με σκοπό τη διευκόλυνση της οπρσαρμογής τους στο κανονικό σχολείο καθώς και των οικογενειών τους στην ελληνική κοινότητα και κοινωνία.
- την ενημέρωση και συμβουλευτική στήριξη γονέων για θέματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των μαθητών και συνεργασίας οικογένειας-σχολείου –κοινότητας.

Λοιπές δράσεις:

Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Α/θμια Εκπαίδευση» σχεδίασε και υλοποίησε μια σειρά από ενισχυτικές δράσεις προκειμένου να υποστηρίξουν τα - όποια ενδεχομένως - ελλείμματα δημιουργούνταν. Παραθέτουμε επιγραμματικά τα κάτωθι:

- *Δίκτυο υποστήριξης δράσεων του έργου σε τοπικό επίπεδο.* Στο πλαίσιο αυτό προβλεπόταν η συμμετοχή του δικτύου τοπικών συνεργατών:
  - a. για την οργάνωση σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης,
  - b. για την οργάνωση των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας,
  - c. για την οργάνωση των θερινών τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας,
  - d. για τη διανομή του διδακτικού υλικού σε σχολεία,
  - e. για τη διανομή επιμορφωτικού υλικού σε εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης και
  - f. για την υποστήριξη του προγράμματος σε πανελλαδική κλίμακα δημιουργήθηκε δίκτυο 115 περίπου συνεργατών με γεωγραφική διασπορά
- *Δίκτυο υποστήριξης συντονισμού και εποπτείας.* Στο πλαίσιο αυτό προβλεπόταν ο συντονισμός και η εποπτεία του Προγράμματος, ο συντονισμός και η εποπτεία των σεμιναρίων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, των στελεχών της εκπαίδευσης, των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, της διοργάνωσης συνεδρίων και ημερίδων, της διανομής διδακτικού

εκπαιδευτικού υλικού, της διανομής επιμορφωτικού υλικού σε εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης.

- *Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.* Στο πλαίσιο αυτό προβλεπόταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως πολλαπλασιαστών των ιδεών του Προγράμματος για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης προβλεπόταν να γίνει με τη βοήθεια των τοπικών συνεργατών του Προγράμματος • προβλέπονταν, επίσης, η διανομή διδακτικού υλικού για την ευαισθητοποίηση των γονέων ως τμήματος της κοινής γνώμης, η διανομή επιμορφωτικού υλικού σε εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης ως πολλαπλασιαστών των ιδεών του Προγράμματος στην κοινή γνώμη και η ενεργοποίηση του δικτύου των τοπικών συνεργατών για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

Αποτελέσματα της κάθε δράσης (συμπεριλαμβανομένων των επιμορφωτικών δράσεων και της παραγωγής εκπαιδευτικών υλικών) ως προς: (α) Επιτεύγματα / αλλαγές, (β) Δυσκολίες / στόχοι που δεν μπόρεσαν να επιτευχθούν:

Τα επιτεύγματα αλλά και οι δυσκολίες του έργου αποτυπώνονται ως εξής:

Όσον αφορά στη σχολική παρέμβαση διαπιστώθηκε η επίτευξη των στόχων του έργου. Όπως προκύπτει από την αξιολόγηση του Προγράμματος, οι μαθητές που ρωτήθηκαν παραδέχονται ότι ωφελήθηκαν από αυτήν τη δράση, ιδιαίτερα στον τομέα της βελτίωσης της χρήσης της ελληνικής γλώσσας τόσο στο γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο. Παραδέχονται, όμως, σε πολύ υψηλά ποσοστά ότι ωφελήθηκαν και σε άλλους τομείς όπως είναι τα υπόλοιπα σχολικά μαθήματα (έμμεση βοήθεια λόγω βελτίωσης της ικανότητας μελέτης), η γενικότερη συμμετοχή στη σχολική ζωή, η ανάπτυξη φιλικών δεσμών με τους συμμαθητές τους και η γενική βελτίωση της ψυχολογίας τους (είναι πιο χαρούμενοι, νιώθουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση κτλ.). Το ίδιο ισχύει και για τους εκπαιδευτικούς και για τους γονείς των μαθητών. Οι θετικές γνώμες για τη βοήθεια που προσέφερε η φοίτηση σε τμήματα γλωσσικής στήριξης, καθώς και σε φροντιστηριακά τμήματα υπερισχύουν κατά τρόπο συντριπτικό σε όλες τις περιπτώσεις.

Η αξία της βοήθειας αυτής αυξάνεται ακόμη περισσότερο, αν ληφθεί υπόψη ότι τα περισσότερα από τα παιδιά των αλλοδαπών και παλιννοστούντων δεν έχουν επαρκή βοήθεια στο σπίτι, όπως προέκυψε από τις αναλύσεις των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από τους γονείς.

Όσον αφορά στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών, φαίνεται ότι λειτούργησε ικανοποιητικά

μόνο στην περιοχή της Αττικής, όπου έγινε σοβαρή προσπάθεια από τους υπευθύνους του αντίστοιχου Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας. Στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας και ιδιαίτερα στις απομακρυσμένες από τα μεγάλα αστικά κέντρα η υλοποίηση του άξονα αυτού του αξιολογούμενου Προγράμματος υπήρξε προβληματική. Κύρια αιτία της κατάστασής αυτής είναι η απουσία ειδικευμένου προσωπικού (ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και ειδικών παιδαγωγών) στις περισσότερες περιοχές της χώρας. Από την άλλη πλευρά η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη τέτοιου είδους δραστηριοτήτων αδυνατούσε να καλύψει το κενό αυτό που απαιτεί ειδικές επιστημονικές γνώσεις και σχετική εμπειρία.

Επιπλέον, υπάρχει πρόβλημα στη συνεργασία του σχολείου με τους γονείς των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. Τη δυσκολία αυτή αποδίδουν ορισμένοι εκπαιδευτικοί στο γεγονός ότι οι γονείς εργάζονται και δεν μπορούν να επισκέπτονται το σχολείο, ενώ άλλοι την αποδίδουν στην έλλειψη ενδιαφέροντος που κατά τη γνώμη τους δείχνουν οι γονείς και άλλοι σε άλλα προβλήματα. Κατά τη δική μας άποψη σημαντική δυσκολία στη συνεργασία σχολείου και γονέων των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών διαδραματίζει και η δυσκολία χειρισμού - από μερικούς τουλάχιστον - της ελληνικής γλώσσας και το αίσθημα της κοινωνικής μειονεξίας που βιώνουν κάποιοι από αυτούς. Οι ελλείψεις που παρατηρήθηκαν στον τομέα των διαπολιτισμικών εκδηλώσεων που θα έδιναν στους γονείς την ευκαιρία πολιτισμικής γνωριμίας και αλληλεπίδρασης με τους άλλους δεν ευνόησαν αυτή τη συνεργασία αλλοδαπών γονέων και σχολικής κοινότητας.

Όσον αφορά στο διδακτικό υλικό που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος, θεωρήθηκε από τους περισσότερους των εμπλεκομένων στην εφαρμογή του και των αποδεκτών του ως πολύ καλό, με την εξαίρεση εκείνου που προοριζόταν για το Νηπιαγωγείο για το οποίο φαίνεται ότι υπάρχουν ενστάσεις από πλευράς των νηπιαγωγών ότι δεν ήταν καλά προσαρμοσμένο στην ηλικία των παιδιών της προσχολικής αγωγής.

Η αποδοχή του διδακτικού υλικού ήταν τόσο καλή, ώστε από τους Σχολικούς Συμβούλους, αλλά και από διευθυντές των σχολικών μονάδων ζητήθηκε να δίνεται και στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι δεν είχαν λάβει μέρος στο Πρόγραμμα.

Σε ό,τι αφορά στην επιμόρφωση, υπήρξε ιδιαίτερη ικανοποίηση η οποία εκφράζεται για τα σεμινάρια που με βιωματικά εργαστήρια ανέλυσαν στους επιμορφωθέντες θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για τα οποία δεν διέθεταν προηγούμενη σχετική κατάρτιση και εμπειρία. όπως και για θεματικές της

επιμόρφωσης που αφορούσαν στη διδασκαλία της γλώσσας, στην αντιμετώπιση προβλημάτων των αλλοδαπών μαθητών, στην αξιολόγηση του Προγράμματος και στη διδακτική μεθοδολογία και τη χρήση του διδακτικού υλικού.

Σύντομη γενική αποτίμηση του έργου (ως προς τα ως άνω α και β):

Το Πρόγραμμα Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών κάλυψε σημαντικές ανάγκες της ελληνικής εκπαίδευσης, οι οποίες αυξάνονται καθημερινά με επιταχυνόμενο ρυθμό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στο σύνολο των αντίστοιχων αναγκών, οι οποίες είναι πολύ μεγάλες.

Το Πρόγραμμα συνέβαλε σημαντικά στη απόκτηση εμπειρίας για την εφαρμογή στην ελληνική εκπαιδευτική πράξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με βάση την οποία μπορούν να δημιουργηθούν στο άμεσο μέλλον μονιμότερες δομές, οργανικά ενταγμένες στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδος. Η δημιουργία των δομών αυτών θα δώσει κάποια λύση στο οξύ πρόβλημα της εκπαίδευσης των παιδιών των αλλοδαπών, την οποία το Πρόγραμμα αδυνατεί από τη φύση και το χαρακτήρα της περιορισμένης εφαρμογής του να προσφέρει.

Οι σκοποί και οι στόχοι του Προγράμματος ήταν σαφείς. Τα μέσα που διατέθηκαν και ιδιαίτερα οι οικονομικοί πόροι θα μπορούσαν να είναι περισσότερα. Παρ' όλα αυτά οι βασικές επιδιώξεις του Προγράμματος επιτεύχθηκαν σε ποσοτικό επίπεδο και, κατά μεγάλο μέρος και σε ποιοτικό, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω βελτιώσεων και αύξησης της αποτελεσματικότητάς του.

Οι διαδικασίες εφαρμογής του μπορούν να θεωρηθούν επιτυχημένες, αν και προσέκρουσαν πολλές φορές στη δυσκαμψία και τις δυσλειτουργίες της γραφειοκρατίας που χαρακτηρίζει την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Τα αποτελέσματα του Προγράμματος κρίνονται ικανοποιητικά, αν και λείπουν στοιχεία σχετικά με την αξιολόγηση της προόδου των μαθητών που το παρακολούθησαν και τη βελτίωση που σημείωσαν τόσο στον τομέα της χρήσης του ελληνικού προφορικού και γραπτού λόγου όσο και στους τομείς και των υπόλοιπων μαθημάτων.

Συνεκτιμώντας όλα αυτά, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι πρόκειται για ένα αξιόλογο εκπαιδευτικό Πρόγραμμα που μπορεί να αποτελέσει βάση για καινοτομίες στο πεδίο της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, το οποίο υλοποιήθηκε με σχετική επιτυχία, παρά τις δυσκολίες και κάποια προβλήματα

που υπήρξαν.

Στη θετική αυτή έκβαση του Προγράμματος συνέβαλαν όλοι οι παράγοντες που ενεπλάκησαν σ' αυτό, οι οποίοι εργάστηκαν με ζήλο και επέδειξαν εξαιρετικό ενδιαφέρον για τα προβλήματα εκπαίδευσης των παιδιών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών.

Δημοσιότητα του έργου:

Στο πλαίσιο της δημοσιότητας του Έργου οργανώθηκαν και συντονίστηκαν παρεμβάσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στις τοπικές κοινωνίες, για την αύξηση της αποδοχής και της διεισδυτικότητας του προγράμματος, με άμεση εμπλοκή των κοινωνικών φορέων που ασχολούνται με θέματα κοινωνικής ενσωμάτωσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων.

Πιο αναλυτικά πραγματοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

1. Δημιουργήθηκε και αξιοποιήθηκε το διαδραστικό υλικό (από όλους τους εμπλεκόμενους - μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς) σε όλα τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας.

α) Web site, β) Έντυπο Newsletter για γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές, γ) MME (ραδιόφωνο, εφημερίδες)

Στο πλαίσιο αυτό προβλεπόταν η οργάνωση μικτών ομάδων (παιδιά αλλοδαπών και Ελλήνων) στις οποίες δινόταν ένα θέμα να επεξεργαστούν και να παραγάγουν περιεχόμενο. Το θέμα ήταν σχετικό με τους στόχους του έργου και καθοριζόταν σε συνεργασία με τους συνεργάτες και τεχνικούς κάθε μέσου (τηλεόραση, βίντεο, έντυπο) ενώ στη συνέχεια θα παραγόταν το αντίστοιχο προϊόν (βίντεο, ηχογραφημένη εκπομπή, έντυπο ηλεκτρονικό). Η επιδίωξή μας ήταν το τελικό προϊόν να προβληθεί από τα MME και να αποτελέσει έτσι πηγή αναγνώρισης και αμοιβή για την προσπάθεια στα παιδιά που συμμετείχαν. Σε κάθε περίπτωση ήταν διαθέσιμο στο web site του έργου.

2. Έκδοση ηλεκτρονικού περιοδικού για θέματα διαπολιτισμικής αγωγής.

Οι αρχικές προδιαγραφές ως προς το περιοδικό αυτό ήταν οι εξής: Το περιοδικό θα ήταν προσβάσιμο μέσω του site του έργου. Θα ενημερωνόταν τακτικά με νέα σχετικά με το πρόγραμμα, θα επιδιώκονταν συνεργασίες με το κοινό και θα φιλοξενούσε εκλαϊκευμένα άρθρα που θα απευθύνονταν στο κοινό (γονείς και παιδιά) και θα κάλυπταν θέματα σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων. Θα παρουσίαζε επίσης την κίνηση των άλλων ενεργειών που θα υλοποιούνταν.

3. Διοργάνωση κεντρικών ημερίδων για: α) την δημοσιοποίηση και διάχυση των αποτελεσμάτων του

Έργου β) την καταπολέμηση της ξενοφοβίας γ) το πρόβλημα της μετανάστευσης δ) την προώθηση αντιρατσιστικών πρακτικών, καθώς και επιστημονικού συνεδρίου με θέμα Διδασκαλία και Μάθηση σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες : κριτικές προσεγγίσεις

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 8 ημερίδες δημοσιότητας στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσ/νίκη, Κρήτη) στις οποίες έλαβαν μέρος διακεκριμένοι επιστήμονες όπως οι κ.κ. H. Gardner, Γ. Μασσιάλας, Anna Aluffi – Pentini, John Spiridakis, Evelyne Bérard, Johannes Lunneblad, Pashawar Singh, κ.ά, Αυτές τις δραστηριότητες λόγω του υψηλού ενδιαφέροντος, παρακολούθησαν εκπαιδευτικοί και σχολείων που δεν είχαν ενταχθεί στο Πρόγραμμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

A. Βιβλιογραφία

- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα : Ατραπός.
- Γκόβαρης, Χ. (2009). *Κείμενα για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση στο Πολυπολιτισμικό Σχολείο*, Αθήνα : Ατραπός.
- Δαμανάκης, Μ. (2001). *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική : Η Εκπαίδευση των Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα, Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, Αθήνα : Διαπολιτισμική Παιδαγωγική Gutenberg.
- Κανακίδου Ε. και Παπαγιάννη Β. (1994). *Διαπολιτισμική Αγωγή*, Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
- Κάτσικας Χ. και Πολίτου Ε. (1999). *Τσιγγάνοι, Μειονοτικοί, Παλινοστούντες και Αλλοδαποί στην Ελληνική Εκπαίδευση: εκτός "τάξης" το "διαφορετικό"*. Αθήνα : Gutenberg.
- Κουμανταράκη, Α. (2005). *Μονοπολιτισμικές στρατηγικές στην πολυπολιτισμική ελληνική κοινωνία*, στο: Γεωργογιάννης Π. (επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου, τ. 1ος, ΚΕ.Δ.ΕΚ, Πάτρα.
- Μάρκου, Γ.Π. (1997). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα.
- Μάρκου, Γ.Π. (1996). *Η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*, Αθήνα : Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.
- Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο*, Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
- Παππάς, Α. (1998). *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Διδακτική*, Τόμος Α', Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα : Αυτοέκδοση.
- Πανταζής, Σπ. – Νάσαινας, Γ. – Τσίγκα, Β. (2004). *Ενισχυτική Διδασκαλία ή Τάξεις Υποδοχής στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε αλλοδαπούς μαθητές του Δημοτικού σχολείου*, στο:

Γεωργογιάννης, Π. (επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Πρακτικά 7ου Διεθνούς Συνεδρίου, τ. 1^{ος}, ΚΕ.Δ.ΕΚ, Πάτρα.

- Παπαπέτρου, Σ. (2004). *Το διαπολιτισμικό αναλυτικό πρόγραμμα στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση (τάσεις και προοπτικές)*, στο: Γεωργογιάννης, Π. (επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Πρακτικά 7ου Διεθνούς Συνεδρίου, τ. 1ος, ΚΕ.Δ.ΕΚ, Πάτρα.
- Pentini, A. (2005). *Διαπολιτισμικό Εργαστήριο : Υποδοχή, Επικοινωνία και Αλληλεπίδραση σε Πολυπολιτισμικό Εκπαιδευτικό Περιβάλλον*, επιμέλεια – εισαγωγή: Χ. Γκόβαρης, Αθήνα : Ατραπός.
- Πολίτου, Ε. (1999). *Η διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, στο: Μάρκου Γ.Π. (επιμ.) *Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα : ΚΕΔΑ, σ. ι, 3-16.
- Χαράμης, Π. (1997). *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση : Προβληματισμοί – Προοπτικές*, Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.

B. Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

- <http://www.keda.gr/epam/law.html>
- <http://e-lecturers.teipat.gr/law/N24131996.pdf>
- http://www.ypepth.gr/el_ec_page200.htm
- http://www.et.gr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=104&lang=el
- http://www.ypepth.gr/el_ec_page200.htm
- http://www.ypepth.gr/el_ec_page784.htm
- <http://virtualschool.web.auth.gr/3.2/Praxis/Michalis.html>
- http://kmaked.pde.sch.gr/kathodigisi_prwtobathmia_diapolitismiki.php

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000106257